

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д.Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців
соціономічної сфери

СУЧАСНІ ФОРМИ І МЕТОДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

*ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
14 грудня 2023 року*

ОДЕСА

УДК: 371.013+378(01)

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор, директор навчально-наукового інституту природничо-математичних наук, інформатики та менеджменту Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Соловейчук Олена Максимівна – фахівець Південноукраїнського центру професійного розвитку керівників та фахівців соціономічної сфери.

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №6 від 28.12.2023 р.)*

Рецензенти:

Дарманська І. М. – доктор педагогічних наук, доцент, декан факультету педагогічної освіти та філології Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

Галус О. М. – доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

Княжева І. А – доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Сучасні форми і методи організації освітнього процесу в умовах цифрової трансформації: збірник матеріалів всеукраїнської науково-методичної конференції. Одеса : Університет Ушинського, 2023. 118 с.

До збірника ввійшли матеріали всеукраїнської науково-методичної конференції, присвяченої різним аспектам організації освітнього процесу в умовах цифрової трансформації, сучасним методам та формам організації освітнього процесу у закладах освіти різного рівня, підготовці фахівців соціономічної сфери у закладах освіти.

Науковці висвітлюють питання щодо сучасних форм і методів організації освітнього процесу в умовах цифрової трансформації.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть їх автори.

АБЕРНІХІНА Ірина Георгіївна

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ОНЛАЙН-ПЛАТФОРМ ДЛЯ НАБУТТЯ СТУДЕНТАМИ ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК У СФЕРІ СТРАХУВАННЯ

Внаслідок світових глобальних проблем, що були обумовлені вимушеною зміною соціально-політичної ситуації та запровадженням медичних обмежень, освітні установи стикнулися з низкою викликів, які різко змінили формат їх діяльності: з офлайн режиму їм довелося перейти в онлайн змінивши очну форму навчання на дистанційну. Такий перехід вимагав не лише тимчасових адаптацій, а й серйозних структурних змін у системі освіти, що потребувало оновлення державних освітніх стандартів, пристосування вузівських програм до нової реальності. Рейтингова оцінка роботи педагогів та студентів набула нового значення в умовах дистанційного навчання.

Цифрова трансформація освіти стала невід'ємною частиною цього процесу. Вона стала необхідністю, яка дозволила забезпечити продовження навчання та уникнути суттєвих збоїв у здійсненні освітнього процесу в умовах пандемії [7, с. 102].

В нашій країні усі вищезазначені аспекти надзвичайно загострилися внаслідок не лише пандемії, а й викликів, пов'язаних із військовою агресією Російської Федерації, що потребує подальшого пристосування освітньої системи до умов гострої політичної та воєнної напруги [6, с. 96].

Отже, цифрова трансформація у сфері освіти відіграє стратегічну роль у забезпеченні сталого функціонування системи навчання під час негативних суспільних змін.

До основних напрямів цифровізації освітнього процесу належать: використання доповненої, віртуальної і змішаної реальності, хмарних технологій, мобільних та інтернет технологій, дистанційної освіти, масових відкритих онлайн курсів, гейміфікацію освітнього процесу, розвиток цифрових бібліотек і кампусів університетів [5, с. 407].

Зокрема, усе більшого поширення набуває використання цифрових освітніх ресурсів, популярності набувають відкриті цифрові освітні ресурси з різних галузей знань:

1. Відкриті онлайн-курси: переважна кількість університетів і навчальних платформ пропонують відкриті онлайн-курси, що дає можливість студентам з усього світу отримувати якісну освіту не залишаючи свої домівки.

2. Відеолекції та вебінари: викладачі створюють відеолекції та вебінари, які студенти можуть переглядати у зручний для них час. Це дозволяє глибше зануритися у відповідну тему і вивчати її на практиці.

3. Використання сучасних технологій: використання інтерактивних онлайн-платформ, а також різноманітних програм для моделювання та аналізу

різних ситуацій дозволяє студентам набувати практичних навичок у сфері навчання.

4. Кейс-метод: використання кейс-методу дозволяє студентам розвивати аналітичні навички і вирішувати реальні ситуації в різних галузях знань. Кейси можуть бути підготовлені на основі актуальних подій і проблем.

5. Співпраця з індустрією: залучення представників та експертів з галузі для лекцій, майстер-класів і практичних вправ допомагає студентам підключитися до реального досвіду і отримати цінні контакти для майбутньої кар'єри.

6. Оцінка в реальних умовах: використання сучасних засобів для проведення тестів та екзаменів дозволяє студентам демонструвати свої знання і навички в створених реальних умовах.

Прикладами найбільш популярних платформ є Coursera, Prometheus, edX, MIT OpenCourseWare, FutureLearn, Udacity, UoPeople, OpenLearn [5, с. 408].

Для оцінки знань та навичок студентів в реальних умовах можуть бути використані освітні платформи типу: Kahoot - безкоштовна освітня платформа, за допомогою якої можна проводити інтерактивні заняття та перевірку знань студентів/учнів за допомогою онлайн-тестування [4, с. 16]; Mentimeter – сучасний та інтерактивний спосіб взаємодії з аудиторією на заняттях, конференціях, зборах, під час роботи гуртків або психологічних тренінгів. Mentimeter - інструмент, за допомогою якого спікер може дізнатись, що думає аудиторія з того чи іншого приводу за допомоги онлайн-голосування через мобільні телефони, планшети або комп'ютери [4, с. 20].

Умови цифрової трансформації суттєво змінюють підходи до організації викладання дисциплін фахової підготовки блоку страхування. Ці зміни відбиваються на способах навчання, доступних ресурсах, технологіях та методах оцінки успішності.

Організація викладання дисциплін фахової підготовки блоку страхування, зокрема «Страховання», «Страхові послуги», «Страхові ризики», «Фінанси страхових організацій», «Соціальне страхування» та інших, в умовах цифрової трансформації вимагає поєднання теоретичних знань і практичного досвіду, використання сучасних інструментів та ресурсів, а також активну співпрацю з індустрією для усунення розриву між теорією та практикою страхування.

На базі Українського державного університету науки і технологій створений навчально-науковий центр «Лідер» для здійснення освітньої та наукової діяльності в галузі освіти, запровадження інноваційних освітніх технологій, інформаційних технологій, системи дистанційного навчання, створення, проведення та удосконалення системи тестового контролю знань, розробки нових форм і методів навчання, орієнтованих на підвищення якості підготовки фахівців.

Система очного та дистанційного навчання в університеті організована на базі платформи модульного об'єктно-орієнтованого середовища дистанційного навчання MOODLE, яка надає змогу викладачам створювати і публікувати навчальний матеріал, а також забезпечує студентам доступ до численних

навчальних ресурсів. Система Moodle дозволяє реалізувати спільну роботу територіально розділених слухачів і викладачів.

Хмарні технології використовуються в Українському державному університеті науки і технологій для організації автоматизованого обліку роботи викладачів, обліку присутності студентів та інших аспектів організації освітнього процесу.

На платформах відкритих онлайн курсов OpenLearn, edX, Udacity є базові курси зі страхування, які додатково можуть опанувати студенти, але тільки ті, що мають відповідний рівень англійської. На OpenLearn ці курси безкоштовні, потрібно сплатити лише за сертифікат близько 12\$. На інших двох платформах курси платні. Вартість залежить від рівня курсу. Звісно, для студентів було б корисним отримати додаткову теоретичну, а з деяких курсів і практичну інформацію щодо організації страхування, розрахунку вартості страхового полісу, підходів щодо проведення фінансового аналізу діяльності страхової компанії, аналітики даних в індустрії страхування з метою отримання інсайтів, прийняття обґрунтованих рішень та покращення загальної ефективності операцій та з інших питань.

В інтернеті доступні також більш спеціалізовані інтерактивні онлайн-платформи для моделювання та аналізу страхових ситуацій у навчальних цілях. Такі платформи допомагають студентам краще розуміти страхові концепції та сценарії шляхом імітації реальних ситуацій:

– The Infinite Actuary (вартість окремих курсів варіюється від 400 до 1350 дол, але є знижки для студентів; орієнтована на потреби страхового ринку США та Канади): – освітня платформа, яка спеціалізується на навчанні актуарів та студентів, які вивчають страхову математику, страховий аналіз та суміжні предмети. Основною метою цієї платформи є надання навчальних ресурсів та інструментів для підготовки до професійного іспиту актуарів та збагачення знань зі страхової сфери. Вони також пропонують інструменти для аналізу страхових ситуацій та розв'язання завдань [3];

– Risk Simulator. Компанія OSL Risk Management розробник програмного забезпечення для управління ризиками підприємства (ERM). Risk Simulator — це одна з найпотужніших програмних надбудов Excel для застосування моделювання ризиків за методом Монте-Карло, прогнозування та прогнозного моделювання, статистичного аналізу, дерева рішень, регресійного аналізу, аналізу даних і інструментів оптимізації в існуючих моделях електронних таблиць Excel. OSL Risk Management є IT-спонсором професійної освіти через навчальну платформу OSL Analytics Academy. Розширене аналітичне програмне забезпечення та технології для освіти та досліджень OSL Risk Management у спільному корпоративному партнерстві з Real Option Valuation Inc. надає університетам та дослідницьким центрам можливість для створення лабораторій управління ризиками за допомогою програмного забезпечення Advanced Analytics і забезпечення студентів, викладачів, дослідників тим самим програмним забезпеченням і технологіями, на які покладаються професіонали та практики з управління ризиками в усьому світі. OSL Risk Management сприяє

освіті та дослідженням, щоб усунути розрив між теорією та практикою щодо управління ризиками та аналітики. RISK MANAGEMENT LABS містить велику кількість програмного забезпечення та технологій для освітніх цілей у більш ніж десяти різних навчальних дисциплінах, включаючи бізнес, фінанси, інженерію, маркетинг, статистику, економіку, бухгалтерський облік, менеджмент, логістику та управління ланцюгами поставок, інновації, підприємництво, операційні дослідження тощо. Понад 350 університетів у всьому світі інтегрували та прийняли наші технології управління ризиками для навчання, досліджень або навчання. Наприклад, Кембриджський університет, Гарвардський університет, Массачусетський технологічний інститут, Нью-Йоркський університет, Йоркський університет, Даремський університет, Единбурзький університет, Гетеборзький університет, Колорадський університет, Квебекський університет, Роттердамська бізнес-школа, Віденський університет, Університет Глазго, Університет Ноттінгема, Університет Пенсільванії Wharton School, Норвезький університет, випускник Отто Бейсхайма (Німеччина), Стокгольмський університет (Швеція), Університет Зігена (Європа), Університет Парижа (Франція), Університет Печ (Угорщина) [2];

– Risk Management and Insurance Simulation – програмне забезпечення GoldSim, поєднуючи гнучкість універсальної імовірнісної моделі зі спеціалізованими функціями для підтримки фінансового моделювання (включно з моделюванням страхових відшкодувань), дозволяє створювати кількісні та прозорі бізнес-моделі для управління ризиками та прийняття рішень в умовах невизначеності. GoldSim має можливість відображати випадкові події, такі як нові технологічні досягнення, судові позови або природні катаклізми, які можуть зіграти вирішальну роль у визначенні найбільш ефективного підходу до управління ризиками. Розробники даного програмного забезпечення надають академічні та дослідницькі ліцензії Версії GoldSim для студентів, викладачів, професорів і наукових співробітників. На сьогоднішній день GoldSim використовується в більш ніж 200 навчальних закладах у майже 40 країнах світу. GoldSim Academic Ліцензії GoldSim Academic безкоштовні для кваліфікованих осіб і пропонують ті ж потужні функції, що й GoldSim, за винятком того, що моделі, створені за допомогою GoldSim Academic, обмежені 500 елементами. GoldSim Academic містить усі модулі GoldSim. GoldSim Academic не включає базову підтримку, але можливість отримати потрібну інформацію на форумі компанії. Ліцензії GoldSim Academic мають обмежений термін дії (зазвичай 6 місяців), але їх можна продовжити. Академічні ліцензії призначені для навчання та внутрішніх студентських досліджень і проектів у некомерційних академічних установах. Академічні ліцензії не призначені для приватних чи державних дослідницьких установ (в цьому випадку потрібно придбати ліцензію). Але компанія надає можливість встановлення ліцензії для студентської лабораторії (наприклад, ліцензію на мережу). Дослідження GoldSim Ліцензії GoldSim Research доступні у формі річної оренди. Ліцензії на дослідження надаються зі значною знижкою

кваліфікованим академічним дослідникам (знижка понад 60% від ціни комерційної оренди) [1].

Наведені спеціалізовані інтерактивні онлайн-платформи значно підвищують актуальність навчання студентів страховим концепціям та практиці в університетах та інших навчальних закладах. Вони надають можливість створити реалістичні страхові ситуації і допомагають студентам навчитися аналізувати ризики та приймати стратегічні рішення в галузі страхування.

На жаль в нашій країні ще не має жодної подібної платформи чи програмного забезпечення, адаптованого до потреб українського ринку страхування яке б допомогло студентам пристосуватись до практики страхування в умовах наближених до реальних та мати конкурентні переваги на рбочому місці.

Список використаних джерел:

1. Insurance risk management - GOLDSIM. *Monte Carlo Simulation Software-GoldSim*. URL: <https://www.goldsim.com/Web/Applications/Areas/BusinessSystems/RiskInsurance/> (date of access: 19.11.2023).

2. Risk simulator – OSL risk management. *OSL Risk Management – Clever Thinking*. URL: <https://oslriskmanagement.com/risk-simulator/> (date of access: 19.11.2023).

3. The infinite actuary - actuarial exam preparation. *The Infinite Actuary - Actuarial Exam Preparation*. URL: <https://www.theinfiniteactuary.com> (date of access: 19.11.2023).

4. Близнюк Т. Цифрові інструменти для онлайн і офлайн навчання: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2021. – 64 с.

5. Духаніна Н. М., Лесик Г. В. Візація освітнього процесу: проблеми та перспективи. URL: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/49235/1/p.406-409.pdf>.

6. Льїна Т. В. Реалії та особливості цифрової трансформації професійної освіти і педагогіки. *Аналітичний вісник у сфері освіти й науки: довідковий бюлетень ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського*. 2023. № 17. С. 96–109.

7. Худавердієва В. Тенденції цифрової трансформації освіти в сучасних умовах. *Педагогічн і науки та освіта*. 2022. № XL–XLI. С. 102–109.

АВРАМЕНКО Богдана Володимирівна

ВІДЕОМАТЕРІАЛИ ЯК ЗАСІБ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У сучасній педагогіці можливість використання мультимедійних технологій є абсолютно необхідною. На щастя, все більше викладачів починають усвідомлювати переваги сучасних технологій і звикають до наявності віртуального навчання. Сьогодні можна спостерігати комп'ютери, інтерактивні дошки і навіть маршрутизатори на заняттях. Викладачі

використовують комп'ютерне тестування, щоб мотивувати своїх студентів і зробити навчання сучасним і близьким до життя.

Оволодіти комунікативною компетенцією іноземною мовою справа дуже складна. Тому важливим завданням викладача є створення реальних і уявних ситуацій спілкування на занятті з іноземної мови, використовуючи для цього різні методи і прийоми.

При вирішенні даної проблеми величезну роль грають технічні засоби навчання, які дозволяють дати тим, хто навчається, більш повну та точну інформацію з досліджуваної теми, підвищують наочність навчання і викликають прагнення до подальшого вдосконалення мовленнєвої культури.

Звідси вбачаємо очевидну важливість і актуальність вивчення значення використання відеоматеріалів у процесі навчання іноземної мови. Зазначаємо, що основним засобом навчання іноземної мови є мовне середовище, а усі інші засоби є допоміжними. Проведення навчання цілком іноземною мовою створює варіант іншомовного середовища та наближає навчальний процес до умов справжньої комунікації даною мовою.

Відеоматеріали використовуються при формуванні іншомовної комунікативної компетенції для мотивації до вивчення іноземної мови через контекст, вивчення культури країни, мова якої вивчається, включаючи невербальну інформацію, а також для спонукання до обговорення будь-якого матеріалу.

Необхідно зазначити, що використання відеоматеріалів доповнює слова в усному та писемному мовленні конкретними зображеннями, що забезпечує різноманітними образами легкими для сприйняття, що і є основою навчання. Їхня взаємодія сприяє підвищенню ефективності навчання.

Тому можна сказати, що засоби навчання є доповненням до навчання, а не займають його місце. Окремо вони не можуть реалізувати завдання навчання, тому викладач залишається ключовим у цьому процесі.

Використовуючи засоби навчання, викладач повинен спочатку чітко визначити предмет і цілі навчання, а потім підбирати необхідний матеріал. Щоб зробити заняття з відеоматеріалами більш ефективним необхідно дивитися відео і виконувати завдання частинами, фрагментами, а не дивитися ціле відео, тому що після 6-10 хвилин перегляду увага починає розсіюватися, знижується концентрація. Також важливо перед початком роботи з відеоматеріалами, чітко окреслити цілі перегляду, щоб зосередити увагу студентів на змісті відео і забезпечити їх завданням і комплексом вправ перед, підчас і після перегляду. Так вправи перед переглядом спрямовані на активацію фонових знань, що сприяє кращому розумінню та засвоєнню інформації іноземною мовою. Вправи після перегляду спрямовані на змістову і мовну сторони відео, і можуть включати у себе питання по змісту, з інтерпретації, узагальнення та розігрування ситуацій.

Можемо виокремити декілька переваг застосування відеоматеріалів у процесі навчання іноземних мов, а саме:

- сприяння підвищенню інтересу і мотивації тих, хто навчається, допомагає захопити їх навчальним процесом;
- використання відеоматеріалів призводить до збільшення лексичного запасу, допомагає при поясненні будь-яких понять щодо результативності навчання;
- забезпечення чіткого зображення. Так матеріал, що вивчається, може бути незрозумілим тим, хто навчається, при відсутності наочного зображення. Тому викладач повинен враховувати потреби всіх студентів і добирати різні прийоми навчання.

У досягненні даної мети допомагає використання відеоматеріалів. Наприклад, переглянутий відеофрагмент стає чудовою основою для навчання говорінню. Отримана інформація ситуативна, кольорова, емоційна, викликає інтерес у тих, хто навчається, і тим самим стимулює мовленнєві вирази як репродуктивного, так і творчого характеру. Відео дозволяє використовувати широкий діапазон комунікативних вправ для формування навичок іншомовного говоріння.

Також для навчання читання використовують відео з титрами – додатковий навчальний прийом. Читання з екрану зараз розглядається як новий засіб навчання читання.

Таким чином, доходимо наступних висновків, що використання відеоматеріалів: 1) сприяє продуктивному навчанню; 2) робить процес навчання безперервним; 3) забезпечує краще розуміння і сприйняття матеріалу; 4) сприяє безперервному процесу мислення в процесі навчання; 5) допомагає створити приємну атмосферу під час заняття, завдяки чому вони можуть спокійно обговорити різні теми один із одним під час перегляду відео; 6) допомагає перейти усі мовні та мовленнєві бар'єри.

Так, відеоматеріали – це аудіовізуальні засоби навчання, використання котрих засноване на зорово-слуховому сприйнятті інформації. Вибір певного відео залежить від цілей завдання, рівня володіння мовою тих, хто навчається, та змістом і форматом відео.

Правильно підібране відео і ретельно підібрані завдання до нього, сприяють продуктивному перегляду і навчанню за допомогою відеоматеріалів.

Список використаних джерел:

1. Мостепан Н. М. Демонстрація відео на уроках: методичний аспект / Н. М. Мостепан. – Кривий Ріг, 2012. – 23 с.
2. 6. Новітні впровадження в педагогічний процес викладання радіології на третьому курсі медичного факультету / І. М. Леськів, І. В. Жулкевич, І. Й. Галайчук, Н. О. Загурська // Медична освіта. – 2014. – № 1. – С. 64–66. – Режим доступу: https://ojs.tdmu.edu.ua/index.php/med_osvita/article/view/3724.
3. Harmer J. How to teach English / J. Harmer. – L.: Longman, 2000. – 198 p.

АТАМАНЮК Зоя Миколаївна

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНА СКЛАДОВА ДОСЛІДЖЕННЯ СВОБОДИ ЯК ФАКТОРА СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Свободу як поняття залежно від контексту можна сприймати дуже по-різному: як наукове поняття, як метафору, як знак, образ, символ. Вона багато використовується у повсякденності, у сфері науки, культури.

Останнім часом досить часто у науковій літературі та особливо у публіцистиці використовують поняття соціокультурні трансформації. Численні філософські дослідження, в тому числі ті, на які ми будемо опиратися в нашій роботі, свідчать про різновекторність соціокультурних трансформацій, про прагнення українського суспільства до свободи, про велику значущість для нього такої цінності, як свобода. Як свобода проявляється у різних сферах життя українського суспільства: чи сприяє а глобалізації? Чи змінює вона сферу освіти? Чи впливає на економічне життя українців? Чи впливає на духовне життя? Адже успіх реформування українського суспільства перш за все залежить від того, наскільки вільним сьогодні є пересічний громадянин України, бо тільки вільна особистість може бути суб'єктом змін в усіх сферах життєдіяльності соціуму – економічній, політичній, соціальній, духовній тощо.

Пошук відповідей на всі ці питання пов'язаний з проявами свободи у процесі соціокультурних трансформацій українського суспільства.

Як свідчать українські реалії, проголошення свободи з усіх трибун та засобів масової інформації, рідко знаходить втілення в життєдіяльності нашого суспільства. На перешкоді стають перманентні економічна та політична кризи, особливості масової свідомості, для якої цінність рівності все ще є більшою, ніж цінність свободи, наше тоталітарне минуле, відсутність традиції демократичного співіснування вільних громадян у вільній державі та ін. Тому в суспільстві є запит на вільну, творчу особистість, здатну самостійно мислити, приймати нестандартні рішення, генерувати оригінальні ідеї, реалізується досить повільно.

Проблема свободи – одна з лейтмотивних тем світової філософії. В історії філософії важко назвати філософа, який би у своїх працях не торкався її. Водночас потрібно підкреслити, що проблема свободи чи питання, дотичні до цієї тематики, розглядалися як у працях філософів різних часів, так в працях представників широкого кола соціогуманітарних наук (з філософії, етики, культурології, правознавства, політології, історії, соціології тощо) [1 С. 6-12].

Теоретико-методологічною базою роботи є теоретичні розробки філософів минулого і сучасності та їх дослідження свободи, а також соціокультурних трансформацій сучасного українського суспільства. Ми маємо на увазі філософські розвідки таких західних, російських та вітчизняних дослідників, як Г. В. Ф. Гегель, Т. Гобс, Ф. Енгельс, І. Кант, Ш. Монтеск'є,

Б. Рассел, Ж.-П. Сартр, Б. Спіноза, Ф. Шеллінг, К. Ясперс, тощо. Проблема свободи розглядалася в працях західноєвропейських філософів XIX-XX століть: Ж.-П. Сартр, Е. Фромм, М. Хайдеггер, К. Ясперс, З. Фрейд, А. Шопенгауер, І. Берлін, О. Вельмар, Ф. Ніцше та інші. Серед вітчизняних дослідників І. Бичко, К. Новікова, Л. Ніколаєва, Б. Грушин, В. Паркін, В. Андрущенко, М. Михальченко, С. Кримський та інші. Також вона розглядалася в численних працях західноєвропейських філософів XIX-XX століть: Д. Белла, І. Берліна, А. Веллмера, Ю. Габермаса, Т.-Г. Гадамера, М. Гайдегера, А. Гайека, Е.А. Геллнера, Г.Йонаса, Дж. Кемпбелла, Н. Лумана, Е. Левінаса, Дж. Раза, Б. Рассела, П. Рікера, Дж. Ролса, А. Сена, О. Тоффлера, В. Франкла, З. Фрейда, М. Френча, Е. Фромма, М. Фуко, К. Хельда, Дж. Шарпа, А. Швейцера. В роботах вищеназваних мислителів ставиться питання не тільки про межі людської свободи, а й констатується можливість трансформації інтенцій свободи поведінки індивіда в те, що позначається поняттями вседозволеність, нігілізм і анархізм.

Важливим теоретико-методологічним підґрунтям нашої дослідження є концептуалізація свободи як фундаментальної цінності, яка розглядається нами також як наукове поняття і соціокультурний феномен, адже саме свободу можна розглядати разом зі становленням особистості, її соціальних характеристик, та яку ми вважаємо фактором, що актуалізується та водночас актуалізує соціокультурні трансформації. У зв'язку з цим ми звертаємось до напрацювань таких дослідників, як І. Бичко, І. Д Бех К. Новікова, Л. Ніколаєва, Б. Грушин, В. Паркін, В. Андрущенко, Є. Борінштейн, М. Михальченко, В. С. Бакиров, С. Кримський, Р.Г. Лотце, Нансі Жан-Люк та інші.

Особлива значущість соціально-філософської сутності проблеми свободи нашого дослідження детермінована тим, що ми вважаємо, свобода – це соціально-філософська категорія, соціокультурний феномен, пов'язаний з особистістю та фактор трансформаційних процесів, проявлений в соціальній, політичній та духовній сферах суспільного буття.

Багатогранність проявів свободи, різноманіття сфер її проявів, певна вибірковість її філософського розуміння демонструє різнобічність даного феномену й виключає можливість її єдино прийнятної для всіх визначення. Плюралізм у розумінні свободи породжує різноголосся щодо її понятійного визначення, що, в свою чергу, відповідає іманентній природі свободи. Разом з тим, теоретична і практична потреба розкриття сутності свободи вимагає конкретних уточнень. Відповідно до цього, у філософській літературі міцно закріпилася думка про те, що реальна, а не ілюзорна свобода одного індивіда закінчується там, де вона наштовхується на свободу іншої людини. Саме наявність таких меж свободи вимагає пошуку узгодженого розуміння «точок» перетину, що є відображенням її сутності [1, С. 6-12]. В умовах сучасного суспільства в процесі його соціокультурних трансформацій відбуваються зміни, які потребують уточнення і дослідження проблеми свободи в умовах соціокультурних трансформацій, вироблення філософського підґрунтя у розумінні означених процесів.

Для кожного історичного періоду характерне своє розуміння свободи. Так, наприклад, головною проблемою античного суспільства було те, що людина виступала рабом «універсального закону», долі, полісу. Бути частиною космосу, громадянином полісу було для людини метою – такий стан речей – умова космічної гармонії. Для людини епохи середньовіччя свобода постає у якості життєвого регулятиву, внутрішнього джерела, знайденого вірою у Бога. Людина доби Відродження не тільки сприймала свободу як природне право, але й обґрунтовувала її як необмежену, яку повинні виправляти сумніви, критична самооцінка, терпимість до інакомислення, здоровий глузд і розумне почуття міри. У Новий час уявлення про свободу людини зводяться до акту пізнання природи мотивів людської діяльності.

Складовими концепту соціально-філософської теорії свободи виступають сутність і зміст свободи, форми її прояву, вільний вибір та способи його реалізації. Досліджуючи філософські й спеціальнонаукові джерела, в яких характеризуються різні аспекти та складові свободи, ми зосередили свою увагу на аналізі свободи не тільки, як складного суспільного явища, як феномена людського світосприйняття, а й на дослідженні її як фактора соціокультурних трансформацій [3, с. 226].

Дослідники даного поняття з часом виробили бачення того, що свобода – полісемантичне, багатозначне поняття. Про це досить красномовно свідчить велика кількість дефініцій свободи: «свобода є пізнаною необхідністю» (Б. Спіноза); «здатність самочинно починати ряд подій» (І. Кант); «свобода полягає в тому, щоб у «своєму іншому» бути «у самого себе» (Г.В.Ф. Гегель); «свобода – це відсутність зовнішніх перепон для руху» (Т. Гобс); «свобода – це право робити те, що дозволяють закони» (Ш. Монтеск'є); «свобода є здатністю із самої себе давати початок будь-чому» (Ф. Шеллінг); «свобода є здатністю приймати рішення із знанням справи» (Ф. Енгельс); свобода – це «відсутність перепон для здійснення наших бажань» (Б. Рассел); «свобода є можливістю приносити у світ «дещо» (Ж.-П. Сартр); «Свобода – це подолання того зовнішнього, яке підкорює мене собі» (К. Ясперс), Свобода – це «конкретний обов'язок, котрий необхідно виконувати» (Н. Аббаньяно). Філософи франкфуртської школи почали розглядали співвідношення позитивної та негативної свободи (Т. Адорно) [2].

Аналізуючи категорію свободи з позицій соціальної філософії, особливостей соціокультурних трансформацій кінця ХХ поч.- ХХІ століть в сучасному українському суспільстві, видатні філософи сучасності творчо розвивають концепт свободи як важливого фактора духовного та суспільного життя. В цьому плані особливо важливу роль відіграє розрізнення «позитивної» та «негативної» свободи, «відновлення в своїх правах» значущості ціннісних визначників свободи – відповідальності, співучасті та інших етично забарвлених екзистенціалів.

В історії філософії було безліч спроб визначити зміст поняття свободи. Ми звернули увагу, що ступінь розробки цієї проблематики можна

характеризувати відповідно до ступеня загальності: свобода як філософська категорія, свобода як соціальне явище, свобода людини.

Питання свободи людини у філософському предметному полі можна розглядати як проблему свободи волі, проблему свободи вибору й проблему свободи дії. Причому акцент робиться на вивченні проблеми свободи волі, тобто на вивченні останніх підстав наших вчинків і мотивів.

В проблемі свободи волі розглядаються такі питання як: чи існує свобода бажання? що є вибір? Як правило, відповіді філософів (незалежно від орієнтації на матеріалістичні, психічні, теологічні або якісь інші «чисті моделі» детермінізму й індетермінізму) на них ґрунтуються на метафізичних твердженнях і побудовах.

На думку багатьох сучасних дослідників визначити свободу можна як феномен світосприйняття людини. Воно є найбільш універсальне й коректне. Це визначення дає можливість враховувати як статичні так і динамічні характеристики свободи. Світосприйняття є цілісним образом дійсності, воно має, насамперед, ціннісну природу. З одного боку, воно формується через такі процеси як освоєння й соціалізація, під впливом конкретної сукупності світоглядних уявлень, поглядів, переконань стереотипів свідомості, мислення, взаємин, поведінки, спілкування, діяльності тощо. З іншого ж, – вже сформувавшись, світосприйняття постає істотною передумовою й важливим чинником визрівання у суб'єкта тих чи інших складових світогляду та й значною мірою всього його світовідношення в цілому, як системного охоплення дійсності [1].

Таким чином, можна сказати, що в результаті світосприйняття формуються почуттєві й раціональні образи, які багато в чому визначають процес освоєння соціальним суб'єктом реальності, його перехід на усвідомлюваний рівень пізнання. Соціальне світосприйняття виступає формою освоєння соціальної реальності, що впливає на регуляцію поведінки суб'єкта.

Усі різновиди свободи, так чи інакше, в ідеалі, в сучасному світі мають діяти у правовому вираженні, тобто приймати правову форму прояву свободи, яка реалізується у межах дозволеного, встановленого нормативно-законодавчими актами, створеними з метою захисту інтересів людини і держави.

Особиста свобода має на увазі громадянські свободи – основні права, у підґрунті яких лежить природне право. Громадянська свобода – це гарантована законом можливість користуватися основними правами людини і громадянина, на визнанні і забезпеченні яких повинна бути побудована правова держава.

Політична свобода, перш за все, означає вільне політичне волевиявлення при дотриманні законів, а також право кожного громадянина на участь в управлінні державою і суспільними структурами через демократичні процедури, виступати за радикальні реформи, вільно висловлювати свої погляди і намагатися переконати у них інших людей. При цьому політична свобода розглядається як доповнення свободи громадянської, як її гарантія.

Економічна свобода – це удосконалення відносин, які виникають у процесі виробництва і розподілу благ. Це можливість задовольнити свою потребу у товарах і послугах, це свобода праці, підприємництва і конкуренції. Це гарантія незалежності індивіда від колективного і суспільного життя, що вкрай важливо для ліберального вчення, і умова, необхідна для нормального, природного існування. Саме вона формує у людини відчуття деякої економічної свободи. Відчуття свободи значною мірою визначається відповідними економічними і матеріальними можливостями кожного (у цьому посиланні слід виходити з того, що у реальному житті матеріальні цінності превалюють над усіма іншими). У цьому, власне, полягає сутність матеріальної свободи. Підґрунтям економічної свободи є власність і право розпоряджатися нею на власний розсуд кожного.

Особливе місце в цій типологізації займає духовна свобода. Ключовим моментом у духовній свободі є свобода слова, совісті, право на вільний вибір переконань і віросповідання, вільну наукову творчість, дослідження, філософську свободу, свободу любові, сексуальну свободу тощо. Духовна свобода направлена на внутрішнє самоуправління людини, незалежний, самостійний її розвиток і духовне удосконалення. Вона виявляється у тому, що людина як особистість, у злагоді зі своїм внутрішнім світоглядом, світосприйняттям і світовідчуттям, може рухатися обраним саме ним шляхом, і на підставі цього людину можна розглядати як творчий центр моральної самодіяльності.

Список використаних джерел:

1. Соціально-філософський аналіз свободи людини як феномена світосприйняття. *Перспективи. Соціально-політичний журнал*. 2016. № 4 (70). С. 6-12.
2. Борінштейн Є. Р. Особливості соціокультурної трансформації сучасного українського суспільства. Одеса : Астропринт, 2006. 400 с.
3. Мухін І. М. Свобода як соціальний феномен (теоретико-методологічні аспекти). *Культура народів Причорномор'я*. 2002. №33. С. 224–228.

БОГДАНОВА Інна Михайлівна

СТРАТЕГІЇ СТВОРЕННЯ БАГАТОМІРНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Упродовж останніх років у автора цих тез постійно виникала потреба у реалізації ідей створення багатомірної педагогіки, які враховуючи реалії сьогодення, задавали б вектор її розвитку на майбутнє. Концептуальні основи були викладені у останньому розділі монографії «Педагогічна енергетика» (2022), що отримав назву «Багатомірна педагогіка: суб'єктивний погляд». Текст цього розділу представлено російською мовою, розрахунок на його розуміння російськомовних громадян. Основні поняття і концептуальні положення

виключно належать автору, яка бере на себе відповідальність за їх формулювання [1, С. 109-133].

Теперішній світ, попри всі педагогічні настанови кваліфікованих фахівців учасникам освітніх процесів будь-яких навчально-виховних закладів, бути: добродішними, людськими, порядними, толерантними, емпатійними, чуйними, витриманими тощо, не витримує критики. Корінь нетерпимості, ненависті, агресії, колаборації, зрадництва, підступності тощо деяких російських та українських громадян, тобто з обох боків воєнного протистояння, вбачається у їх залежності від матеріальної вигоди та у низько вібраційному рівні особистісного розвитку. Отож, відбувається боротьба між людьми з високими рівнями енергетичних вібрацій, що прагнуть бути досконалішими в духовному розвитку і людьми з низькими рівнями, яким важливі лише матеріальні цінності. Тисячі років боротьба не вщухає і кожне нове покоління людей робить вибір якому рівню вібрацій надавати перевагу, які вібрації кормити, тобто насичувати енергією, як в тій притчі про вовків.

Дідусь своєму внукові притчу розповів,
Кожна людина в собі плекає двох вовків.
Один порядний, добрий і допомагає всім,
Інший - ненависний, злий, не прагне змін.
Питає внук у діда, - перемагає хто з вовків ?,-
Якого кормиш безустанку, - йому він відповів.

В іншій, багатомірній педагогіці, завдання освітнього процесу полягає у створенні умов щодо визначення та удосконалення мірності особистості, яка характеризується ступінню усвідомлення свого природного індивідуального потенціалу (ППП) і мірою управління енергетичним потенціалом свідомості (ЕПС) (або емоційним інтелектом). Ступінь усвідомлення свого ППП є показником душевності особистості, а міра управління своїм ЕПС є показником духовності, обидва показники взаємообумовлені та взаємозалежні. Обидва свідчать про рівень особистісного розвитку і усвідомленого прагнення до його удосконалення, оскільки, кордони не обмежені.

Основна, провідна ідея багатомірної педагогіки полягає в тому, що кожна із особистостей є творцем своєї реальності в теперішньому часі і стан реальності залежить від багатьох показників, в тому числі, від ступеня душевності особистості і міри духовності. Умовно можна констатувати малопродуктивні, тобто маломірні рівні прояву реальності людини, наприклад: початковий, пасивний, адаптивний, помірний і високопродуктивні, тобто надмірні рівні – оптимальний, результативний, конструктивний, творчий.

Реальність особистості проявляється в її життєдіяльності, що вносить певний вклад в розвиток всієї Світобудови і яка, в свою чергу, віддзеркалює внутрішню складову, одними із показників якої є душевність та духовність людини. Вибір людиною рівня прояву реальності, малопродуктивної чи високопродуктивної водночас вказує і на рівень усвідомлення нею свого ППП та міру управління ЕПС.

Особистість може переважно проявляти свою реальність завдяки таких низько вібраційних якостей як руйнування, знищення, залежність, злоба тощо, у супроводі таких емоцій як: обвинувачення, приниження, відчай, агресія, ненависть тощо. Вони й будуть забезпечувати домінування малопродуктивних рівнів прояву реальності особистості. Навпаки, якості, такі як: відкритість, свободолюбність, натхнення, гуманність, доброчесність, порядність тощо у супроводі таких емоцій як: довіра, оптимізм, повага, розуміння, прощення тощо будуть переважно забезпечувати високопродуктивні рівні прояву реальності. Енергетичний рівень свідомості особистості в першому випадку проявляється у вигляді апатії, горя, страху, гніву, гордині тощо, а у другому – сміливості, готовності, любові, радості, гармонії тощо.

Підхід, на якому відбувається розробка стратегій багатомірної педагогіки – теоретичний, він ґрунтується на дослідженні, пов'язаному із удосконаленням і розвитком понятійного апарату та розробкою емпіричних і методологічних методів щодо створення умов, які забезпечують учасникам освітнього процесу певні рівні прояву своєї реальності.

Стратегії створення багатомірної педагогіки.

Кожна особистість відповідальна за вибір, творення та прояв своєї реальності, яка спотворює чи удосконалює, звужує чи розширює, обмежує чи розкодовує тощо межі Світобудови.

Педагогічний процес будь-якого освітнього закладу забезпечує для учасників умови, які сприяють освітньому розвитку, створенню та прояву реальності певного низькопродуктивного чи високопродуктивного рівня.

У педагогічному процесі учасники усвідомлюють багатомірність своєї особистості, в тому числі, рівень освітнього розвитку, ступінь свого природного індивідуального потенціалу (ПП) та міру управління своїм енергетичним потенціалом свідомості (ЕПС).

Освітній процес будь-якого закладу забезпечує взаємодію трьох основних процесів у педагогічному просторі: виховного, навчального, розвиваючого, який дозволяє створювати, формувати, розвивати та удосконалювати свою реальність у відповідності до власного вибору.

Завдяки власному вибору, учасники освітнього процесу налаштовуються на певний рівень прояву буттєвого простору (зчитують інформацію), що відповідає рівню їх освітнього розвитку, ступеню усвідомлення їх ПП та мірі управління ЕПС.

Умовно прояви просторів буття особистості можна розрізнити за такими рівнями мірностей, наприклад по вертикалі: земний, ноосферний, планетарний, галактичний, міжгалактичний тощо. По горизонталі такі рівні мірностей: соціальні, культурологічні, психофізіологічні, духовні тощо.

Педагогічний процес фокусується на створенні умов, які сприяють учасникам можливості продуктивної творчості в освітньому просторі та забезпечують розширення, поглиблення, розкодовування, удосконалення тощо меж Світобудови завдяки вільного вибору мірностей по вертикалі та горизонталі.

Освітні заклади мають пропонувати учасникам майстерні різноманітних мірностей за власним вибором з урахуванням їх рівня освітнього розвитку, ступеня усвідомлення ППП та міри управління ЕПС.

Кожна майстерня не обмежується віком, статусом, рівнем освіченості та розвитком учасників освітнього процесу, важливо мати бажання, намір, здатність зчитувати інформацію вибраної мірності для продуктивної творчості в буттєвому просторі.

Зчитування інформації певної мірності означає налаштування особистості на розмаїття просторів людського буття як по вертикалі, так і по горизонталі та їх перетину. Прикладом може слугувати космічний, робото проектувальний, гастрономічний, музичний, мистецький, науковий, релігійний тощо простори.

Загалом, людство, нарешті, має визначитися з вибором домінуючого шляху свого розвитку і з'ясувати куди спрямовувати свої зусилля, на реалізацію яких переваг у життєдіяльності, матеріальних чи духовних цінностей, оскільки, від цього залежить мирне співіснування громадян Землі. Домінування матеріальних цінностей у життєдіяльності людей призводить до воєнних конфліктів, які й знищують ці самі цінності. Домінування духовних цінностей сприяє усвідомленню людьми ступеня свого ППП, міри управління своїм ЕПС з метою удосконалення свого особистісного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Богданова І. М. Педагогічна енергетика: моногр. /І. М. Богданова, Одеса: видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2022. 134 с.

ВАРІНА Ганна Борисівна

ПРАКТИКО ОРІЄНТОВАНІ ВЕКТОРИ РЕАЛІЗАЦІЇ KEY-ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНОГО НАВЧАННЯ

Суспільство, в якому ми живемо, весь час розвивається та змінюється. Сучасний світовий освітній простір постійно поповнюється новим змістом знань, новими кваліфікаційними ознаками. Реалії сучасності, з якими зустрівся світова цивілізація у зв'язку з пандемією, локальними та повномасштабними військовими діями особливо гостро позначилася в освітянській галузі. За досить короткий інтервал часу викладачі і здобувачі вимушені були кардинально змінити форми, засоби, методи, прийоми і способи навчання, спілкування та взаємодії. В цих надскладних умовах пріоритетним напрямом реформації системи вищої освіти став перехід на змішану форму навчання, тобто структурно-логічне та цілісне поєднання аудиторних занять та дистанційної форми з використанням сучасних сервісів, інтерактивних та хмарних технологій. Відповідно важливим постало питання конструктивного поєднання традиційних освітніх методів та інноваційних технологій, спрямованих на розвиток компетентностей, партнерської взаємодії, емоційного

інтелекту, конкурентоспроможності, індивідуального осмислення соціально-нормативних, особистісних, професійних цінностей та розвиток професійної самосвідомості майбутнього фахівця. Студентоцентризований підхід у вищій освіті являє собою практичне втілення основних засад Болонського процесу, спрямований на поглиблення практичних знань студентів, посилення компетентнісної складової навчання, дозволяє перейти від традиційної технології навчання – передача знань, до проблемної технології. Перехід від традиційного до студентоцентризованого підходу викладання передбачає новітня парадигма освіти, що є основоположним принципом болонських реформ у ЗВО та зміщує пріоритети в освітньому процесі з викладання (пасивної передачі знань) на навчання (активну освітню діяльність самого студента). Студентоцентризм — це концентрація зусиль на врахуванні індивідуальних якостей, здатностей до формування індивідуальних освітніх траєкторій та, відповідно, індивідуального профілю компетенцій. Сутність студентоцентризму полягає у створенні моделі розвитку освіти, за якої здобувач вищої освіти з об'єкта перетворюється на суб'єкт навчальної діяльності, тобто на активного учасника науково-освітнього та культурно-мистецького процесу [2]. Brandes D., Ginnis P., S. J. Lea, D. Stephenson, J. Troy і V. Barnes розкривають принципи студентоцентризованого навчання, серед яких:

- «опора на активне, а не пасивне навчання»;
 - «акцент на глибоке навчання та розуміння»;
 - «взаємозалежність між викладачем і студентом»;
 - «взаємоповага у відносинах викладач-студент»;
 - «підвищене почуття автономії у студента»;
 - «відповідальність та підзвітність з боку студента»;
 - «рефлексивний підхід до процесу викладання і навчання»;
 - «викладач – помічник і ресурс».
- залучення студентів до виконання проєктів, використання інноваційних інформаційних технологій та оцінювання [4].

Рис. 1 Основні орієнтири та принципи студентоцентризованого навчання

Студентоцентризоване навчання спрямоване на розширення прав і можливостей здобувачів в сучасному освітньому просторі, орієнтацію на їх самостійність, вмотивованість, професійну зорієнтованість. Таким чином, з

розширенням можливостей автономії здобувачів, сучасний майбутній фахівець стає “LIFE LONG LEARNER”, тобто той, хто навчається протягом життя [5].

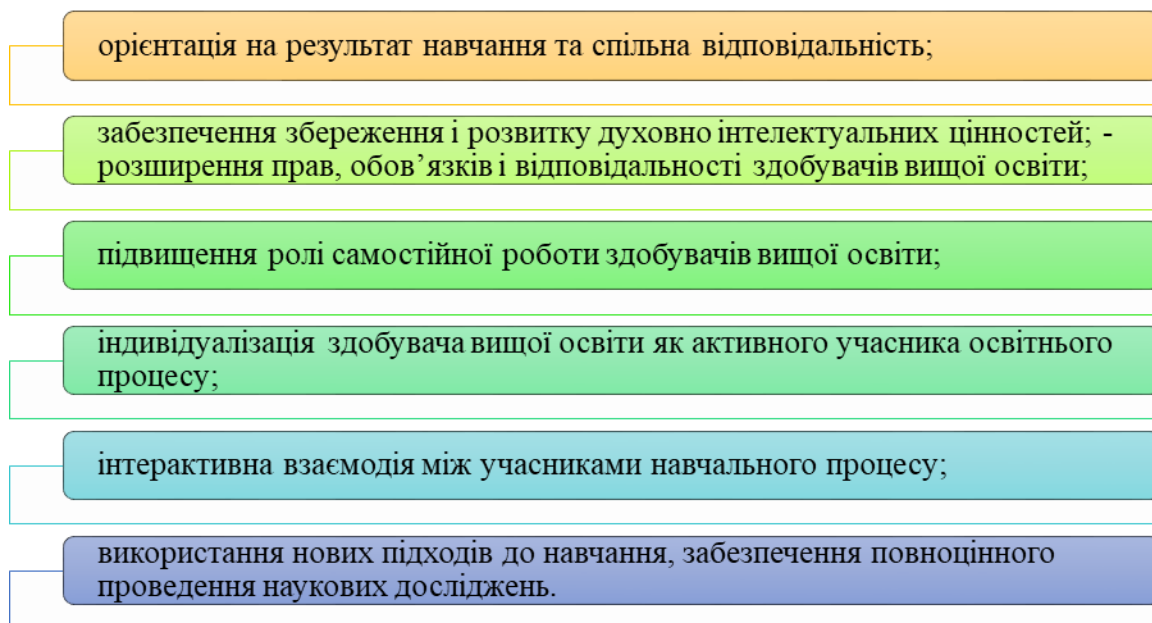

Рис.2 Ключові детермінанти студентоцентризму

В контексті студентоцентрованого навчання одним з пріоритетних завдань вищої школи в процесі підготовки конкурентоспроможного фахівця є розвиток його прикладних умінь швидко вирішувати професійні завдання в умовах невизначеності та впливу стресогенних факторів. В цьому аспекті саме case-study – це не просто методичне нововведення, поширення методу пов'язане зі змінами в сучасній ситуації в освіті. Можна сказати, що метод спрямований не стільки на освоєння конкретних знань, чи вмінь, скільки на розвиток загального інтелектуального та комунікативного потенціалу здобувачів вищої освіти та викладача. Використання кейс-методу тепер не обмежується лише навчанням, дуже активно кейс-стаді використовують як дослідницька методика.

Кейс-метод навчання виник США у школі бізнесу Гарвардського університету. Кейс технології є групою освітніх технологій, методів і прийомів навчання, заснованих на вирішенні конкретних проблем, завдань. Їх відносять до інтерактивних методів навчання, вони дозволяють взаємодіяти всім, хто навчається, включаючи викладача вищої школи. Назва технології походить від латинського casus – заплутаний незвичайний випадок; а також від англійського case - портфель, валізка. Походження термінів відображає суть технології. Здобувач отримують від викладача пакет документів (кейс, конкретний практико орієнтований випадок), за допомогою яких виявляють проблему та шляхи її вирішення, або виробляють варіанти виходу зі складної ситуації, коли проблема позначена. Особливість кейс-методу навчання є його освітня відкритість до нового досвіду за рахунок реалізації мозкового штурму з одного боку, з другого замкнутість і жорстокість у результативності навчання [1]. Грамотно виготовлений кейс провокує дискусію, прив'язуючи студентів до реальних фактів, дозволяє промодельовати реальну проблему, з якою

доведесться зіштовхнутися на практиці. Використання case-study у вищій школі дозволяє зменшити розрив між теорією та практикою, а також дозволяє навчити слухачів здібностям:

- ✓ оцінити ситуацію;
- ✓ вибрати та організувати ключову інформацію;
- ✓ правильно сформулювати запити;
- ✓ визначати запити та можливості;
- ✓ прогнозувати шляхи розвитку ситуації;
- ✓ взаємодіяти з іншими керуючими;
- ✓ приймати рішення за умов невизначеності;
- ✓ вміти критикувати;
- ✓ конструктивно реагувати на критику.

Case-study методи навчання надають можливості:

- демонструвати практичне застосування теоретичних знань;
- побачити та осмислити проблему;
- розвивати практичні навички вирішення проблем;
- розвивати навички «просіювання» інформації;
- отримати навички відстеження взаємозв'язку між різними частинами інформації;
- дослідити альтернативні підходи, пов'язані із ситуацією;
- обміну думками та конструктивною комунікації;
- розвивати свою мотивованість до участі в активному процесі обговорення кейсу.

У зарубіжній практиці у case-study навчанні виділяються три види кейсів: демонстраційний, тренінговий та інноваційний. Мета демонстраційного кейсу – продемонструвати відпрацьовані методи вирішення управлінських завдань різної категорії складності, узагальнити управлінський досвід з урахуванням структурованих фактів. Тренінговий кейс передбачає набуття досвіду аналізу простих та складних структурованих проблемних ситуацій, розробки управлінських рішень, використання соціальних технологій. Мета інноваційного кейсу - розвиток аналітичних здібностей при аналізі складних слабо структурованих ситуацій, вирішення яких так і не було знайдено або розвиток яких не завершився під час підготовки відповідного кейсу.

Крім того, існує безліч типів кейсів, які можна поділити наступним чином:

1) проблемні кейси. У проблемних кейсах проблему визначено заздалегідь і використовують тоді, коли студенти не мали справу з кейсами. У проблемних ситуаціях результатом є визначення та формулювання основної проблеми, іноді формування проблемного поля та завжди – оцінка складності рішення;

2) проектні кейси. Для проектних кейсів як результат виступає програма дій щодо подолання проблем, що склалися в ситуації;

3) описові кейси. Це насамперед кейси, в яких описується конкретна ситуація і рішення практично не потрібне. Головне, що потрібно зробити під

час роботи з таким кейсом – це описати переваги та недоліки вже цього рішення. Він покликаний полегшити студентам розуміння теоретичних положень;

4) відкриті кейси. Цей кейс не містить конкретних питань. Важливою частиною роботи студентів є формулювання проблем, що стоять перед аналізованою компанією та визначення можливих шляхів їх вирішення;

5) інтерактивні кейси. При роботі над ним студенти, окрім вивчення наданої інформації, мають можливість провести безпосереднє інтерв'ю з менеджерами досліджуваного підприємства, відвідати компанію, ознайомитися з процесом виробництва. Завдяки цьому вони мають змогу зібрати додаткову інформацію. Інтерактивні кейси мають розроблятися з урахуванням місцевих підприємств, оскільки вони вимагають безпосередньої взаємодії з керівниками підприємства. В ілюстрованих цілях може бути використаний кейс, складений за матеріалами будь-якої компанії, у тому числі зарубіжної;

6) системні кейси. У цьому кейсі є існуюча ситуація – описується економічна та адміністративна система підприємства. Студенти повинні подати пропозиції щодо покращення;

7) відкриті кейси. У даному кейсі проблеми не дано, студентам потрібна коротка інформація;

8) кейси-айсберги. Студенти не мають достатньої інформації. Вони повинні самі дізнатися та знайти інформацію, щоб вирішити проблему;

9) серійні кейси. Є низка незавершених кейсів, де наступний кейс є продовженням попереднього;

10) класичні (гарвардські) кейси;

11) тактичні та стратегічні кейси;

12) мікро-; міні-; загальні кейси;

13) ілюстровані навчальні ситуації (чисто описові та ознайомчі з конкретною професійною сферою).

Етапи складання кейсу:

1. Підготовчий етап: встановлення першого контакту: визначення основних проблем/питань; збирання інформації про конкретну проблему/питання.

2. Процес складання кейсу: розробка ідеї майбутнього кейсу; схематичний малюнок моделі кейсу; редагування/аналіз ключових моментів кейсу;

3. Аналітичний етап:

- чи вдало представлена інформація?

- чи у відповідному стилі написаний кейс?

- чи переконлива структура кейсу?

- чи відповідає проблема, поставлена у кейсі вашої компетенції?

- Чи відповідає зміст тексту основній ідеї кейсу?

4. Остаточний етап: одержання дозволу на публікацію кейсу; опублікування кейсу.

Загальний порядок складання кейсу виглядає так:

1. введення;
2. загальні знання чи інформація про суб'єкти чи об'єкти, предсталені у кейсі, завдання, ситуації тощо;
3. опис проблеми;
4. висновок;
- 5 додатки.

Обов'язковими елементами кейсу є:

- назва кейсу (код);
- короткий опис основної ідеї кейсу (огляд кейсу);
- цілі кейсу (чому він вчить);
- місце кейсу у навчальному плані (для самостійного планування навчання);
- формулювання проблеми та план вивчення матеріалів кейсу (включається лише для низького рівня складності роботи з кейсом);
- поетапне завдання до виконання;
- докладні питання для обговорення;
- вимоги щодо оформлення результатів роботи з кейсом;
- опис ситуації;
- довідкові матеріали;
- посилання на додаткові інформаційні ресурси (для самостійного вивчення) [3].

Розглянемо технологію аналізу кейсу:

I. Узагальнення. Коротка констатація того, що має місце у ситуації. Що відбувається? З чією участю і чому? Який результат розвитку подій?

II. Формулювання проблеми. Коротка в одну пропозицію заява (9-10 слів), що відображає суть проблеми.

III. Учасники подій:

а) Люди – всі учасники подій, їхня роль, статус, характеристика (дуже коротко);

б) Організації – спробувати дати всебічну характеристику організації, де розгортаються події – її природа, характер бізнесу, зовнішнє оточення і специфічні особливості.

IV. Хронологія подій (у практичній ситуації). Вказівка фактів та подій без оцінки та у зворотному хронологічному порядку.

V. Концептуальні питання. Концептуальні питання, що стосуються ситуації. Виявлення концептуального аспекту має супроводжуватись «підкріпленням» фактами (краще словами з тексту).

VI. Альтернативні рішення. Перелік можливих напрямів дій. Аргументація та оцінка кожної альтернативи. Вказівка позитивних та негативних наслідків реалізації.

VII. Рекомендації. Ясно і точно описати обраний курс дій. Пояснити причини та раціональність у виборі курсу.

VIII. План дій (перші кроки). Коротко та ясно описати перші кроки щодо реалізації курсу дій, що призводить до вирішення проблеми.

Дії в кейсі або даються в описі, і тоді потрібно їх осмислити (наслідки, ефективність), або вони повинні бути запропоновані як спосіб вирішення проблеми. Але в будь-якому випадку вироблення моделі практичної дії є ефективним засобом формування професійних якостей учнів. Таким чином, метод кейсів, завдяки своїм можливостям, розглянутим вище, застосуємо на різних етапах навчання в різних навчальних закладах і набуває все більшої популярності, відповідаючи вимогам сучасної методології навчання.

Дії в кейсі або даються в описі, і тоді потрібно їх осмислити (наслідки, ефективність), або вони повинні бути запропоновані як спосіб вирішення проблеми. Але в будь-якому випадку вироблення моделі практичної дії є ефективним засобом формування професійних якостей учнів. Таким чином, метод кейсів, завдяки своїм можливостям, розглянутим вище, застосуємо на різних етапах навчання в різних навчальних закладах і набуває все більшої популярності, відповідаючи вимогам сучасної методології навчання у вищій школі.

Список використаних джерел:

1. Гребенькова Г. В. Кейс-метод у професійному навчанні. Режим доступу: <http://www.nmc.od.ua/wpcontent/uploads/2011/01/>.
2. Заблоцька О. С., Ніколаєва І. М. Студентоцентризм як тренд сучасної освіти. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2021. Випуск 194. С. 29–33.
3. Зубар К. І. Інструктивні матеріали по впровадженню кейс-методу для методичного семінару. *Методична доповідь*. 2006. С. 10.
4. Barnes V. Five Steps To Create A Progressive, Student-Centered Classroom. URL: <http://inservice.ascd.org/five-steps-to-create-a-progressive-student-centered-classroom>
5. Lea S. J. Higher Education Students' Attitudes to Student Centred Learning: Beyond 'educational bulimia'. *Studies in Higher Education*. 2003. № 28(3). P.321–334.

ВЕЧЕРОВА Євгенія Миколаївна

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС І ПРАВОРОЗУМІННЯ: ЩОДО ОПТИМІЗАЦІЇ ПІЗНАННЯ

До сьогодні у правознавстві не з'ясованою є проблема легітимації державно-правових процесів. За таких обставин відкритим, а подекуди й риторичним продовжує залишатися наступне запитання: «Чому люди мають підкорюватися праву і чому вони це роблять?», яке актуалізується ще більше, коли йдеться про кримінальне право, котре є не чим іншим, як легітимованим насильством з боку держави. Адже там, де суспільство може обійтися без насильства, немає необхідності у кримінальному праві.

На наше глибоке переконання, сутність права – це те основоположне питання, без адекватного пошуку відповіді на яке нівелюється розгляд усіх

інших проблем у правовій площині, в тому числі нормативність як фундаментальна проблема теорії права.

«Сутність» в найбільш загальному вигляді тлумачиться як найголовніше, основне, істотне в кому-, чому-небудь; суть, сенс, зміст будь-чого.

У філософії під сутністю розуміють «...сенс даної речі, те, чим вона є сама по собі, на відміну від усіх інших речей та на відміну від змінюваних станів речі під впливом тих або інших обставин».

Теоретики пишуть про те, що «...сутнісні якості права – це ...ті якості, без яких права не може бути, без яких воно не діє, не виконує своєї соціальної ролі».

Архіважливе значення для тлумачення сутності права має з'ясування праворозуміння.

Вірність обраного нами алгоритму дослідження підтверджує зокрема й наступне.

Так, на загальнотеоретичному рівні сьогодні майже одностайно обґрунтовується думка про те, що змістовне наповнення нормативності права на пряму залежить від концепцій або типів (парадигм) праворозуміння, тобто правових ідей, сконцентрованих навколо провідного положення, яке забезпечує формування уявлень про сутність та призначення права і становить самостійний напрям його пізнання.

Як відомо, тривалий час вітчизняна правова доктрина стояла на позиціях юридичного позитивізму (нормативізму) у сфері праворозуміння. Більшість спеціалістів розглядали право виключно як створювану державою систему правових норм, ототожнюючи його при цьому із законом.

Як це не парадоксально, але підходи до визначення права за останні десятиліття практично не змінилися і основний масив існуючих дефініцій права обмежений параметрами законодавства.

У якості ілюстрації зворотнього можна навести лише декілька поодиноких авторських позицій, котрі явно контрастують на фоні нормативістської парадигми праворозуміння, яка все ж залишається панівною.

Тенденція, яка фіксується сьогодні у сфері праворозуміння, змушує нас поставити наступне запитання: що забезпечує юридичному позитивізму (нормативізму) таку усталеність?

Прийнято вважати, що в основу юридичного позитивізму (нормативізму) як типу праворозуміння покладено так звану «чисту» теорію права Ганса Кельзена.

Нагадаємо у загальних рисах основні її постулати.

Так, право, на думку Г. Кельзена, - це сукупність правил, які є загальнообов'язковими й існують незалежно від світу реальних факторів. Воно не підкоряється принципу причинності та черпає силу і дієвість із самого себе. Право визначає не те, що є, а те, що повинно бути. Право-це «соціальна техніка», порядок, який через специфіку техніки приписує кожному члену суспільства його обов'язки і тим самим положення про нього, передбачаючи акт примусу, санкцію, що спрямована проти члена суспільства, який не виконує

обов'язку. Іншими словами, право визначається як нормативний примусовий порядок, як система норм, що регулюють людську поведінку, здійснюється у примусовому порядку (на відміну від релігії, моралі). Девіз Г. Кельзена: «кожен повинен діяти так, як наказано автором правового порядку».

За «чистою теорією права» Г. Кельзена право має розглядатися у повному відриві від соціального буття. Воно повинно бути предметом суто логічного, формального аналізу, вільного від будь-яких соціологічних нашарувань. Аналіз права не може виходити за межі вивчення самих правових норм.

Позитивне право автор «чистої теорії права» змальовував у вигляді замкненої системи всіляких правил поведінки, що можуть бути здійснені примусовим способом. Воно не має коріння у реальному світі, лежить поза матеріальними умовами та соціальною структурою суспільства, стерильне, вільне від усіляких земних домішок і аполітичне. Право інертне щодо впливів на нього зовнішнього середовища.

Слід зазначити, що наявність в юридичній науці таких теорій права, як лібертарно-юридична, теорія реалістичного позитивізму й інших сучасних теорій права, свідчить про те, що основні положення розуміння права видатного правознавця не лише справили вплив на формування праворозуміння вченими різних часів та епох, а й дотепер залишаються актуальними та використовуються науковцями для вирішення нагальних питань функціонування суспільства та держави.

В основі сучасного нормативного розуміння права лежить три таких найбільш суттєвих ознаки права, як: 1) державно-вольовий характер; 2) нормативність; 3) владно-регулятивна природа.

Значущість «чистої теорії права» Г. Кельзена та загалом юридичного позитивізму (нормотивізму) як типу праворозуміння є безспірними.

Подібний підхід до права більше, ніж будь-які інші підходи, підкреслює такі визначальні характеристики права, як зв'язок із державою, загальнообов'язковість та формальна визначеність, що є вкрай важливим саме для кримінально-правової сфери.

Разом із тим, «чиста теорія права» Г. Кельзена та юридичний позитивізм (нормотивізм) як тип праворозуміння мають і низку суттєвих недоліків, до найбільш явно виражених із яких слід віднести передусім те, що вони ігнорують або недооцінюють факт зовнішнього впливу середовища на право, частиною якого воно (право) виступає.

Крім того, у рамках логіки, яку пропонує Г. Кельзен, виникає ситуація, коли держава в силу різних причин та обставин може використовувати і нав'язувати суспільству застарілі норми або видавати акти, що йдуть в розріз із соціальними, політичними, культурними і т.д. потребами та цінностями.

Далеко не завжди причини невдалого правового регулювання лежать у самому праві, так само, як і його регулятивний успіх не належить виключно йому самому.

Право не можна мислити виключно у якості закритої самодостатньої системи. Такий підхід є виправданим хіба що тоді, коли йдеться про

формально-догматичний структурний аналіз окремих його норм та інститутів. Лише в цих випадках подібне абстрагування має право на існування. Для погляду на право як на відкриту систему резонно відштовхуватися від так званої «концепції середовища права», крізь призму якої право – це, перш за все, соціокультурний феномен, тому його основою і фундаментом завжди є система загальноприйнятих культурних цінностей, що в конкретному суспільстві проголошено і визнано значущими відповідно до потреб суспільного розвитку та специфіки певного соціокультурного середовища.

Приймаючи до уваги вищевикладене, вважаємо, що найбільш прийнятною для сприйняття в умовах цифрової трансформації є парадигма ціннісно-нормативного праворозуміння, оскільки вона враховує як соціальну, так і юридичну сторону права, що є вкрай важливим в умовах пошуку варіацій оптимізації правового регулювання, впровадження ідей про легітимність у правове поле нашої держави.

Ціннісно-нормативне праворозуміння виводить на визнання правового плюралізму, одночасно не відкидаючи значущість нормативної складової права. Співіснування в межах права цінностей та норм є саме тією тезою, яка в повній мірі відповідає сучасній епосі.

Специфіка представленого праворозуміння виражена, перш за все, в уявленні про право як ціннісно-нормативну систему, що підкреслює не лише нормативний, а й ціннісний сенс усього механізму дії права. Із цих позицій право націлене на юридизацію (фіксацію (закріплення), ранжування, перерозподіл з метою подальшої охорони та захисту) існуючих цінностей.

Ціннісно-нормативна система права завжди розрахована на її визнання суспільством, тобто легітимацію, яка забезпечує цій системі дієвість та ефективність.

Крім того, ціннісно-нормативне праворозуміння виходить із більш повного врахування інтересів особистості як суб'єкта права та базується на конфліктному призначенні права і потребі у збереженні існуючої соціальної цілісності.

Таким чином, парадигма ціннісно-нормативного праворозуміння дозволяє дещо змінити акценти у розумінні права та мислити останнє, з одного боку, як світ у мініатюрі (соціальна сторона права), а з іншого – як «світ артефактів» (юридична сторона права), тобто свідомо створену (штучно змодельовану) систему ідеальних ціннісних нормативів, яка за допомогою специфічного механізму правового регулювання та законодавчої техніки покликана забезпечити стан впорядкованості (правопорядок і законність) у суспільстві.

ВІЦУКАЄВА Катерина Михайлівна

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЗМІСТОВІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СОЦІАЛЬНИЙ СУПРОВІД КЛІЄНТА»

Враховуючи досвід науковців та практичні нароби у сфері соціальних послуг та освіти ми вважаємо, що до особливої групи клієнтів належать діти або сім'ї з дітьми, які перебувають у складних життєвих обставинах, робота з якими вимагає від майбутнього фахівця соціономічної сфери прояву особистісних якостей, теоретичних знань, практичних умінь та навичок, необхідних для здійснення соціального супроводу. У цьому зв'язку виникає потреба в підготовці таких фахівців, а саме майбутніх соціальних працівників та соціальних педагогів, які зможуть здійснювати роботу з клієнтом означеної групи у формі соціального супроводу [2, с. 44].

З огляду на це особливої уваги набуває питання розробки змісту та навчально-методичного забезпечення означеної підготовки майбутнього соціального працівника. Одним із засобів такої підготовки є навчальна дисципліна «Соціальний супровід клієнта» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти з галузі знань 23 «Соціальна робота», спеціальності 231 «Соціальна робота». Навчальна дисципліна відноситься до переліку основних дисциплін обов'язкового компонента освітньої програми «Соціальна робота». На вивчення навчальної дисципліни відводиться 7 кредитів ECTS, загальним обсягом 210 годин.

Мета навчальної дисципліни полягає у формуванні в майбутніх соціальних працівників та соціальних педагогів базових знань, вмінь, навичок щодо здійснення ними соціального супроводу клієнтів, які опинилися в складних життєвих обставинах.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

- *знати*: порядок виявлення клієнта/сімей, які опинилися в складних життєвих обставинах; особливості планування, організації та надання соціальної послуги-соціальний супровід;

- *вміти*: аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, узагальнювати, робити власні висновки щодо планування, організації та реалізації соціального супроводу; виявляти та розв'язувати проблеми клієнта/сімей, які опинилися в складних життєвих обставинах; здійснювати безперешкодну взаємодію з об'єктами соціального супроводу та суб'єктами, які долучені до нього; здійснювати фахову інноваційну діяльність; працювати з навчальною та науковою літературою за фахом та інших суміжних дисциплін.

Дисципліна спрямована на формування інтегральної, загальних та спеціальних компетенцій.

Самостійна робота становить 76% від аудиторних занять і є їх логічним продовженням. Самостійна робота студентів з виконання завдань була

розрахована не тільки на відтворення знань, закріплення, поглиблення й повторення пройденого, але й на формування практичних умінь майбутніх соціальних працівників. Із цією метою були розроблені завдання практико-орієнтованого характеру.

Поряд із позааудиторними завданнями, однаковими для всіх студентів, розроблена тематика індивідуально-дослідницького завдання (порівняльний аналіз). Виконання якого має важливе значення в підготовці майбутніх соціальних працівників щодо соціального супроводу. Наведемо приклади деяких тем: Соціальний супровід сімей у складних життєвих обставинах та соціально вразливих груп: аналіз відмінностей та спільних аспектів, Соціальний супровід літніх громадян та молоді: відмінності та спільні аспекти, Соціальний супровід дітей, залишених без батьківського піклування, та прийомних дітей: найкращі практики та виклики, Соціальний супровід осіб з інвалідністю та без інвалідності: відмінності та спільні аспекти та ін.

Отже, саме під час виконання індивідуально-дослідних завдань у студентів – майбутніх соціальних працівників виникає необхідність аналізувати, порівнювати, оцінювати дані й варіанти своїх рішень поставлених завдань, систематизувати наявний матеріал, робити узагальнення, висновки, розвиває творче та критичне мислення.

У процесі викладання навчальної дисципліни передбачено застосування активних і інтерактивних освітніх методів, серед яких: проблемна лекція, лекція-презентація, робота в малих групах, робота з довідковими, інформаційно-методичними джерелами, презентація результатів виконаних практико-орієнтованих завдань, рольова гра, кейс-стаді.

Список використаних джерел:

1. Віцукаєва К. М. Соціальний супровід клієнта: навч. посіб. / уклад. К. М. Віцукаєва. Одеса : видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2017. 320 с.
2. Віцукаєва К. М. Застосування методу case-study в процесі підготовки майбутніх соціальних працівників до соціального супроводу *Сучасні методи та форми організації освітнього процесу у закладах вищої освіти* : збірник матеріалів всеукраїнської науково-методичної конференції. Одеса : Університет Ушинського, 2022. С. 44-46.

***ІОНОВ Ігор Анатолійович,
ВОЛКОВА Руслана Євгенівна,
ТВЕРДОХЛІБ Олена Володимирівна***

СТВОРЕННЯ ВІРТУАЛЬНОЇ ЛАБОРАТОРНОЇ РОБОТИ З БІОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН ЗА ДОПОМОГОЮ МЕТОДІВ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Застосування цифрових технологій в освіті сьогодні є однією з найбільш важливих і стійких тенденцій розвитку світового освітнього процесу. Цифрові

технології дозволяють інтенсифікувати освітній процес, зробити його мобільним, диференційованим та пристосованим до реалій сучасності. А найголовніше, цифрові технології уможливають забезпечення неперервності навчання в умовах – пандемій, військових збройних конфліктів (Шпарик, 2021, Довбенко, Копчук-Кашецька, 2023).

Ключові напрями цифровізації освіти для розвинутих держав наступні: 1) надійна інфраструктура й зручні інструменти та безпечні платформи, які дотримуються правил цифрової конфіденційності й етичних стандартів; а також професійний розвиток для викладачів; 2) цифрова грамотність, включаючи боротьбу з дезінформацією; 3) цифрова компетенція та навички для викладачів, які дозволяють творчо використовувати цифрові технології для залучення та мотивації здобувачів вищої освіти; 4) оцінювання та підходи до перевірки з використанням цифрових технологій, що надають нові можливості для зворотного зв'язку; 5) технології штучного інтелекту в освіті для персоналізації та ефективності навчання.

Особливо важливо застосування цифрових технологій для дисциплін природничого напрямку, де поруч з теоретичним, лекційним матеріалом завжди повинні бути і методи лабораторної практичної діагностики, вивчення механізмів дії організму людини і тварин, які б дозволили без пошкодження організму з дотриманням норм етичного кодексу проводити різні експериментальні дослідження. Це необхідно для подолання недоліків використання інноваційних цифрових технологій, а саме: залежність від технології, відсутність особистого контакту зі здобувачами; обмежена можливість взаємодії; потреба в тренінгу і виклики щодо валідності та якості матеріалів.

Нажаль, основною проблемою студентів-біологів, є відсутність особистого контакту з викладачами та неможливість проведення лабораторних дослідів і наукових експериментів. Тому головною метою нашої роботи було пристосування цифрових технологій для забезпечення цікавого, повноцінного лабораторного дослідження, можливості проведення лабораторних робіт з різних тем фізіології людини, фізіології рослин та ботаніки. Нами було зроблено віртуальну лабораторну роботу з теми «Фізіологія серцево-судинної системи».

Для досягнення поставленої мети ми використали комбінацію з декількох цифрових технологій і засобів, таких як англомова платформа «Віртуальна фізіологія (Physiology Simulators)» (розробник LuPraFi-Sim) рис. 1, платформа Moodle, яка вже з великим успіхом використовується в *online* навчанні в Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди, відеоредактор Movavi Vedeo Editor та для контролю знань студентів інструменти Google form.

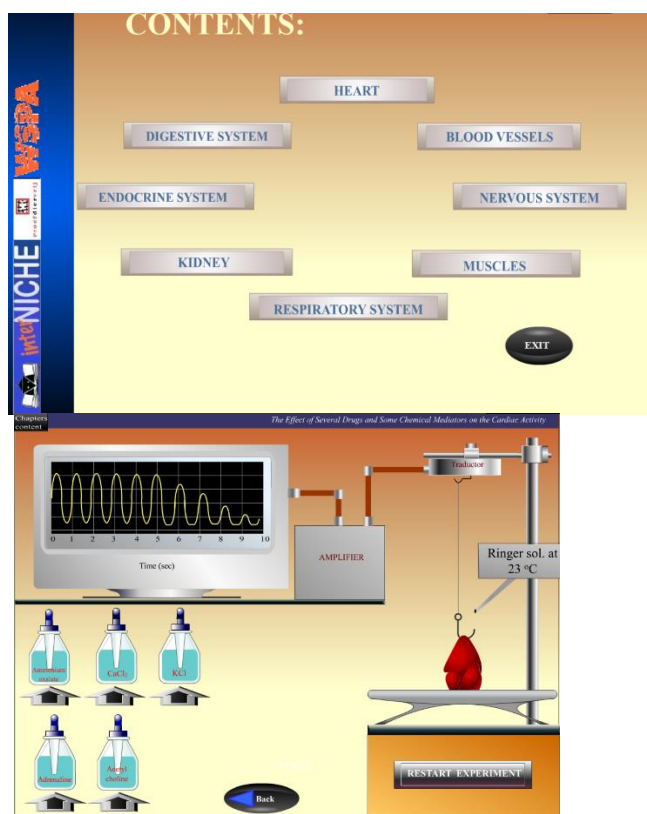

Рис. 1. Початкова сторінка платформи «Віртуальна фізіологія» та приклад проведення віртуальної лабораторної роботи з вивчення впливу різних медикаментів і хімічних медіаторів на діяльність серця.

Платформа «Віртуальна фізіологія» дає змогу провести он-лайн лабораторну роботу при вивченні серцевої діяльності, а саме визначити дію електричних стимулів на роботу серця, визначити дію збудження блукаючого нерву на серцеву діяльність та навести приклади впливу різних лігатур Станніуса на роботу шлуночків та передсердь. За допомогою експериментального використання електричних стимулів студенти можуть отримати різні відповідні реакції в залежності від того, в яку фазу циклу серцевої діяльності відбулося дія стимулу.

За допомогою відеоредактора Movavi Vedeo Editor було додатково створено відеоролик про проведення реєстрації та аналізу зняття електрокардіограми людини, що також дало можливість розширити знання студентів про роботу серцево-судинної системи людини. Всі лекції, лабораторні роботи, посилання на відеоматеріали, навчальна література та інші матеріали завантажуються на платформу Moodle і студентам надається доступ для їх використання рис. 2.

Для контролю засвоєння матеріалу за допомогою інструментів Google form було створено цикл тестів з різних розділів фізіології людини, фізіології рослин та ботаніки, що допомогло перевіряти знань студентів, рис. 3. Проведення контролю з використанням Google form дає змогу швидко перевірити їх відповіді, самим студентам одразу після надсилання тесту отримати оцінку та подивитися кількість вірних і невірних відповідей.

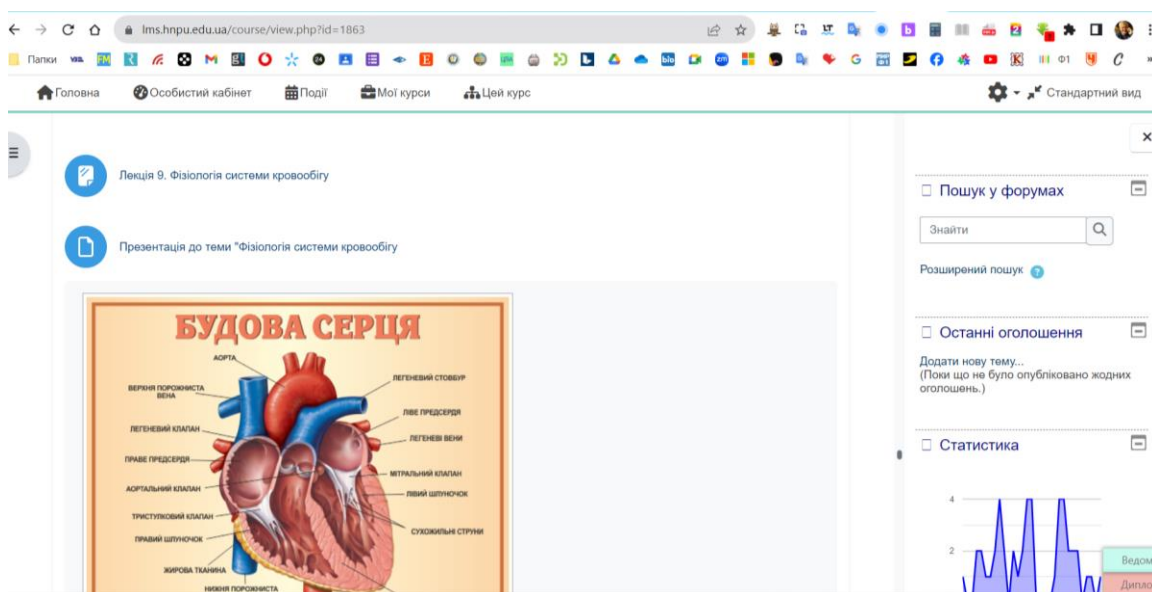

Рис 2. Сторінка розділу «Серцево-судинна система» на платформі Moodle, яка розроблена авторами роботи

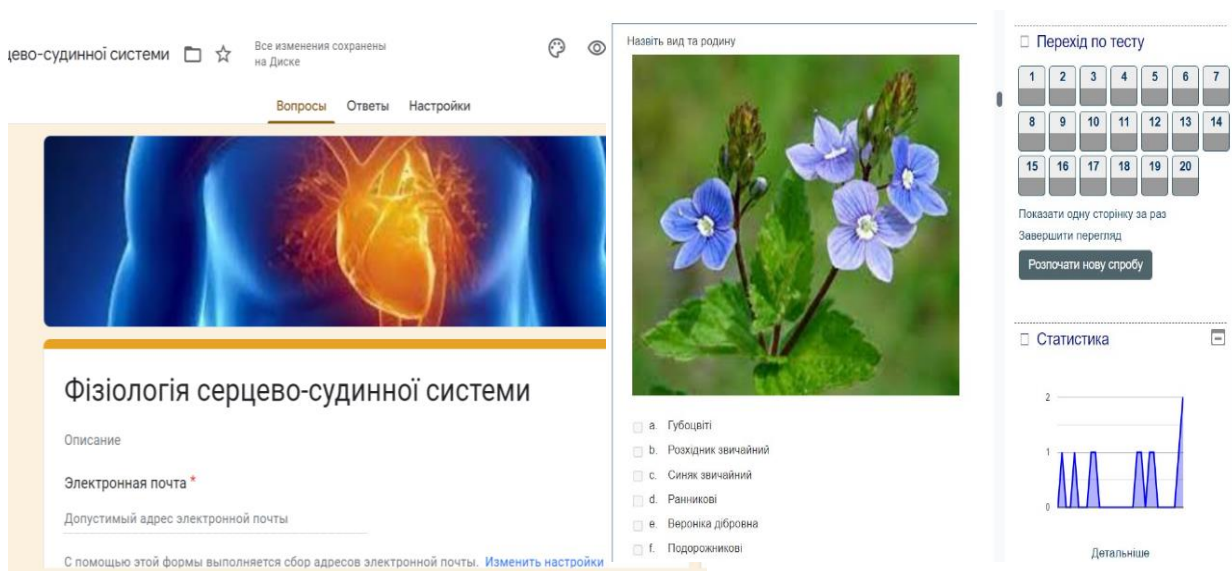

Рис. 3. Зразок тестів з теми «Фізіологія серцево-судинної системи» за допомогою інструментів Google form та «Залікова екскурсія з ботаніки» на платформі Moodle

На заняттях з фізіології рослин ми використовуємо платформу LabXchang для моделювання фотосинтезу і клітинного дихання (рис 4). Протокол дозволяє нашим студентам вирішити фундаментальні питання. У симуляторі використовується колориметричний індикатор рН для оцінки рівнів фотосинтезу та клітинного дихання для збору якісних даних. Спектрофотометр дозволяє користувачеві кількісно оцінити дані.

У кожному навчальному курсі Moodle для самостійної перевірки знань розроблені інтерактивні вправи у застосунках H5P, Learning Apps, Kahoot та Word Wall.

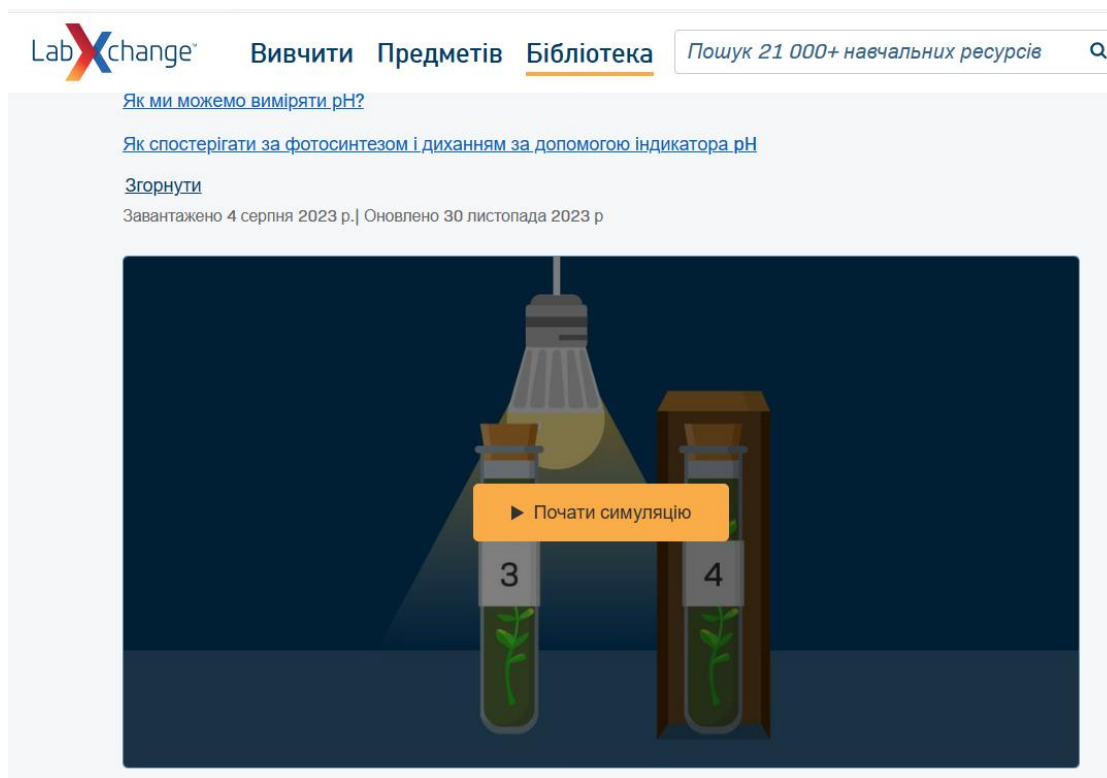

Рис 4. Моделювання фотосинтезу і клітинного дихання

Таким чином, застосування інноваційних цифрових технологій в освітньому процесі – одна з головних тенденцій розвитку сучасної освіти. Цифрові технології, на нашу думку, урізноманітнюють освітній процес, забезпечують швидкість та якість сприйняття, розуміння та засвоєння знань. Технології сприяють створенню сучасного та безпечного освітнього середовища для здобувачів освіти, роблять процес навчання мобільним та студентоцентрованим. Викладачі за допомогою сучасних цифрових технологій швидко і легко організують симулятивні лабораторні роботи для вивчення фізіологічних процесів, створюють інтерактивні завдання та вправи для пояснення нового матеріалу, перевірки засвоєного матеріалу тощо.

ГЛАДУШЕВСЬКА Ольга Михайлівна

СУЧАСНІ МЕТОДИ ТА ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ. ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ДИЗАЙНІ.

Освітній процес у закладах вищої освіти сьогодні визначається різноманіттю методів та форм організації, включаючи інтерактивні технології. Нові інформаційні технології суттєво змінюють спосіб життя людини та проникають в кожен сферу. У навчальному процесі можна використовувати наступні методи;

Електронне навчання та відкриті онлайн-курси - це форми навчання, доступні через Інтернет. Ці форми навчання дозволяють вчитися власним темпом, обирати розклад та мати доступ до різноманітних матеріалів, включаючи відео-лекції, тексти та інтерактивні вправи. Вони також надають можливість взаємодії через форуми, оцінювання та отримання сертифікатів чи навіть ступенів після успішного завершення курсу. Також використовують інтерактивні технології для поліпшення ефективності навчання.

Проектне навчання:

Створення та виконання реальних проектів, які вимагають командної роботи та застосування різних навичок. Фліп-клас (Flip Classroom): Студенти вивчають теоретичний матеріал дома через відео або інші ресурси, а на заняттях відбувається обговорення, аналіз та практичні вправи.

Використання відео, аудіо та інших мультимедійних засобів для покращення розуміння матеріалу.

Застосування інтерактивних дошок, які дозволяють взаємодіяти з інформацією за допомогою сенсорних екранів та інших пристроїв. Сенсорні екрани, які використовуються в смартфонах, планшетах, інтерактивних стійках дозволяють користувачам взаємодіяти з інформацією шляхом торкання, рухання та жестів.

Онлайн-колаборація та віртуальні команди. Використання віртуальних інструментів для спільної роботи, обговорення та вирішення завдань в режимі реального часу. Це дуже сучасний метод, який допомагає максимально понуритись у процес.

Віртуальна та розширена реальність. Застосування VR та AR для створення іммерсивних навчальних середовищ та симуляцій.

VR: Занурює користувача в інші віртуальні середовища.

AR: Додає інтерактивні елементи до реального світу.

Застосовується в іграх, освіті, медицині, дизайні і багатьох інших галузях.

Ці методи та технології допомагають зробити освітній процес більш цікавим, ефективним та адаптованим до індивідуальних потреб студентів.

Інтерактивні технології в дизайні розширюють можливості та забезпечують більш глибокий та особистий досвід користувача в різних контекстах та галузях. Наприклад використання різноманітних варіантів інтерактивного методу дозволяють інакше зрозуміти можливості звичних до нас об'єктів.

Наприклад: гейміфікація використовує елементи гри для стимулювання участі та мотивації. Застосовується в дизайні інтерфейсів, освіті, маркетингу.

Використання анімацій, рухомих елементів, інтерактивних кнопок для поліпшення користувацького досвіду веб-сайтів та додатків.

Інтерактивні виставки та інсталяції дозволяють створити надзвичайний дизайн приміщень для виставок, музеїв, торгових центрів, та багатьох інших приміщень.

Створення інтерактивних елементів для програм, додатків та веб-сайтів. Використовується для полегшення взаємодії користувача з програмним забезпеченням.

Кінетичні інсталяції використовують рухомі елементи та датчики для створення об'єктів та інсталяцій в області мистецтва та дизайну.

ГОДОВАН Владлена Володимирівна

УДОСКОНАЛЕННЯ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНИХ ПРОГРАМ У ГАЛУЗІ «ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я» З УРАХУВАННЯМ ПРОБЛЕМИ КОМПЛАЄНТНОСТІ В МЕДИЦИНІ

У сучасній медицині фармакотерапія розглядається як доданок не тільки фармацевтичного (чи надходить препарат до організму хворого?), фармакокінетичного (чи надходить препарат до місця дії?), фармакодинамічного (чи здійснює препарат потрібний фармакологічний вплив?), терапевтичного (чи переходить фармакологічний ефект у відповідну терапевтичну дію?) процесів, але і психологічного сприйняття пацієнта (ставлення до лікаря і призначеної терапії). Сьогодні такі поняття, як «комплаєнс» (від лат. *complere* – здійснення, виконання, або від англ. *compliance* – згода, пристосування, поділ поглядів) та «прихильність до лікування» (від англ. *adherence*), а також «noncompliance» (непідпорядкування), «nonadherence» (недотримання, невиконання), стали невід'ємною складовою успіху лікування хвороби. Термін «комплаєнтність» – точно та усвідомлене виконання пацієнтом рекомендацій лікаря під час лікування – став застосовуватися лікарями з 1970-х років. Ці рекомендації відносяться як до прийому препаратів, так і до зміни стилю життя (відсутність шкідливих звичок, правильне харчування, фізична активність та ін.). Поведінка пацієнта, що збігається з рекомендованим лікуванням, називають комплаєнтною. Під терміном «прихильність до лікування» розуміють ступінь відповідності поведінки хворого рекомендаціям, отриманим від лікаря (щодо прийому лікарських засобів (ЛЗ), дотримання дієти та інших заходів зміни способу життя).

Проте, не дивлячись на достатньо високий рівень сучасної медицини, лікар все частіше стикається з проблемою низької комплаєнтності та прихильності до лікування. Причини формування цих феноменів різноманітні.

По-перше, вони можуть бути пов'язані з призначеною фармакотерапією: лікарською формою/шляхом застосування (страх внутрішньовенного введення), смаковими властивостями препарату, складними схемами дозування та прийому ліків, одночасним багаточисленним призначенням ЛЗ (але не поліпрагмазією), неприйнятністю реальних або передбачуваних небажаних ефектів (приблизно у 50 % випадків є відмовою від лікування), тощо. У цій тезі ми маємо на увазі, що призначене лікування є ефективним, раціональним і

правильним згідно протоколів і досвіду лікаря. Проте для неухильного виконання пацієнтом успішної фармакотерапії лікар повинен зібрати додатковий анамнез та провести роз'яснювальну беседу щодо уникнення неприйнятних для нього страхів і ризиків, а також внести відповідні корективи у схему лікування, враховуючи переваги людини.

Друга причина виникнення низької комплаєнтності пов'язана з самим пацієнтом (в педіатрії та геріатрії найчастіше з членами сім'ї): згідно статистики, це чоловіча стать, молодий вік, внутрішньосімейні взаємовідносини (особливості розпорядку дня сім'ї, відносини членів сім'ї до хворого та його захворювання), низький рівень освіти, культури, медичної грамотності, неправдива інтернет-інформація, і, як наслідок, недостатньо розуміння хвороби і діагнозу, упередження щодо лікування; ставлення до власного стану здоров'я, хвороби (не варто уваги, реально не існує (асимптомний перебіг), невиліковно), соціально-економічні проблеми (висока вартість ЛЗ, погана матеріальна забезпеченість, вторинні вигоди від захворювання, наприклад, отримання грошових виплат, допомог, пільг з інвалідності), тощо.

Третьою причиною виникнення низької комплаєнтності є характер хвороби, наприклад, це хронічне захворювання (бронхіальна астма, епілепсія, цукровий діабет, артеріальна гіпертензія тощо), яке потребує тривалої терапії, когнітивні, психічні порушення, фізична неспроможність тощо.

Проте, на наш погляд, є ще четверта причина низької комплаєнтності, яка пов'язана з лікарем. У цьому аспекті можна виділити об'єктивні (низький рівень довіри до лікаря та медичної спільноти та ін.) та суб'єктивні (лікар не зміг встановити довірчі взаємовідносини «лікар-пацієнт») чинники. Необхідно зазначити, що найбільшим впливом для формування комплаєнтності є лікар. Жодна з вказаних вище причин окремо не має визначальної дії для створення комплаєнтності. Як правило, вплив різних чинників взаємопов'язаний. Тому щирість, співчуття до хворого, відданість своїй справі, ентузіазм і впевненість лікаря можуть вплинути на психологічну складову фармакотерапії та ставлення пацієнта до терапії, сприяти успішному лікуванню.

Основними факторами, що сприяють підвищенню комплаєнтності, є, по-перше, у зрозумілій для пацієнта та його родичів формі інформування відносно перебігу, тяжкості та наслідків захворювання, проведення певних діагностичних дій (при необхідності), користі та ризику терапії, з'ясування прийнятності та доступності лікування; по-друге, упевнитись, що надана інформація сприяє неухильному дотриманню рекомендацій і чи не буде хворий по необізнаності, безтурботності або при неефективності ЛЗ збільшуватися можливий ризик, пов'язаний з їх прийомом. Наслідки невиконання призначень лікаря торкаються багато аспектів лікувального процесу і безпосередньо впливають на всі вище вказані складові фармакотерапії. Тому проблема комплаєнтності є міждисциплінарною (клінічною, соціально-психологічною, організаційною, етико-правовою).

У зв'язку з вище викладеним, доцільним є удосконалення освітньо-

професійних програмах (ОПП) у галузі «Охорона здоров'я», а саме збільшення обов'язкових кредитів за європейськими стандартами «Клінічної фармакології» та всебічна інтеграція освітніх компонент клінічних кафедр (терапевтичного, хірургічного, акушерсько-гінекологічного, педіатричного профілю) зі дисциплінами психологічної та етико-правової спрямованості та ін.

ГРЕЧАНИК Олена Євгенівна

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ СЕРВІСІВ У ВИКЛАДАЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У сучасному світі цифровізація є невід'ємною частиною суспільного життя, бо охопила всі його сфери: економічну, політичну, соціальну тощо. Не стала виключенням і царина освіти, оскільки чимало факторів указують на необхідність розвитку цифрової компетентності викладача, а саме:

- здатність використовувати інформаційно-комунікаційні технології, технології дистанційного навчання, розробляти дистанційні навчальні курси та здійснювати облік навчальних досягнень здобувачів освіти;

- організація взаємодії викладача та студентів в освітньому онлайн середовищі;

- уміння виготовляти якісні сучасні освітні продукти – електронні навчально-методичні матеріали, у тому числі в текстовому, відео, аудіо форматах;

- уміння конвертувати навчальні та методичні матеріали в різні формати – як тексти, так і зображення, відео тощо;

- здатність до саморозвитку, самоосвіти, самовиховання, самовдосконалення, професійного та кар'єрного зростання.

Цифрові сервіси в освіті розробляють для поліпшення якості, швидкості та привабливості передавання інформації у викладанні та навчанні: електронні навчальні системи, соціальні мережі, відеосервіси, сервіси для роботи з графікою та створення ігрових навчальних матеріалів. Ці ресурси розробляють для того, щоб спростити відстеження навчальних результатів та прогресу, підвищити мотивацію й інтерес до навчання здобувачів освіти за рахунок урізноманітнення форм отримання, репродукції, аналізу та застосування знань, зробити освіту більше відкритою та доступною; стимулювати активність і самостійність здобувачів освіти всіх рівнів, розвивати навички самостійної роботи та креативність.

У процесі викладацької діяльності науково-педагогічні працівники можуть використовувати цифрові сервіси для виконання таких завдань:

- 1) створення якісного освітнього контенту – освітніх програм, освітніх компонент (лекцій, семінарських і практичних занять, виробничої та науково-дослідної практики), причому як для розміщення їх на платформах для самостійного опрацювання навчального матеріалу здобувачами освіти –

в асинхронному форматі, так і для навчання в синхронному форматі. Для організації дистанційного навчання в асинхронному форматі можна використовувати сервіси Moodle, Google Class. Можливості цих платформ дозволяють розміщувати лекційні матеріали, матеріали для семінарських і практичних занять, практичної підготовки і навіть для підготовки кваліфікаційних робіт – текстові, відео, презентації, посилання на інші ресурси. Крім того, передбачена можливість контролю знань і вмінь здобувачів освіти. Окремо слід зазначити, що важливо звертати увагу на форму подання навчального матеріалу: краще засвоюється графічний матеріал та дані в таблицях, ніж звичайний текст. Отже, актуальним є створення мультимедійних презентацій – у програмі PowerPoint, із використанням ресурсів Canva, Prezi, Infogram, Visually тощо. Якщо дозволяє зміст навчального матеріалу, можна підготувати навчальне відео або аудіозапис. У процесі підготовки навчального контенту варто дотримувати вимог щодо змісту презентації, її візуального та звукового ряду, оформлення тексту й загалом дизайну. Якщо зміст навчального матеріалу дозволяє, можна на слайдах презентації подавати інфографіку – інформацію, подану у вигляді графічних зображень із зазначенням мінімальної кількості тексту (рис. 1, 2);

Рис. 1. Використання інфографіки для представлення інформації про діяльність кафедри

Рис. 2. Використання інфографіки для узагальнення даних опитування

2) організація якісного зворотного зв'язку зі здобувачами освіти – із цією метою варто використовувати соціальні мережі, електронну пошту, платформи для синхронного спілкування в режимі реального часу – Zoom, Meet, Scipe, Viber. Деякі сервіси, наприклад Zoom, дозволяють робити записи відеозустрічей та розміщувати їх потім на платформі Moodle з метою перегляду або навчання в асинхронному форматі. Крім того, ці сервіси дозволяють спілкуватися в чаті, реагувати на повідомлення викладача або студентів – спеціальним позначками «реакція», разом обговорювати певні проблеми, висвітлюючи їх на інтерактивній дошці; організувати групову роботу, розподіляючи студентів на окремі зали під час конференції. Саме спілкування в реальному часі розвивають соціальні навички здобувачів, їхню комунікативну компетентність, дають можливість відстоювати свою точку зору, аргументувати її, поставити питання до викладача або одногрупників, уточнити певні важкі моменти теми, обмінятися практичним досвідом роботи тощо;

3) збереження, використання та обмін даними – насамперед ідеться про можливість Google Drive, на якому можна розміщувати певні дані, що не належать до освітніх компонент: матеріали конференцій, сертифікати учасників, інформацію щодо наукової діяльності, результатів освітньої діяльності тощо;

4) проведення моніторингу якості освітнього процесу – використовуємо Google Forms, що дозволяють проводити анкетування, опитування респондентів, реєструвати учасників того чи іншого заходу й одразу візуалізувати отриману інформацію завдяки можливостям цього сервісу – встановити зв'язок із таблицею Excel, побудувати діаграму на підставі отриманої інформації;

5) підтримання ділової репутації та її розвиток – задля виконання такого завдання викладачі створюють персональні сайти, ведуть блоги, відкривають свої персональні сторінки в соціальних мережах. Усе це дозволяє висвітлювати результати наукової, методичної, навчально-виховної діяльності, особисті та професійні досягнення, напрями наукових пошуків тощо. Проте важливо дотримувати політики освітньої організації та вимог адміністратора офіційного сайту ЗВО – щодо структури, змісту, дизайну, – аби продемонструвати належність до своєї Alma-mater.

Отже, сучасні цифрові сервіси дозволяють викладачу вдосконалити організацію освітнього процесу, комунікацію зі здобувачами освіти й колегами, розвинути цифрову компетентність, підвищити мотивацію навчальної діяльності та підтримувати на належному рівні ділову репутацію в інтернет просторі. Перспективи подальших наукових розробок у цьому напрямі пов'язані з перманентним удосконаленням цифрових технологій, сервісів і застосунків, що вимагає розвитку цифрової компетентності викладача.

Список використаних джерел:

1. Гречаник О. Є. Інформаційне забезпечення управління закладом освіти : методичні рекомендації для студентів усіх форм навчання другого

(магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 073 «Менеджмент» (електронне видання). Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2022. 77 с.

2. Цифрові застосунки та сервіси в наукових дослідженнях : методичні рекомендації для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти / укл. : Доценко С., Собченко Т., Ворожбіт-Горбатюк В., Боярська-Хоменко А. Харків, 2021. Ч. 2. 24 с.

ГРОШОВЕНКО Ольга Петрівна

ЕКОЛОГІЧНА КУЛЬТУРА ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОГО ПОСТВОЄННОГО СУСПІЛЬСТВА

Прогресивні соціальні тенденції розвитку проблеми благополуччя людини знаходять своє вирішення у зверненні суспільства до індивідуальних і соціальних пріоритетів, у визнанні та піднесенні благ і цінностей, пов'язаних з підвищенням рівня життя людини як члена суспільства. У цьому процесі соціобіологічний феномен здоров'я виступає системоутворюючим компонентом екологічної культури людини. Ставлення до навколишнього світу (суспільства, природи і самого себе) пов'язане з адаптацією до явищ, що швидко змінюються в часі і просторі, з метою усвідомлення потреби в пізнанні законів дійсності.

Перш за все, питання охорони навколишнього середовища в Україні набуло особливої актуальності у зв'язку з подальшим зростанням промислового виробництва, яке має антропогенний вплив на природне середовище. Серед ключових питань, які потребують вирішення, можна виділити наступні: впровадження нових екологічних технологій та обладнання при будівництві об'єктів; комплексне вирішення проблеми забруднення атмосферного повітря автотранспортом; вирішення проблем використання, переробки та зберігання промислових і побутових відходів; вдосконалення систем очищення стічних вод та контроль за викидами забруднюючих речовин в атмосферу. Водночас Україна активно веде військові дії, які надзвичайно шкідливо впливають на довкілля, і цей вплив лише посилюється, а забруднення накопичується.

Сучасні стратегії професійної освіти спрямовані на підготовку культурноосвічених фахівців, здатних впроваджувати інноваційні процеси у сфері професійної діяльності та за її межами. Еколого-культурологічні знання відіграють важливу роль у реалізації цих можливостей і разом з психолого-педагогічними та соціогуманітарними знаннями є системоутворюючим фактором, а їх пріоритетність - системоутворюючим чинником. Таким чином, оновлення соціальних відносин у нашому суспільстві закономірно тягне за собою зміну духовно-моральних орієнтирів, форм суспільної свідомості. Тому екологічний вимір підготовки майбутніх фахівців має бути спрямований на формування екологічної культури, тобто екологічно-доцільної поведінки з вольовим ставленням до природи, суспільства, себе та інших людей.

На нашу думку, екологічна культура особистості як складова професійної компетентності включає в себе світогляд, який розуміє і цінує природу і значення екології для людини. Водночас, вона спрямована на оцінку правомірності впливу екологічної освіти та екологічного розвитку на навколишнє середовище. Система людських суспільних відносин включає в себе ставлення людини до природи. У виробничих відносинах - це ставлення до природних ресурсів, ставлення до державної політики у сфері природокористування та сімейні традиції щодо спілкування з природою. Формування відповідального ставлення до довкілля нерозривно пов'язане з досягненням людиною соціального, духовного і культурного рівня, який виражається в таких характеристиках: здатність діяти відповідально по відношенню до навколишнього середовища, нетерпимість до проявів безвідповідального ставлення до довкілля, готовність до екологічно значущої діяльності. Сформована у молодих фахівців екологічна культура включає готовність до діяльності та практичних дій, що відповідають вимогам спеціальних знань, переконань і установок дбайливого ставлення до природи. З іншого боку, розвиток екологічної культури є комплексним процесом, що забезпечується узгодженим впливом права, науки, виробництва, мистецтва та освіти. При цьому система управління природокористуванням і законодавчі заходи з охорони природи повинні бути запорукою формування екологічної культури в суспільстві, раціонального планування використання природних ресурсів і позитивного впливу освіти на розвиток моральних і естетичних мотивів охорони навколишнього середовища, відновлення природи і дбайливого ставлення до природи. Таким чином, екологічна культура виступає регулятором взаємовідносин між людиною і природою та забезпечує перспективи вирішення сучасних проблем. У студентському віці екологічна культура проявляється у відповідальній поведінці особистості в природі, активній участі в діяльності з охорони і поліпшення природного середовища та пропаганді екологічних ідей. Наприклад, система наукових знань про єдність людини, суспільства і природи та шляхи оптимізації природокористування; система моральних, естетичних, ціннісних та екологічних орієнтацій; вміння керуватися правовими нормами і правилами екологічно доцільної поведінки в навколишньому середовищі; вміння використовувати знання про охорону природи у своїй роботі та пропагандистській діяльності. Як відомо, екологічна освіта та розвиток людських ресурсів у професійній діяльності здійснюються у тісному взаємозв'язку. Як частина цілісної системи освіти, екологічна освіта покликана формувати екологічну культуру студентів та вирішувати завдання професійної освіти і навчання. Це дозволяє розглядати питання екологічної освіти студентів-медиків як важливий напрям удосконалення навчально-виховного процесу для формування майбутніх фахівців. Поняття "екологічна культура" пов'язане з усіма сферами матеріального і духовного життя суспільства.

Процес формування екологічної культури має бути частиною професійної підготовки майбутнього фахівця. Сьогодні важливі позиції вчених свідчать про

те, що економічний, науковий і культурний розвиток не може відбуватися без урахування впливу людини на природу. Розвиток дбайливого ставлення до навколишнього середовища і поширення спеціальних знань і навичок, необхідних для його захисту в ім'я людського життя, повинні стати невід'ємною частиною системи професійної освіти і навчання. Особливого значення набуває міжнародне співробітництво у формулюванні рекомендацій щодо спрямування педагогічних засад професійної освіти. Педагогічна оцінка ролі і місця природи в освіті і вихованні завжди була високою. Її значення у формуванні характеру підтверджує той факт, що все фізичне і духовне життя людини пов'язане з природою. Класична педагогіка демонструє і розвиває значення спілкування дитини з природою в освіті і вихованні, зміст наукових знань про природу і методи його розкриття, формування світоглядних уявлень у знаннях про природу, тобто морально-естетичний розвиток (Ж.-Ж. Руссо, Й. Песталоцці, А. Дистерверг та ін.). Ідеї видатних українських педагогів К.Д. Ушинського та В. О. Сухомлинського сприяли розширенню, розвитку та збагаченню спілкування учнів з природою, обґрунтуванню навчання на основі взаємозв'язку наукових знань та чуттєвого сприйняття природних об'єктів і явищ. Вирішення екологічних проблем пов'язане зі здійсненням філософського синтезу наукових даних, що відтворюють реальні процеси дії факторів розвитку органічного світу та зростаючого антропогенного впливу на людину. При цьому під факторами розвитку розуміються необхідні і достатні детермінанти розвитку складних організованих систем. Рушійною силою тут є взаємозв'язок і взаємодія вищезгаданих факторів впливу. Видатний український педагог К. Д. Ушинський реалізовував принцип природовідповідності на практиці кількома способами: знання анатомічної, фізіологічної та психологічної природи дитини; наближення змісту та організації навчально-виховного процесу до природи; народність, традиції і звичаї у вихованні, які кореняться у вродженому ставленні людини до природи. Видатні педагоги А. С. Макаренко та В. О. Сухомлинський організовували обґрунтований і доцільний навчально-виховний процес у поєднанні з природою, працею, моральними та естетичними зв'язками. Таким чином, ідея відповідності природи і культури проходить через усю прогресивну і гуманістичну педагогіку [3; 4].

Екологічні проблеми сучасного суспільства осмислюються на рівні глибинних зв'язків, залежностей, закономірностей, взаємодії та єдності людини і природи, людини як соціально-біологічної істоти і як органічної частини самої природи. Тому сучасна криза самознищення ставить перед суспільством, школою та педагогічною наукою завдання формування екологічної культури та виховання екологічно компетентних фахівців. Саме в ноосфері має бути досягнута гармонійна взаємодія між людиною і природою. Порушення екологічної рівноваги в природі та суспільстві вимагає науково та економічно обґрунтованих дій щодо захисту об'єктів, явищ, процесів і систем. На думку вчених, поняття "екологія" безпосередньо пов'язане з природою і суспільством як наука про взаємозалежність і взаємоперехід зумовленого нормального стану функціонування і відтворення природних об'єктів, організмів, явищ і

кругообігів, гармонійних зв'язків, залежностей і взаємодоповнень природи, які забезпечують повноцінне існування і розвиток природи. Соціальна екологія та екологія людини як науки вивчають закономірності взаємозв'язку природи і людини в суспільстві, що гарантує нормальне функціонування суспільства і підтримання життя, розвиток сутнісних сил і духовності, збереження фізичного і психічного здоров'я. Між природою і людиною існують екологічні зв'язки, які впливають на фізичне і психічне здоров'я. Водночас психічні, моральні та естетичні зв'язки впливають на душевний стан людини, а їх доцільність є джерелом моральної та естетичної насолоди й очищення. У формуванні особистості екологія виконує функцію фізичного, розумового, морального та естетичного становлення індивіда. Таким чином, екологія - це наука про гармонію у взаємовідносинах людини з природою, суспільством, іншими людьми і самою собою, створення умов для нормального і здорового фізичного і психічного існування і функціонування. Екологія - це органічне поєднання всіх екологічних систем, в центрі взаємодії яких знаходиться людина. Як невід'ємна частина цих систем, людина набуває здатності нормально функціонувати і жити в здоровому середовищі. Гармонійна взаємодія людини і природи, екологічна рівновага і її підтримка повинні розглядатися не як благодійність, а як порятунок, відродження і розширення природного і чистого середовища для життя людини, збереження цінностей (повітря, флори і фауни, води, озонового шару, Світового океану, нормального радіаційного фону, економічного і політичного благополуччя суспільства, соціально-правового захист, мир на землі), які слід розглядати як такі, що перебувають у сфері людського розуму. Іншими словами, для людини екологія - це насамперед погляд на себе, зміцнення свого імунітету та розвиток екологічно орієнтованої свідомості та поведінки. Реальністю є формування екологічної культури майбутніх фахівців у всіх галузях економіки України. Діалектика розвитку екологічної культури розкривається насамперед у взаємодії людини і природи. Ця діалектика дозволяє розширити розуміння культури на основі методологічного підходу, який відрізняє природу від розуміння її як природної системи. Природні явища і процеси розглядаються як природні передумови суспільного виробництва, і їхня спонтанність втрачається, коли вони включаються в саме виробництво. Природа - це не просто середовище, не просто екологічна ніша для людини. Це сфера діяльності, яка перетворює суб'єкта, його матеріальне виробництво, "сфера природної необхідності". Нерозривна єдність людини і природи означає, що людина ставиться до природи - "неорганічного тіла" людини - як до свого організму. По відношенню до природи культура - це обробіток, окультурення ґрунту; по відношенню до людини - це освіта, формування почуттів і думок. Саме в суспільстві природа є невід'ємною частиною людської діяльності. Людина сприймає об'єктивний світ за межами власних почуттів, розуміє гармонію і порядок у природі тією мірою, якою вона входить у сферу культурної творчості.

Список використаних джерел:

1. Викиди забруднюючих речовин і парникових газів у атмосферне

повітря від стаціонарних джерел забруднення.
URL://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/ns/vzap/arch_vzrap_u.htm

2. Викиди забруднюючих речовин у атмосферне повітря від пересувних джерел забруднення по регіонах.

URL://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/ns/vzrpgz_reg_2019.html

3. Макаренко А. С. Книга для батьків. Київ. 1973. 336 с.

4. Сухомлинський В. О. Батьківська педагогіка. Вибрані твори: в 5-ти т. – Т.5.К.: Рад. шк., 1977. 263 с.

5. Ушинський К. Д. Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антропології/ Вибрані педагогічні твори: В 2-х т.К., Радянська школа, 1983. Т. 1.С. 192 – 463

ДРУГОВА Олена Сергіївна

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ У БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩІ: КЛЮЧ ДО ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ТА ІННОВАЦІЙ

Бізнес-середовище, особливо в епоху стрімкого технологічного розвитку та глобалізації, вимагає від керівників та співробітників не тільки фахової експертизи, але й високого рівня критичного мислення. Критичне мислення є необхідним елементом для успіху в управлінні, прийнятті стратегічних рішень та впровадженні інновацій. У цій статті розглянемо, чому критичне мислення є ключовим фактором у бізнесі та як його розвивати для досягнення високих результатів.

1. Аналіз стратегічних рішень:

Стратегічні рішення є основою успіху будь-якої компанії. У світі, де бізнес-ландшафт постійно змінюється, а конкуренція стає все більш інтенсивною, важливо, щоб керівники мали розвинене критичне мислення. Це відіграє вирішальну роль у здатності аналізувати, оцінювати та вибрати оптимальні стратегії для досягнення мети компанії. Критичне мислення в бізнесі допомагає визначити можливі наслідки стратегічних рішень та їхній вплив на довгостроковий успіх компанії. Керівники, обладнані критичним мисленням, здатні аналізувати різні сценарії та обирати найоптимальніший шлях для досягнення поставлених цілей.

2. Розгляд альтернатив та ризиків:

У сучасному бізнесі, де невизначеність та зміни стали нормою, важливо бути готовим до ризиків. Критичне мислення дозволяє розглядати різні альтернативи та заздалегідь оцінювати можливі ризики, що допомагає уникнути неочікуваних труднощів та пришвидшує процес управління змінами. У бізнес-середовищі, яке постійно змінюється, розгляд альтернатив та управління ризиками стає критичним елементом стратегічного управління. Критичне мислення, що передбачає об'єктивний та систематичний аналіз, грає ключову роль у визначенні оптимальних альтернатив та управлінні можливими

ризиками. Фактори критичного мислення, які сприяють розгляду альтернатив та управлінню ризиками в бізнес-середовищі:

- аналіз альтернативних сценаріїв. Критичне мислення включає в себе аналіз різних альтернатив та їх можливих впливів. Керівники, здатні розглядати різні сценарії, мають змогу визначити оптимальний шлях дій, що враховує можливі наслідки кожного вибору.

- оцінка ризиків та можливостей. Критичне мислення допомагає ідентифікувати потенційні ризики та можливості, пов'язані з різними альтернативами. Керівники, що дотримуються цього підходу, можуть розробляти стратегії для зменшення ризиків та максимізації можливостей.

- вагоме врахування можливих наслідків. Критичне мислення вимагає врахування всіх можливих наслідків при прийнятті рішень. Це включає у себе аналіз економічних, соціальних, екологічних та етичних впливів, щоб забезпечити повний обзор можливих сценаріїв.

- активна ініціатива щодо управління ризиками. Критичне мислення підтримує активний підхід до управління ризиками. Керівники, що мають цю навичку, передбачають можливі проблеми та приймають запобіжні заходи, щоб уникнути або пом'якшити їх наслідки.

- врахування емоцій та психологічних факторів. Критичне мислення допомагає виявити емоційні та психологічні фактори, які можуть впливати на процес рішень. Керівники, які враховують ці аспекти, можуть уникнути підвладності стереотипам чи емоційним реакціям, що може спричинити неправильне вирішення проблем.

- продумане використання інформації. Критичне мислення вимагає не просто прийняття інформації на віру, але й аналізу, перевірки та критичного оцінювання. Це дозволяє керівникам приймати рішення на підставі об'єктивних даних.

3. Інновації та конкурентоспроможність:

Взаємодія між інноваціями, конкурентоспроможністю та критичним мисленням сприяє створенню динамічних та адаптивних організацій, які здатні ефективно функціонувати в постійно змінюючомуся бізнес-середовищі. Критичне мислення стимулює творчий підхід до вирішення проблем та розвитку інновацій. У бізнесі, де конкуренція постійно зростає, здатність швидко реагувати на зміни вимагає нестандартного мислення та впровадження новаторських рішень.

4. Колективне прийняття рішень:

Колективне прийняття рішень – це процес, що включає участь групи людей у вирішенні проблеми, визначенні стратегій чи виборі альтернатив. Колективність у процесі прийняття рішень дозволяє використовувати різноманітні перспективи та експертизу, щоб досягти більш ефективних та збалансованих результатів. Критичне мислення в команді сприяє більш об'єктивному та збалансованому прийняттю рішень. Колективне прийняття рішень базується на взаємодії та обміні ідеями між членами групи. Це включає в себе обговорення варіантів, де кожен учасник може внести свою точку зору та

допомогти узгодити різні погляди. Метою є досягнення консенсусу або компромісу, який враховує інтереси всіх сторін. Колективна експертиза, обрана на основі критичного аналізу, забезпечує найкращі результати та допомагає уникнути групового мислення.

5. Етичне управління:

Критичне мислення допомагає розуміти можливі наслідки різних дій та вибрати ті, які відповідають етичним принципам, а також допомагає розглядати етичні питання у ширшому контексті, враховуючи різні точки зору та соціокультурні фактори. Критичне мислення включає оцінку етичних аспектів рішень та дій. Важливо, щоб керівники розуміли можливі наслідки своїх рішень для всіх сторін, включаючи співробітників, клієнтів та суспільство в цілому. Узгоджене використання етичного управління та критичного мислення допомагає організаціям будувати сталий фундамент, забезпечуючи високий рівень етики та здатність адаптуватися до складних етичних викликів.

Критичне мислення у бізнес-середовищі є невід'ємною складовою ефективного управління та стимулює інновації. З його допомогою керівники та працівники можуть здійснювати обґрунтовані рішення, аналізувати виклики та виявляти можливості для вдосконалення. Критичне мислення дозволяє уникати емоційних аспектів та базувати прийняття рішень на аналізі фактів та доказів. Це сприяє раціональному та обґрунтованому управлінню, що важливо для досягнення успіху в конкурентному середовищі. Здатність аналізувати поточний стан справ, визначати слабкі місця та прогнозувати тенденції ринку дозволяє бізнесу бути впереду в конкурентній боротьбі, завдяки чому критичне мислення дозволяє ідентифікувати можливості для інновацій та розвитку. Критичне мислення підтримує творчий підхід до вирішення завдань. Здатність висувати нетрадиційні ідеї та переглядати проблеми з різних ракурсів сприяє інноваційному розвитку бізнесу.

Усі ці аспекти підкреслюють, що критичне мислення відіграє критичну роль у досягненні успіху в сучасному бізнес-середовищі. Розвиток цього навчання важливий як для індивідів, так і для організацій, які прагнуть бути конкурентоспроможними та адаптивними в умовах невизначеності. Узагальнюючи, критичне мислення у бізнес-середовищі виступає як ключовий елемент ефективного управління та стимулює позитивні зміни та інновації. Ця якість стає важливим кроком до досягнення високої конкурентоспроможності та сталого успіху в динамічному світі бізнесу.

ЗДІР Дарина Русланівна

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ АКТИВНОГО НАВЧАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку системи освіти в Україні характеризується освітніми інноваціями. Ці інновації спрямовані на

збереження досягнень минулого і, водночас, на модернізацію системи освіти відповідно до вимог сучасності, новітніх досягнень науки, культури і соціальної практики [1]. Традиційна освіта, хоча й має конструктивний зміст, все ще не відповідає потребам сьогодення в багатьох аспектах. Інновації стали життєво важливим елементом навчальних закладів і важливим механізмом, який дозволяє створити процес випереджального розвитку в усіх сферах діяльності, з метою інтеграції української освіти до європейського освітнього простору. Модернізація освіти по суті є процесом впровадження інновацій. Інновації в освіті - це незаперечне і динамічне явище за своєю природою, результати їх впровадження дозволяють вирішити суперечності між традиційною системою та потребами у сучасній якісній освіті [2, с. 19].

Суспільство потребує внесення сучасних технологій, нових підходів до навчання та розроблення змісту, форм і методів освітнього процесу в освітні заклади, оскільки здійснюються кардинальні соціально-економічні трансформації.

Виклад основного матеріалу. В освітньому процесі значну роль відіграють технології активного навчання, які дозволяють взаємодіяти з учнями. Інноваційність є характерним аспектом сучасної педагогіки, оскільки вона відкрита до оновлення і нововведень.

Активне навчання відрізняється від традиційної системи освіти тим, що воно сприяє створенню умов, в яких учень може самостійно отримувати, вивчати та будувати знання за допомогою інтерактивного навчання.

Одним з підходів, що дозволяє оптимально реалізувати освітні завдання, є інтерактивне навчання, засноване на взаємодії між навчаючимся і навчальним середовищем. Цей підхід представляє собою спеціальну форму організації пізнавальної діяльності, яка створює комфортні умови навчання, де кожен учень відчуває свою успішність та інтелектуальну спроможність. Інтерактивне навчання виключає домінування будь-якого учасника навчання або однієї думки над іншими. Воно передбачає діалоговий характер навчання, під час якого відбувається взаємодія між вчителем і учнями [3].

В основі інтерактивних методів лежить активна взаємодія між учасниками - учнями та вчителем, де учні не є пасивними слухачами, а стають активними учасниками процесу. Крім того, використовується групова взаємодія, яка спрямована на ширшу взаємодію між учнями, а не лише між учнем та вчителем.

Педагоги-інноватори активно впроваджують різноманітні нові методики в освітній процес, що дозволяє цікаво та актуально реалізувати збалансовану навчальну програму.

Однією з перспективних інновацій є педагогічний підхід «Flipped Learning, що в перекладі означає «перевернуте навчання». «Перевернуте навчання» є активною формою навчання, при якій традиційний процес навчання «перевертається»: домашні завдання виконуються шляхом перегляду відповідних відеофрагментів з навчальним матеріалом наступного уроку (учні вивчають теоретичний матеріал самостійно), а у класі на уроці учні під

керівництвом вчителя виконують практичні завдання, здійснюють дослідницько-пошукову роботу, створюють проекти тощо [4].

У такої технології є багато переваг. Насамперед, це підвищення мотивації до навчання. Також учень, опрацювавши вдома навчальний матеріал, працює у своєму темпі та може переглядати відео декілька разів. Він відчуває особисту відповідальність за процес навчання, здійснює аналіз джерел інформації з критичною оцінкою. Виконуючи на уроці завдання у команді (групі), дитина усвідомлює значення колективної праці, набуває навичок співпраці. Застосовуючи технологію «перевернутого навчання», здійснюється індивідуальний підхід у навчанні та формуються у молодших школярів м'які навички (soft skills).

Висновки. Застосування інноваційних технологій у початковій школі викликає в учнів захоплення, зацікавлює та мотивує, сприяє розвитку навичок самостійного навчання. Такі уроки проходять енергійно, організовано і продуктивно, і, крім того, значно покращують успішність учнів. Таким чином, головною метою сучасного вчителя - здатність знаходити, ефективно використовувати та впроваджувати інноваційні технології у навчанні молодших школярів.

Список використаних джерел:

1. Андрущенко В. Організоване суспільство: проблеми суспільної самоорганізації та інституалізації в період радикальних трансформацій в Україні на рубежі століть: досвід соціально-філософського аналізу: у 2 кн. 3-те вид., виправл., доповн. Київ: Знання України, 2018. Кн. 1: Від мрії до дії. 2018. 659 с.
2. Дубасенюк О.А. Інновації в сучасній освіті. Інновації в освіті: інтеграція науки і практики: збірник науково-методичних праць. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 12–28.
3. Зорочкіна Т., Орбан І., Ткаченко В. Використання інтерактивних технологій на уроках фізкультури в початковій школі. [Електронний ресурс]. – Режим доступу. URL: <https://ped-ejournal.cdu.edu.ua/article/download/4840/5092/11894> (дата звернення: 19.11.2023)
4. Зорочкіна Т.С. Особливості застосування технології «перевернутого навчання» у роботі зі студентами. / XXIV Всеукраїнська наукова конференція молодих учених «Родзинка – 2022». – Черкаси : ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2022. – С. 465.

ЗОРОЧКІНА Тетяна Сергіївна

ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ТЕХНОЛОГІЇ «FLIPPED CLASSROOM»

Постановка проблеми. Перед початковою школою постає завдання виховувати особистість, яка здатна приймати відповідальні рішення, працювати в команді, критично мислити, розв'язувати проблеми, самореалізовуватися тощо. Освітній процес має бути ефективним і продуктивним, мотивувати до процесу освоєння матеріалу і формування ключових компетентностей молодших школярів, зазначених у Концепції Нової української школи: уміння вчитися; загальнокультурна; громадянська; здоров'язбережувальна; компетентності з ІКТ; соціальна [2]. А тому сучасна освіта направлена на пошук інноваційних технологій навчання, які були б ефективними і задовольняли потреби суспільства, при цьому не відмовлятися від перевірених часом традиційних методів навчання.

Однією з перспективних інновацій є педагогічний підхід «Flipped classroom», що в перекладі означає «перевернутий клас». Запровадження технології в освітній процес досліджували Е. Мазур, Е. Попов, А. Самс, Д. Бергман, О. Єльнікова та інші[3].

Виклад основного матеріалу. «Перевернутий клас» - це модель змішаного навчання, завдяки якій вдається «перевернути» звичний процес навчання таким чином, що перегляд відео-фрагментів із навчальним матеріалом наступного уроку учні переглядають вдома самостійно, як домашнє завдання, а вже на самому уроці виконують практичні завдання, розглядають питання, які виникли під час виконання домашнього завдання (не більше 25-30% часу). Після заняття, у домашні завдання включають більш складні практичні завдання, тести на розуміння та закріплення пройденної теми.

Основна ідея технології полягає у стимулюванні учнів самостійної діяльності, надати інструменти і знання для подальшого саморозвитку. Технологія «Перевернутий клас» дозволяє використовувати сучасні методики в освітньому процесі, базуючись на традиційних методах, роблячи процес навчання більш продуктивним, підвищуючи ефективність навчання [1].

Сьогодні практично кожен сучасний вчитель має доступ до різноманітних інструментів, які дозволяють їм створювати навчальні матеріали для впровадження технології «перевернутого класу». Серед таких інструментів можна відзначити сервіси Google, YouTube, Google Drive, Office 365 (Powerpoint, Video, Sway тощо). Крім цього, існує багато онлайн-редакторів відео, таких як Movavi, InShot, Animoto, JayCut, Stupeflix, One True Media та інших, які теж можуть бути використані для створення навчальних матеріалів для молодших школярів. Онлайн-редактори тестів та опитувальників, такі як Kahoot, Google Forms, Online Test Pad, Poll Service тощо. Крім того учитель може створити вправи на платформах

Learningapps.org, Wordwall, Wizer.me, Study Stack та інші [4]. Така робота в класі здійснюється переважно за допомогою різноманітних методів активного навчання і реалізує діяльнісний підхід у навчальній діяльності.

«Перевернутий клас» - це середовище активного навчання, яке створює умови для розвитку ключових компетентностей, що зазначені в Концепції Нової української школи. Це:

- 1) набуття досвіду постановки цілей та досягнення їх;
- 2) діяльнісний характер навчання (дослідження, проектування тощо).
- 3) розвиток самостійності та відповідальності учнів за результати своєї діяльності та організацію продуктивної командної роботи;

4) включення у зміст занять завдань розвивального характеру.

У структурі занять «перевернутого класу» виділяють такі етапи:

1. Мотивація (шляхом створення проблемної ситуації та формулювання навчальної проблеми).

2. Актуалізація опорних знань учнів.

3. Розробка плану розв'язання проблеми та висунення гіпотез.

4. Пошук шляхів розв'язання проблеми й отримання нових знань.

5. Формулювання розв'язку проблеми.

6. Застосування нових знань на практиці.

7. Рефлексія (підсумки уроку).

Перевагами такого навчання є, передусім, зацікавленість учнів у предметі, збільшення активності на уроці, розвиток навичок співпраці, персоналізація навчання, доступність інформаційно-комунікаційних технологій тощо. Такий підхід спонукає учнів брати відповідальність за своє навчання, оскільки вони поступово розуміють, що їх успіхи залежать виключно від них самих. Тим же чином дозволяє отриману інформацію трансформувати, перевести з когнітивного рівня на конструктивний, діяльнісний. На відміну від традиційного класу, «перевернутий клас» передбачає, що учні ознайомлюються з навчальним матеріалом самостійно до уроку. А це надає учням більшу свободу при плануванні свого навчання та більше часу для взаємодії з однолітками та вчителем під час занять. У процесі «перевернутого класу» змінюється і роль вчителя, який стає координатором і помічником, наставником. Це сприяє співпраці з учнями на уроках і розвитку м'яких навичок, таких як гнучкість, критичне та творче мислення, здатність працювати в команді.

Застосування технології «перевернутого класу» не тільки допомагає дітям у навчанні, але й сприяє використанню ними інформаційних технологій для освітніх цілей і саморозвитку. Такий підхід стимулює розвиток конкурентних та лідерських якостей у дітей, що є надзвичайно важливим у сьогоденному світі.

Таким чином, технологія «перевернутий клас» сприяє формуванню ключових компетентностей: уміти вчитися (вміти організувати своє навчання), соціальних навичок (робота в команді), використанню інформаційно-комунікаційних технологій у процесі навчання,

загальнокультурному розвитку (спілкування у колективі під час виконання завдань) тощо.

Висновки. У сучасній освіті відбувається зміни у зв'язку з глобальними викликами, спричиненими коронавірусною пандемією, війною в Україні. У зв'язку з цим, на різних рівнях освіти, включаючи і початкову ланку, все більше прийнятною стає модель дистанційного або змішаного навчання. Саме в цих умовах технологія «перевернутого класу» набуває актуальності.

Список використаних джерел:

1. Білоусова Н. В., Гордієнко Т. В. Застосування технології перевернутого навчання у роботі загальноосвітнього навчального закладу. [Електронний ресурс]. – Режим доступу. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2019/5.2/23.pdf> (дата звернення: 17.11.2023)
2. Концепція «Нова українська школа». [Електронний ресурс]. – Режим доступу. URL: <http://bit.ly/2oRkOxQ> (дата звернення: 17.11.2023)
3. Приходькіна Н. Використання технології «переверненого навчання» у професійній діяльності викладачів вищої школи. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка, соціальна робота». 2014. Вип. 30.С. 141–144.
4. Flipping your classroom. Learning and Innovation: веб-сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу. URL: <http://syded.wordpress.com/2012/09/15/top-10-dos-and-donts-when-flipping-yourclassroom-edchat/> (дата звернення: 17.11.2023)

КВАСИКОВА Ганна Сергіївна

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНОМУ АСПЕКТІ: ПЕРЕВАГИ, РИЗИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ ВДОСКОНАЛЕННЯ В ЗАКЛАДІ ПЕРЕДВИЩОЇ ТА ВИЩОЇ ОСВІТИ

Розкрито проблеми штучного інтелекту в освітньому процесі, а саме в фізико-математичному аспекті. Зазначено, що впровадження інноваційних технологій реалізації має свої переваги та недоліки та відповідні ризики, як для науковців так і для студентів.

Ключові слова: штучний інтелект, чат-бот, інновації, експертна система.

Роль освітнього процесу на стільки велика в повсякденному житті, що він стає невід'ємною частиною будь-якої людини, а не тільки викладача і студента. Але більшості неопізнаності звичайних людей здається, що штучний інтелект загрожує і може відібрати робочі місця, заважає навчанню, забирає креативність та може знищити конфіденційність особистості.

Що стосується ChatGPT, то з його приводу питання залишається відкритим і досі.

З одного боку, ChatGPT не володіє повною інформацією, а навчена на даних лише до жовтня 2021 року, а це означає, що система поки що не здатна продукувати повні, достовірні й актуальні відповіді. Викликає занепокоєння й можливість використання чат-боту для створення спаму, програм-вимагачів та інших зловмисних продуктів. Основні етичні проблеми пов'язані, з одного боку, з ризиком порушення авторського права, а з іншого – правовими наслідками використання ChatGPT та іншого контенту, створеного штучним інтелектом.

Якщо ж ми будемо аналізувати наукові роботи та роботи, які йдуть на конкурс, творчі роботи тощо, то дослідникам слід більш ретельно перевіряти отримані та смодельовані результати, звертати уваги на джерела та дослідження інших вчених.

ChatGPT має перевагу з точки зору швидкого і глибокого розуміння інформації та пов'язування доказів для вироблення висновків порівняно з людьми, які обмежені в здатності читати широке коло літератури та розрізняти зв'язки між, здавалося б, окремими фрагментами інформації.

Багато хто сприймає ChatGPT не просто як технологічний прорив, а як пролог до появи загального штучного інтелекту, здатного міркувати, закликають застосовувати цю технологію з користю. Заборона ChatGPT може бути лише короткостроковим рішенням, оскільки Microsoft і Google продовжують швидко впроваджувати цю технологію в пошукові системи та офісні пакети, і штучний інтелект уже широко доступний для студентів, викладачів, науковців.

У сфері освіти чат-бот можна використовувати багатьма способами: конспектувати уроки, зрозуміло пояснювати складні проблеми, допомагати у виконанні домашніх завдань тощо, і загалом для підтримки процесу критичного мислення та рефлексії, що може покращити аналітичні здібності тих, хто навчається.

Штучний інтелект (ШІ) може бути використаний у навчанні математики та фізики для покращення якості навчання та забезпечення ефективного навчального процесу, а саме [5]:

1. системи індивідуального навчання: ШІ можуть бути використані для створення систем індивідуального навчання, які аналізують стиль навчання кожного студента і пропонують персоналізований курс з математики. Ці системи можуть враховувати рівень знань студента, його інтереси та навчальний ритм, щоб забезпечити максимальну ефективність навчання;

2. автоматизована перевірка завдань: ШІ можуть перевіряти правильність розв'язання задач на геометрію, алгебру, математичний аналіз тощо;

3. створення інтерактивних курсів: можливість створення за допомогою ШІ курсів на основі інтерактивних розв'язувань задач та ігрових елементів робить навчання більш привабливим та ефективним;

4. створення нових методів викладання: ШІ можуть бути використані для створення нових методів викладання математики, таких як візуалізація складних математичних концепцій. Наприклад, деякі програми можуть створювати графіки та анімації, щоб допомогти студентам зрозуміти абстрактні математичні поняття.

5. генерація тестів та завдань: ШІ може створювати різноманітні тестові завдання, щоб допомогти студентам перевірити свої знання та краще підготуватися до екзаменів. Алгоритми можуть також створювати математичні завдання для розвитку креативності та розвитку мислення [6];

6. автоматизовані системи оцінювання: ШІ може допомогти викладачам автоматизувати процес оцінювання тестів та завдань, що звільняє більше часу для інших видів роботи.

Для цього можна застосувати експертну систему, яка стане у нагоді у навчанні на всій її етапах.

Експертна система (ЕС) – це система підтримки прийняття рішень, у якій знаходяться знання, що належать до деякої предметної області, крім цього вона може допомогти людині, яка нею користується, у вирішенні проблем, що стосуються цієї галузі і обґрунтувати їх. До складу ЕС входить база знань, механізм логічного виводу, робоча пам'ять, інтерфейс користувача, кінцевий користувач [1, с. 20].

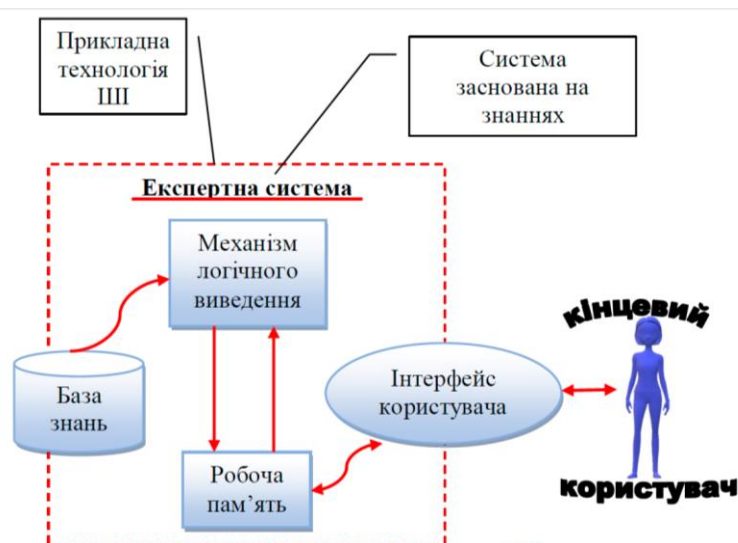

Рис.1 Класична структура ЕС

Класична структура ЕС містить у собі такі елементи:

Користувач – це фахівець з деякої предметної області, для якого призначена система, кваліфікація якого є недостатньо високою, через що він потребує допомоги і підтримки з боку ЕС [3, с. 22].

Інтерфейс користувача – визначає спосіб взаємодії користувача із програмою на різних стадіях: введення і отримання інформації.

Робоча пам'ять (РП) включає список використаних знань та факти: ідентифікатор (назва параметра) і значення параметра.

Наприклад:

РП (робоча пам'ять): $x = 5$ БЗ (база знань): $(x=5) \Rightarrow (y=7)$

Механізм логічного виведення – програмовий компонент, який бере факти із робочої пам'яті і поєднує їх із знаннями бази знань.

База знань (БЗ) являє собою ядро ЕС, це є сукупність знань, які належать до деякої предметної області, що є записаними на машинному носії у такій формі, яка була б зрозумілою як для експерта, так і для користувача [3, с. 23].

Таким чином, використання штучного інтелекту в фізико-математичній освіті може забезпечити ефективний та персоналізований підхід до навчання математики та фізики, що сприятиме розвитку фізико-математичних здібностей студентів та підготовці їх до викликів сучасного світу.

Але важливо розуміти, що ця технологія все ще настільки нова, що правила її використання та юридичні наслідки лише обговорюються. З цієї причини необхіден консенсус щодо того, як регулювати використання чат-ботів у науковому письмі та навчальному процесі.

Список використаних джерел:

1. Баклан І. В. Експертні системи. Курс лекцій / Навчальний посібник. К.: НАУ, 2012. 132 с.
2. Балик Н. Р. Освітній STEM-проект «Штучний інтелект». Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання: досвід, тенденції, перспективи: Матеріали VII міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 8 квітня 2021 року, м. Тернопіль, Тернопіль: ТНПУ імені Володимира Гнатюка, 2021. С. 32–34.
3. Месюра В. І., Яровий А. А., Арсенюк І. Р. Експертні системи. Частина 1. Навчальний посібник. Вінниця: ВНТУ, 2006. 114 с.
4. AI in the classroom: I require my students to use ChatGPT. URL: <https://english.elpais.com/science-tech/2023-02-24/ai-in-the-classroom-i-require-my-students-to-use-chatgpt.html>
5. Opperman K. How to use Chat GPT: Opportunities and Risks for Researchers. URL: <https://www.animateyour.science/post/how-to-use-chat-gpt-opportunities-and-risks-for-researchers>
6. Scott C. Can Scientists Use ChatGPT for Scientific Research? URL: <https://marketscale.com/industries/sciences/can-scientists-use-chatgpt-for-scientific-research/>
7. Thorp H. H. ChatGPT is fun, but not an author. URL: <https://www.science.org/doi/10.1126/science.adg7879>
8. Tools such as ChatGPT threaten transparent science; here are our ground rules for their use. URL: <https://www.nature.com/articles/d41586-023-00191-1>

КОЛБИНА Людмила Анатоліївна

ВИКОРИСТАННЯ LEGO-ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Виклики, що стоять перед сучасною початковою школою, зумовили розроблення Концепції Нової української школи – документа, який проголошує збереження цінностей дитинства, необхідність гуманізації навчання, особистісного підходу, розвитку здібностей учнів, створення освітньо-предметного середовища, що в сукупності забезпечують психологічний комфорт і сприяють вияву творчості дітей. З метою реалізації ідеї Нової української школи, передбачено використання LEGO-технології в освітньому процесі для молодших школярів.

У ході дослідження «Використання LEGO-технології у вихованні учнів початкової школи» О. Петегрич та Л. Петегрич, було визначено, що «LEGO – одна з найвідоміших і поширених нині педагогічних систем, що широко використовує моделі реального світу і предметно-ігровий осередок навчання і розвитку дитини» [1].

Цими ж авторами (О. Петегрич та Л. Петегрич), було стверджено, що «перспективність застосування LEGO-технології зумовлюється її високими освітніми можливостями: багатофункціональністю, технічними та естетичними характеристиками, використанням у різних ігрових і навчальних зонах» [1].

Як показала практика, за останні роки в умовах Нової української школи LEGO-технологія «Шість цеглинок» стала універсальною й урізноманітнила освітній процес.

LEGO-технологія «Шість цеглинок» дає можливість відшліфувати важливі лінії освітнього процесу, такі як: рефлексія та набуття досвіду спілкування учнів у діалозі.

Адже підвищення мотивації до освітньої діяльності кожного молодшого школяра й відбувається зазвичай під час нестандартних уроків, дискусій, захисті проєктів тощо.

Урізноманітнити освітній процес можна за допомогою інноваційних технологій таких як: «Карусель», «Акваріум», «Мікрофон», «Коло ідей», «Метод «Прес»», «Розігрування ситуацій в ролях (рольова гра, імітація)», «Ток-шоу», «Мозаїка», «Навчання на базі кейсів», «Світове кафе», «Відкритий простір», «Дискусія», «Дебати», «Кубик Блума», «Прийом сторітелінгу» та ін.

Визначимо, що LEGO-технологія «Шість цеглинок» на сьогодні є практичним інструментом для освітнього процесу, навчання дітей. Ця технологія легко адаптується до різних предметів та створення завдань для кожного учня індивідуально в залежності від його вподобань та вмінь.

За допомогою конструктора-LEGO швидше та якісніше вирішуються завдання поставлені перед освітою початкової школи за наступними напрямками:

- ✓ Розвиток дрібної моторики рук дітей молодшого шкільного віку, стимулюючи цим у майбутньому дитини загальномовленевий розвиток, а також розумові здібності.
- ✓ Навчання правильного та швидкого орієнтування в просторі.
- ✓ Знайомство з математичними поняттями; навчання учнів розв'язувати математичні та логічні задачі.
- ✓ Формування знань про навколишній світ, природне середовище, ландшафт, а також архітектурні споруди та транспорт.
- ✓ Розвиток творчого мислення, пам'яті та уваги в учнів початкової школи.
- ✓ Розширення та формування словникового запасу учнів, а головне формування навичок щодо діалогічного їхнього мислення.
- ✓ Формування вмій навичок до колективної роботи, спілкування та толерантності між собою.

Доказовим є факт, що правильно організована робота за допомогою LEGO-технології «Шість цеглинок» має великий потенціал, а саме: дає можливість виробити певні якості особистості такі, як: терпіння, взаємоповагу один до одного та до оточуючих, посидючість та охайність. Окрім зазначеного, дана технологія також дозволяє вчителю активізувати дитяче мислення та сформувати у них стійкий інтерес до навчання; сприяє організованості – це звісно ж не весь спектр можливостей LEGO-технології «Шість цеглинок» з точки зору конструктивно-ігрової техніки, насправді, як виявилось він набагато ширший.

Необхідно наголосити на тому, що саме тренером LEGO Foundation Оленою Пастовень [2] було запропоновано методика для ознайомлення учнів початкової школи з LEGO цеглинками за допомогою вправ «Масаж долоньок», «Перекидання цеглинок», «Ланцюжок» та «Підступна вежа».

Перша вправа «Масаж долоньок» – це коли діти із заплющеними очима, беруть в долоньки цеглинку та роблять масажні рухи щоб відчутти «Скільки у цеглинки штирів?... заглибин?... гострих куточків?... пласких сторін? якого кольору цеглинка? тощо» [2]. Дана вправа спрямована на активізацію розумової діяльності учасників процесу та розвитку їхніх сенсорних відчуттів.

Наступна вправа «Перекидання цеглинок» під час виконання цієї вправи діти об'єднавшись в пари, мають перекинутися цеглинками змінивши своє положення, усвідомивши, що «якщо ми партнери і працюємо разом нам потрібно підлаштуватися один під одного так, щоб у нас вийшла спільна справа» [2]. Діти виконуючи цю вправу розвивають вертикальний (обсяг інформації) та горизонтальний (сприйняття інформації) зір.

Вправа «Ланцюжок», ставила за мету розвинути у школярів окомір. Діти, розкладають будь-які чотири цеглинки послідовно з відстанню по ширині пальця, після чого беруть руками дві цеглинки, які залишились, встановлюючи їх по краям утвореного ними «потягу», відстані визначити «на око» [2].

Не менш цікавою та важливою є вправа «Підступна вежа», мета якої полягає у формуванні навичок командної роботи. Напочатку вправи дитина

сама з'єднує цеглинки, будує вежу, а вже після чого має познайомитися з побудованими вежами своїх однокласників та визначити спільно, яка із них є стійкою, а яку легко можна зруйнувати («якщо не з'єднувати цеглинки, а ставити короткою стороною одну на одну», «вибудовувати, щоб штирі на цеглинках були по одну сторону» та ін.) [2]. Вправи можна видозмінювати в залежності від завдання та мети уроку.

Психологи твердять, що за допомогою LEGO-технологій «Шість цеглинок», у дітей молодшого шкільного віку, можна розвинути п'ять головних сфер, таких як: креативність; фізичний розвиток; соціальний розвиток; когнітивний розвиток; емоційний розвиток.

Отже, використання LEGO-технологій «Шість цеглинок» є невід'ємною складовою в умовах Нової української школи. Аналіз науково-методичної літератури довів, що саме ці технології відповідають природним потребам сучасних дітей молодшого шкільного віку та сприяють: підвищенню якості отримання освіти; розвитку пізнавальної активності, творчої індивідуальності; стимулюють потяг до отримання нових та цікавих знань, пізнанню оточуючого середовища; відчутти себе вільними, задоволеними, інтелектуально та емоційно наповненими, успішними.

Список використаних джерел:

- 1 Петегирич О. М. Використання LEGO-технології у вихованні учнів початкової школи / О. М. Петегирич, Л. П. Петегирич. *Освіта.ua*. 2016. URL: https://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/51011/
- 2 Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87 «Про затвердження Державного стандарту початкової освіти». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF>.

КРАСНОПОЛЬСЬКА Тетяна Миколаївна

E-LEARNING COURSE IN THE EDUCATIONAL PROCESS OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN THE CONTEXT OF DIGITALIZATION OF EDUCATION

The current state of development of society and the widespread introduction of information and communication technologies have spread to the field of education. In particular, we can now talk about the transition from informatization of education to digitalization of the educational process.

According to the Concept for the Development of the Digital Economy and Society of Ukraine for 2018-2020, the digitalization of education is one of the main tasks of the formation of the digital economy and society. According to the Concept, "information, communication and digital technologies provide an opportunity to intensify the educational process, improve the level and quality of perception, understanding and assimilation of knowledge... Digital technologies make the learning process mobile, differentiated and individual... Such lessons are

characterized by adaptability, controllability, interactivity, a combination of individual and group work, and unlimited time learning" [5].

Digitalization of education should be understood as "the introduction of modern information and communication technologies into the educational process at all levels in order to develop young people's skills in analyzing the reliability of the information received, applying critical thinking, maximizing the use of various multimedia content for educational purposes, intensifying educational content through the use of interactive teaching methods" [6].

Digitalization of education in higher education institutions involves the modernization of infrastructure, the formation of a safe digital environment, the development of digital competence of scientific and pedagogical staff, as well as administrative staff for the effective use of digital technologies in the higher education system.

In the context of these processes, there is the formation of such a concept as a "digital university", which, according to V. Areshonkov, involves "not only the quantitative accumulation of technical means, but a change in goals, priorities, corporate ideology, organizational principles and approaches, the structure of the institution, etc." [1, p. 2].

The main directions of digitalization of the educational process, according to N. Dukhanina and G. Lesyk, are: "the use of augmented, virtual and mixed reality, cloud technologies, mobile and Internet technologies, distance education, massive open online courses, gamification of the educational process, development of digital libraries and university campuses" [4, p. 407]. Open digital educational resources, including educational platforms, the most popular of which are Prometheus, Coursera, edX, FutureLearn, OpenLearn, and others, are of key importance in the process of digitalization of education.

However, higher education institutions can also form their own information environment and carry out the content of courses through the design and development of electronic educational publications.

An electronic educational publication is an electronic publication that contains systematized data of a scientific or applied nature, presented in a form convenient for learning and teaching, in the form of text, graphic, digital, language (sound), music, photo, video and other information, or as a combination of such forms of information presentation [2].

According to DSTU 7157-2010 "Electronic publications. Basic Types and Initial Information" [3] provides for the following types of electronic publications: electronic document, sound, pictorial, multimedia, interactive electronic publication, local and network electronic publication, etc.

All these types of electronic publications can be used in the educational process as electronic educational publications or their part.

The most promising and capacious type of electronic educational publications is an electronic training course, which can contain all of the above types of electronic educational content.

An electronic training course is a software and methodological complex that

allows a student to independently master an academic discipline or its section.

Its purpose is the formation and consolidation of new knowledge, skills and abilities in a certain subject area in the specified amount, both individually and with the methodological assistance of the teacher (answers to questions, chat, forum).

The structure of an e-learning course can combine the capabilities of a textbook, a teaching aid, a reference book, a workshop or a collection of tasks, as well as, possibly, even a virtual laboratory.

E-learning courses are designed to provide network support for the educational process and the formation of a unified information and educational environment of higher education institutions. For their development, various information and communication technologies, telecommunication technologies, technological means, electronic information and educational resources, educational platforms (LMS Moodle, edX and others) can be used.

In addition, this type of e-learning publication is useful when using distance and blended learning technologies, the role of which is increasing in the context of digitalization of education, globalization, the COVID-19 pandemic and the war in Ukraine.

The digital transformation of the educational process requires the development of digital educational resources and the solution of the following tasks: "familiarization of teachers with the methods of working with digital educational resources; formation of teachers' readiness to use and create digital technologies in the educational process, including information and cyber security; understanding of how to act in the event of a collision with cyberterrorism and technological terrorism, unauthorized actions regarding information in the system; readiness for innovation and response to cyber incidents; familiarization of teachers with the methodology of using digital technologies in the educational process, including distance and mobile technologies; methods of pedagogical design of digital educational resources to achieve learning goals, etc." [4, p. 408].

E-learning courses help to solve several important tasks in terms of organizing the educational process, namely: allows you to clearly and specifically set tasks and achieve their fulfillment; stimulation of educational and cognitive activities of higher education applicants (interactive and multimedia materials, video lectures perform this task as productively as possible); optimization of various types of cognitive and educational activities (the course provides for a clear logic and structure, as well as the sequence of tasks performed); improving communication between the teacher and students (through specific forms – chats, feedback forms, online communication, etc.).

The combination of theoretical material with multimedia elements allows you to increase the degree of involvement of applicants in mastering the discipline and deepening knowledge.

Thus, the e-learning course is an interactive resource of the electronic information and educational environment of a higher education institution, which contributes to the support of the educational process within the framework of the study of individual educational programs and the study of disciplines, as well as the

educational process as a whole.

Список використаних джерел:

1. Арешонков В. Ю. Цифровізація вищої освіти: виклики та відповіді. Вісник НАПН України. 2020. № 2 (2). С. 1-6.
2. Бакурін М. Г., Новіков О. О. Теоретичні та практичні аспекти розробки електронних навчально-методичних комплексів. *Біомедична інженерія та електроніка*. 2015. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/biomedengelec_2015_2_11
3. Державний стандарт України ДСТУ 7157-2010 «Видання електронні. Основні види та вихідні відомості». 2010. http://www.ksv.biz.ua/GOST/DSTY_ALL/DSTY1/dsty_7157-2010.pdf
4. Духаніна Н. М., Лесик Г. В. Цифровізація освітнього процесу: проблеми та перспективи. *The 12th International scientific and practical conference "Modern directions of scientific research development"* (May 18-20, 2022), Chicago, USA. Chicago: BoScience Publisher, 2022. P. 406-409. URL: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/49235/1/p.406-409.pdf>
5. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації: розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-p/paran13#n13>
6. Цифровізація української освіти: реалізація проблеми і перспективи. 2023. *Педрода — портал освітян України*. URL: <https://oplatforma.com.ua/article/16004-tsifrovizatsiya-ukrainskoi-osviti-realizatsiya-problemi-i-perspektivi>

КРЕСЮН Валентин Йосипович

НЕОБХІДНІСТЬ РОЗШИРЕННЯ ЗНАТЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ В ГАЛУЗІ КЛІНІЧНОЇ ФАРМАКОЛОГІЇ

З активним розвитком фармакології та фармацевтичної промисловості, появою принципово нових лікарських засобів (ЛЗ), збільшенням кількості генериків, суттєве значення набуває така наука як клінічна фармакологія. Сьогодні лікарю вже недостатньо однобічного знання фармакологічних характеристик препаратів. Так, що є сучасна фармакотерапія? Фармакотерапія (від грец. *phármakon* — ліки, *therapia* — лікування, дослівно «лікування хворого ліками») — наука про раціональне лікування хворого (захворювання) лікарськими засобами. Так визначають сучасні трактати. Проте у ХХІ столітті це стало більш інтегрованим поняттям, яке базується на основах фундаментальної та прикладної медицини і визначає сукупність методів лікування і профілактики, заснованих на принципах раціонального, ефективного та безпечного персоналізованого застосування ліків. За останнє століття у медичній науці загалом та фармакотерапії зокрема відбулися суттєві зміни.

Для кращого розуміння теоретичних основ та принципів сучасної фармакотерапії доцільно провести історичний екскурс. Також як людство еволюціонує спіральною траєкторією, проходячи через послідовний ряд рівнів, так і підходи до лікування хвороб удосконалювалися в кілька етапів. Першим глобальним етапом був емпіричний підхід. Досвідченим шляхом людина знаходила лікарські речовини, в основному рослинного, тваринного, мінерального походження, і створювала різноманітні, а часом і неймовірні магічні, з сучасної точки зору, методи лікування. Лікар і аптекар (фармацевт) часто були в одній особі. Поступово спостерігався поділ «лікознавства» на «мистецтво лікування» та «мистецтво виготовлення ліків». Також відбувалося накопичення арсеналу ефективних, але завжди безпечних, лікарських засобів. Лікування, в основному, було симптоматичним, а результат застосування лікарської речовини невизначеним. Другим глобальним етапом розвитку фармакотерапії був етіопатогенетичний підхід. З розвитком науково-технічного прогресу у ХІХ ст. почалося формування наукових основ фармакотерапії, і люди почали пізнавати етіопатогенез багатьох захворювань. Цікавим є той факт, що нерідко, вивчаючи механізми дії випадково знайдених емпіричним шляхом ліків, люди розкривали таємниці виникнення та розвитку хвороб. Таких прикладів у історії багато. Так, у 1951 році при лікуванні туберкульозу новим похідним групи ГІНК (гідразида ізонікотинової кислоти) – іпразидом було відзначено покращення настрою, життєвої активності пацієнтів. Подальше вивчення механізму його антидепресивної дії (інгібування моноамінооксидази) сприяло пізнанню патогенетичних механізмів депресивних станів. Уявлення про багато патологічних процесів перейшли на клітинний і молекулярний рівні. Багато генетичних детермінантів захворювань стали не тільки зрозумілими, але й відтворюваними в експериментальних моделях. Це сприяло розвитку експериментальної фармакології. Розуміння біохімічних, метаболічних, ендокринних основ патологій перевело інший рівень лікування багатьох захворювань. Так, наприклад, на початку ХХ століття стало відомо про вплив нейрогуморальних факторів на розвиток артеріальної гіпертензії. У 1930-х роках було відкрито речовину – ангіотензин ІІ. У 1950-х було доведено, що він безпосередньо стимулює синтез альдостерону, і через десять років була вивчена роль ангіотензинперетворюючого ферменту (АПФ) у нейрогуморальній регуляції тиску крові та сформульована концепція про функціонування ренін-ангіотензин-альдостеронової системи. Почався пошук речовин, здатних подіяти цьому рівні. Перший антагоніст до рецепторів ангіотензину ІІ саралазин був синтезований в 1969 році, проте він мав погано прогнозований антигіпертензивний ефект. У 1965 році виявили здатність отрути бразильської змії жарараки стабілізувати брадикінін. На основі поліпептиду з цієї отрути в 1971 був синтезований перший у світі інгібітор АПФ (ІАПФ) – тепротид. У 1975 році зі створенням синтетичного ІАПФ – каптоприлу почалася нова ера в лікуванні артеріальних гіпертензій та серцевої недостатності, і сьогодні ця група ЛЗ названо «золотим стандартом у терапії серцево-судинних захворювань» (ХІІІ Всесвітній конгрес кардіологів). У наступні роки у багатьох клінічних

дослідженнях було підтверджено позитивний ефект ІАПФ на якість та прогноз життя пацієнтів.

Завдяки етіопатогенетичному підходу з'явилася профілактична та превентивна фармакотерапія. У зростаючому темпі створювалися нові лікарські засоби та удосконалювалися модифікації старих препаратів. У зв'язку з цим, переглядалися вимоги до доклінічних та клінічних випробуванням ЛЗ, підвищувалися вимоги до ліків та змінювалися принципи медикаментозної терапії, про що докладніше буде розглянуто далі.

Поступово раціональність, ефективність та безпека (корисність та ризик), індивідуальний (персоналізований) підхід ставали пріоритетними напрямками фармакотерапії. Це привело до формування в 60-х роках ХХ ст. клінічної фармакології – науки, яка вивчає особливості ефективності та безпеки ліків при фізіологічних і патологічних станах у пацієнтів із різними захворюваннями і дозволяє оптимізувати фармакотерапію. Знання лікарем механізмів дії, головного і побічного ефектів, сумісності препаратів, динаміки концентрації ЛЗ в організмі людини дозволить з успіхом проводити фармакотерапію. Основними завданнями клінічної фармакології є розробка методів ефективного, раціонального та безпечного застосування ЛЗ у конкретного хворого, особливості дії ЛЗ в різних умовах (раса, генетична детермінованість, стать, вік, вагітність, умови мешкання, праці, вплив циркадних ритмів, їжі та ін.), взаємодію препаратів при їх спільному застосуванні, вивчення небажаної дії ліків, створення наукової основи для клінічних випробувань нових ЛЗ, клінічні дослідження та переоцінка значення старих препаратів тощо. З накопиченням знань поступово стали розвиватися спеціальні напрями фармакології і клінічної фармакології: педіатрична, геріатрична, радіаційна, імунофармакологія, психофармакологія, фармакогенетика, хронофармакологія та ін., в яких розглядаються особливості дії і вплив різних чинників і станів організму на чутливість до ліків. Клінічна фармакологія і фармакотерапія стали взаємопов'язані і сьогодні фактично становлять одне ціле. На етапі етіопатогенетичного підходу люди навчилися досить ефективно лікувати хвороби, але вплив фармакотерапії на якість та тривалість життя лю-дини був невизначеним. Іноді необхідні десятки років, щоб виявити і встанови-ти достовірний причинно-наслідковий зв'язок виникнення ряду побічних небажаних ефектів лікарських препаратів, наприклад, таких як бластомогенність (канцерогенність).

Таким чином, людство дійшло до наступного етапу розвитку фармако-терапії – підходу доказовому (доказова медицина). Ефективність та безпека ліку-вання повинна бути доведена багатоцентровими клінічними дослідженнями та їх мета-аналізом, завершальним етапом яких є прогноз лікування (якість та три-валість життя). Невід'ємними складовими сучасної фармакотерапії є надбання доказової медицини, наявність клінічних настанов (рекомендацій, протоколів) надання медичної допомоги при певних захворюваннях і станах.

Останні два підходи до фармакотерапії сприяли створенню різних науко-вих напрямів як фундаментальної, так і клінічної медицини, що стали теорети-

чними та практичними основами сучасного медикаментозного лікування.

Сьогодні фармакотерапія є інтегральним напрямом клінічної медицини, що швидко розвивається й розробляє науково обґрунтовану систему принципів застосування ліків з метою профілактики і лікування хвороб, впливу на етіологію або патогенез захворювання, а також запобігання небажаних побічних ефектів ЛЗ. Сучасне лікування хворого ліками опирається на досягнення теоретичної, експериментальної, спеціальної фармакології, клінічної фармакології, нормальної і патологічної фізіології, хімії, біохімії, патологічної анатомії, низки клінічних дисциплін, тісно пов'язаних з фармакотерапією. Тому необхідно удосконалення освітньо-професійної програми здобувачів вищої медичної освіти з урахуванням обов'язкового введення та розширення знань за спеціальністю «Клінічна фармакологія».

ЛЕОНОВА Вероніка Іванівна

ГАРМОНІЗАЦІЇ ЕМОЦІЙНОГО СТАНУ ОСОБИСТОСТІ

Емоційний стан людини під час воєнного стану в Україні є дуже складним і важким. Багато людей переживають стрес, тривогу, страх, та посттравматичний стресовий розлад. На тлі постійної загрози та небезпеки, люди можуть відчувати постійну напругу та тривожність. Така ситуація може призвести до розладу емоційного стану, депресії та ізольованості. Багато людей також можуть відчувати втрату надії та віри у майбутнє. У таких умовах, важливо шукати способи підтримки та гармонізації емоційного стану.

Гармонійність – філософський термін, що в наукових джерелах тлумачиться як внутрішня і зовнішня упорядкованість, узгодженість, цілісність явищ і процесів. Передумовою гармонійних відносин людини і природи філософи вважають гармонію почуттів та розуму. Утім, не менш значущою у гармонізації відносин людини і природи є гармонія діяльності та моралі [2].

Гармонійність взаємодії суспільства і природи обумовлюється об'єктивним зв'язком, що передбачає узгоджену діяльність людей у природі з додержанням законів останньої, екологічно ощадливого використання ресурсів, їхнього відтворення й охорони. Гармонізація відносин з природою є і метою, і механізмом коеволюції, ідея котрої покладена в основу методології сталого розвитку. Остання, своєю чергою, транслює значущість екологічних цінностей як основи екологічно доцільної діяльності особистості [3].

Емоційна стабільність - це здатність контролювати свої емоції, виявляти витримку в стресових ситуаціях і швидко відновлюватися після негативних подій. Люди з високим рівнем емоційної стабільності зазвичай мають здатність розуміти і керувати своїми емоціями, вони менше схильні до депресії, тривоги або роздратування. Також вони можуть легко адаптуватися до змін у житті і швидко відновлюватися після стресових ситуацій.

Існує кілька способів зменшення емоційного навантаження:

- Практикуйте релаксаційні техніки, такі як медитація, йога або дихальні вправи. Це допоможе знизити рівень стресу і заспокоїти нервову систему.
- Займайтеся фізичною активністю. Регулярні фізичні вправи можуть допомогти знизити рівень стресу і покращити настрій.
- Встановіть гарний режим сну. Недостатній сон може призвести до збільшення психоемоційного навантаження. Спробуйте лягати і вставати в один і той же час кожен день, а також створити спокійну атмосферу для сну.
- Дотримуйтесь збалансованого харчування. Правильне харчування може покращити ваше психічне становище і допомогти зменшити стрес.
- Використовуйте соціальну підтримку. Розмова з близькими людьми або професійною психологічною підтримкою може допомогти вам зменшити психоемоційне навантаження.
- Визначте пріоритети і встановіть межі. Намагайтеся не перевантажувати себе роботою або іншими зобов'язаннями, і визначте, що для вас є найважливішим.
- Відведіть час для природи. Проведення часу на свіжому повітрі, прогулянки в лісі або біля водойм можуть допомогти заспокоїти нервову систему і покращити емоційний стан.
- Практикуйте самопідтримку. Займіться хобі, яке вас цікавить, займайтеся тим, що робить вас щасливими і задоволеними.
- Навчіться керувати своїми емоціями. Розвивайте навички емоційного інтелекту, навчіться впоратися зі стресом і негативними емоціями.
- Зверніться до професійної допомоги. Якщо ви відчуваєте значне психоемоційне навантаження, не соромтеся звернутися до психолога або психотерапевта для отримання підтримки і порад.
- Зберігайте позитивний настрій. Спілкуйтеся з близькими людьми, виражайте подяку, шукайте позитивні моменти в житті, це допоможе підтримати емоційний баланс.
- Встановіть границі. Навчіться говорити "ні" і встановлювати межі у ваших взаємодіях з іншими людьми, це допоможе уникнути перевантаження і стресу.

Гармонізація через природу має велику важливість для емоційного стану особистості. Проведення часу на свіжому повітрі, спостереження за природою, контакт з рослинами та тваринами може значно покращити емоційне самопочуття.

Одним зі способів гармонізації через природу є терапія осіннього листя. Цей метод полягає в тому, щоб зануритися в природне середовище, де велика кількість опадаючих листяних дерев. Збирання листя, ходьба по хворосту, або просто сидіння серед листя може бути дуже терапевтичним для емоційного стану людини. Терапія осіннього листя може бути чудовим способом гармонізації через природу, який допоможе покращити емоційний стан та забезпечити внутрішній спокій. Наприклад : авторський (І. Осадченко)

релаксаційний вебінар-тренінг «Терапія осіннього листя» для відновлювання сил. Вправи : Я відчуваю осіннє листя; Подих осіннього вітру; Моя тривога, проблема – осіннім листям; Я і листя; Весела казка про терапію осіннього листя.

Природа має здатність заспокоювати і релаксувати, знижувати рівень стресу, покращувати настрій та підвищувати енергію. Вона також сприяє зосередженню уваги, зменшує тривожність та покращує якість сну.

Таким чином, гармонізація через природу є важливим елементом емоційного благополуччя людини. Важливо знаходити час для проведення часу на свіжому повітрі, контакту з природою та занять спортом на вулиці, щоб забезпечити собі позитивні емоції та емоційний баланс. Такий вид терапії може допомогти зняти стрес, покращити настрій, збільшити відчуття заземлення та сприяти внутрішньому спокою. Контакт з природою, особливо в такий спосіб, може допомогти людині зосередитися на теперішньому моменті, забути про проблеми та насолодитися простими радощами життя.

Список використаних джерел:

1. Бех І.Д. Вибрані наукові праці. Виховання особистості. Том 2. Чернівці. Букрек, 2015. 640 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови : уклад. О. Єрошенко, Донецьк : ТОВ «Глорія», 2012. 864 с.
3. Пруцакова О., Пустовіт Н., Логінова А. Особистість у гармонії з природою : методичні рекомендації, Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2019, 72 с.

ЛУПАН Ірина Володимирівна

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ІНФОРМАТИКИ ДО ДИСТАНЦІЙНОГО ПРОВЕДЕННЯ ПОЗАКЛАСНИХ ЗАХОДІВ

У роботах О. В. Струтинської та В. Худавердієвої досить ґрунтовно окреслено напрями цифровізації закладу освіти [1-2], однак не враховано такий аспект, як позакласна робота, яка в закладах загальної середньої освіти є надзвичайно важливою, оскільки допомагає мотивувати учнів на вивчення програмного матеріалу, підвищувати інтерес до навчання тощо.

У роботі вчителя інформатики робота з різноманітними гаджетами, програмним забезпеченням та поєднання традиційних (офлайн) форм і методів роботи з роботою онлайн є справою більш звичною, ніж для вчителів інших дисциплін. Тим не менше і у них можуть виникнути проблеми з організацією та проведенням позакласної роботи дистанційно. Саме тому при підготовці майбутніх вчителів слід звертати увагу і на цей аспект їхньої діяльності.

Звичайно, є досвід проведення учнівських олімпіад з інформатики онлайн: як на етапі підготовки (наприклад, на сайтах <https://new.netoi.org.ua/> та <https://www.eolymp.com/> сформовано значні набори задач, розв'язки яких можна перевірити у реальному часі), так і, власне, на змаганнях різного рівня.

Однак в олімпіадах беруть участь не всі учні, а тільки найбільш підготовлені та мотивовані саме на вивчення програмування. Для залучення більш широкого кола учнів краще підходять колективні форми роботи: вікторини, творчі конкурси, квести і т.п. Наш досвід свідчить про те, що такі заходи також можливо проводити онлайн, хоча, звичайно, атмосфера змагання, командний дух відчутніші при живому спілкуванні...

У нашому університеті підготовка майбутніх вчителів інформатики до проведення позакласної роботи відбувається в рамках навчальних проектів [3]. Наприклад, при підготовці до квесту спочатку у форматі «мозкового штурму» обирається назва заходу, яка має бути пов'язана з інформатикою і водночас бути цікавою для організаторів та потенційних учасників, тобто враховувати вікові інтереси тощо; потім здійснюється поділ студентів на групи, які будуть відповідати за розробку окремих завдань (локацій), підготовку реквізиту для них; а також призначаються відповідальні за здійснення інформаційної підтримки заходу (інформування потенційних учасників, реєстрація, висвітлення перебігу змагань у факультетських новинах), підготовку призів (призи мають бути дотепними, пов'язаними з тематикою заходу, хоча залучення спонсорської допомоги не заборонене), загальну координацію проекту.

За останні роки на факультеті було проведено декілька онлайн квестів, організаторами яких були студенти четвертого курсу – майбутні вчителі інформатики, – а учасниками, як правило, студенти молодших курсів (наприклад, [4-5]). За свідченнями тих, хто декілька років назад брали участь у таких заходах, враження залишилися незабутні, шкода лише, що залучити студентів до участі надзвичайно важко: складно підібрати час однаково зручний для різних груп, складно зацікавити – зазвичай призи бувають скромні, а далеко не кожен погоджується жертвувати вільним часом, або часом на підготовку до занять. Припускаємо, що у закладах загальної середньої освіти саме цих труднощів можна уникнути, оскільки проводять їх для учнів одного класу.

Нарешті декілька слів про технічний бік дистанційного позакласного заходу. Оскільки наш університет для дистанційного навчання використовує платформу Google Workspace for Education, то в рамках вивчення «Методики навчання інформатики» та виконання завдання з виробничої практики відбувається ознайомлення студентів саме з цією платформою [5]. І для проведення позакласного заходу ми теж використовуємо саме її: для кожного завдання відповідальна група створює та наповнює окремий клас, код якого учаснику повідомляють після виконання попереднього завдання. Або код наступного класу може бути зашифрований у попередньому завданні. Крім того, що студенти-організатори розробляють умови своїх завдань, критерії їх оцінювання, допоміжні матеріали (файли-заготовки, інтерактивні вправи, форми для тестування і т.п.), вони ще й отримують можливість попрацювати в Google Class у ролі викладача, причому у досить короткий термін і створити

клас, і наповнити його завданнями, і отримати та оцінити результати «учнів», що надзвичайно корисно для майбутнього вчителя.

Звичайно, слід пам'ятати, що ніяка цифровізація не може замінити живого спілкування, однак при поміркованому поєднанні дистанційних та офлайн форм роботи можна досягти гарних результатів, а саме допомогти кожному учню проявити себе, зацікавитися предметом, а вчителям – виявити сильні сторони кожного учня, з'ясувати їхні вподобання та інтереси.

Список використаних джерел:

1. Струтинська О. В. Трансформація освіти в умовах розвитку цифрового суспільства: європейський досвід та перспективи для України. *Наук. вісн. Південноукр. нац. пед. ун-ту ім. К.Д.Ушинського*. Одеса, 2020. Вип. 3 (132). С.71-88. DOI: <http://doi.org/10.24195/2617-6688-2020-3-9>.
2. Худавердієва В. Тенденції цифрової трансформації освіти в сучасних умовах. *Педагогічні науки та освіта*. Випуск XL-XLI, 2022, С. 102-109.
3. Лупан І. В. Підготовка майбутніх вчителів до організації позакласної роботи з інформатики. *Наукові записки. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти*. Випуск 1. Кіровоград, 2011. С. 68-71.
4. Тиждень факультету продовжився інформатичним квестом «Метелик 3302». *Новини факультету математики, природничих наук та технологій*. URL: <https://phm.cuspu.edu.ua/facultet/novini/2106-tyzhden-fakultetu-prodovzhyvsia-informatychnym-kvestom-metelyk-3302.html>.
5. Інформатичний квест «Володарі терабайтів». *Новини факультету математики, природничих наук та технологій*. URL: <https://phm.cuspu.edu.ua/facultet/novini/2814-informatychnyi-kvest-volodari-terabaitiv.html>.
6. Лупан І. В., Резіна О. В. Методика навчання інформатики у дистанційному режимі. *Наукові записки. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти*. Випуск 15. Кропивницький, 2021. С.8-17.

МАСЮК Георгій Ігорович

ВПЛИВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА ОСВІТУ

Цифрова трансформація сучасної освіти передбачає: створення безпечного електронного освітнього середовища, забезпечення необхідною цифровою інфраструктурою закладів освіти, підвищення рівня цифрової компетентності педагогічних працівників, автоматизацію збору і аналізу даних [1].

Застосування сучасних цифрових технологій змінюють підхід до навчання та надають нові можливості вчителям та учням. Це і створення Всеукраїнської школи он-лайн (дистанційні та факультативні курси) на е-

платформі, і підключення сторонніх інформаційних систем до ПАК «АКОМ» (центральної бази даних), і верифікованого обліку роботи закладів позашкільної освіти (е-Позашкілля), і створення цифрових аналогів документів для електронного документообігу (е-діловодство) тощо.

Серед сучасних трендів цифрової трансформації освіти видатне місце посів штучний інтелект (artificial intelligence) (AI). Як зазначають науковці, це колосальний крок людства у своєму розвитку, що відкриває широкі перспективи та можливості навчити «комп'ютер» «мислити» як людський мозок. Результатом досліджень основ фізіології і призначення нейронів у мозку, формального аналізу логіки висловлень (роботи Рассела і Уайтхеда), теорії обчислень (Тьюрінг) стала розробка інтелектуального програмного забезпечення та систем.

Під штучним інтелектом найчастіше розуміють галузь інформатики, яка займається розробкою інтелектуальних машин, здатних виконувати завдання, які зазвичай потребують людського інтелекту. Прикладами штучного інтелекту вважають сканер відбитків пальців у мобільному телефоні Face ID, друк тексту за допомогою T9, безліч чат-ботів, система «Розумний будинок», голосові помічники Alexa чи Siri, і, звичайно найпопулярніші сьогодні ChatGPT та Bard.

Типи штучного інтелекту поділяють за такими напрямками:

а) машинне навчання – найвідоміший тип AI – передбачає введення великих обсягів даних в алгоритм чи модель, які потім вчаться робити прогнози або приймати рішення на основі цих даних (системи виявлення шахрайства, системи для аналізу даних про пацієнтів і прогнозування наслідків захворювань);

б) глибоке навчання – передбачає використання нейромереж для виявлення закономірностей у даних і підвищення точності (використовується у додатках для розпізнавання мови і зображень; самокеровані автомобілі);

в) обробка природної мови – дозволяє розуміти та інтерпретувати людську мову, генерувати природні відповіді (ChatGPT, додаток «віртуальний асистент» Alexa та Siri, чат-боти);

г) комп'ютерний зір – дозволяє аналізувати візуальні дані (зображення та відео) (самокеровані автомобілі, система розпізнавання обличчя людей) [2].

Сфера застосування штучного інтелекту постійно розвивається і залучає все більше аспектів нашого життя. Освіта не є винятком.

У цій статті розглянемо вплив штучного інтелекту на освіту (ai-education), його переваги та недоліки, а також пропонуємо рішення для подолання виникаючих проблем.

Дослідники у галузі освіти вже давно цікавляться впливом штучного інтелекту на навчально-пізнавальний процес. Згідно з дослідженням Інституту Ділової Інформатики та Автоматизації (Business Informatics and Automation Institute), штучний інтелект може полегшити і покращити процес навчання. Використання систем AI для індивідуалізації навчання дозволяє кожному учню

отримувати завдання та матеріали, які відповідають його потребам та рівню знань. Це робить навчання більш ефективним і цікавим для учнів [3].

Однією з основних переваг використання штучного інтелекту в освіті (ai-education) є можливість індивідуалізації навчання. Системи зі штучним інтелектом можуть аналізувати вміння та потреби кожного учня, надаючи відповідні завдання та матеріали. Це дозволяє учням навчатися за власним темпом та глибше розуміти навчальний матеріал.

Штучний інтелект також робить доступ до навчальних ресурсів більш доступним та зручним. Онлайн-платформи та мобільні додатки з інтелегентними системами надають учням можливість навчатися в будь-якому місці та в будь-який час. Це особливо корисно для тих, хто має обмежений доступ до традиційної освіти через віддаленість або інші обставини.

Інтерактивні системи зі штучним інтелектом можуть зробити навчання цікавішим та забавнішим для учнів. Граничні завдання, конкурентні елементи та нагороди можуть ефективно стимулювати мотивацію до навчання. Учні більше зацікавлені у процесі, коли він стає цікавим і викликає позитивні емоції.

Однак, існують також серйозні проблеми і занепокоєння, пов'язані з використанням штучного інтелекту в освіті. Один з найважливіших недоліків полягає в тому, що учні можуть розучитися навчатися. Іноді підкреслена легкість та зручність навчання з використанням AI-технологій може призвести до недостатньої сумлінності учнів, які можуть перестати приділяти достатню увагу своєму навчанню.

Ще однією проблемою є загроза дотримання академічної доброчесності. Застосування штучного інтелекту може бути розцінений як плагіат, як автоматичне написання рефератів, кваліфікаційних робіт та інших наукових творів. Це ставить під загрозу цілісність освітньої системи та може призвести до недобросовісного здобуття знань.

Для того, щоб використання штучного інтелекту в освіті було максимально корисним, необхідно вирішувати виникаючі проблеми. Одним із способів подолання ризику розучитися навчатися є розвиток навичок критичного мислення здобувачів освіти та навичок саморегуляції. Потрібно вчити здобувачів освіти критично оцінювати інформацію, яку вони знаходять в інтернеті та інших джерелах, активно брати участь у навчально-пізнавальному процесі. Важливо підкреслити, що штучний інтелект має бути для вчителя додатковим інструментом, а не його заміною. Вчитель може використовувати AI-системи для створення індивідуальних програм для учнів, а також для оцінювання успішності учнів, відстеження їхнього прогресу у навчанні та виявлення проблемних моментів [2].

Для забезпечення академічної доброчесності заклади освіти та педагоги повинні використовувати антиплагіатні програми та інші засоби для виявлення порушень. Важливо надавати учням належну інформацію про наслідки плагіату та підкреслювати важливість доброчесності у навчанні.

Отже, вплив штучного інтелекту на освіту весь час зростає. Серед переваг його застосування в освітньому процесі можна назвати такі: цілковите

забезпечення індивідуалізації навчання, зручний доступ до ресурсів та значне підвищення мотивації до навчання здобувачів освіти на різних її шаблях. Поряд з цим ризики розучитися навчатися та загроза дотримання академічної доброчесності потребують уваги та вирішення.

Штучний інтелект продовжує розвиватися і ставати більш досконалим. Розуміючи потенціал штучного інтелекту, важливо використовувати його можливості відповідально та етично. Це дозволить одержати від AI-технології користь, досягти більш якісної та доступної освіти для всіх її здобувачів.

Список використаних джерел:

1. Цифрова трансформація освіти і науки. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/cifrova-transformaciya-osviti-ta-nauki>.
2. Celik, I., Dinar, M., Muukkonen, H., Jarvela, S. (2022) The Promises and Challenges of Artificial Intelligence for Trachers: a Systematic Review of Research. URL: <https://d-nb.info/1260035166/34>.
3. Tuomi, I. (2018). The Impact of Artificial Intelligence on Learning, Teaching, and Education. *Policies for the future*. Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2018. 47s. URL: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/JRC113226>.

НЕПОМНЯЦА Ірина Миколаївна

ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: НОВІ ВИМОГИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Актуальність теми цифрової компетентності для майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти набуває особливого значення в контексті сучасних освітніх тенденцій та викликів.

У сучасному світі, який швидко змінюється та все більше стає цифровим, цифрова компетентність стає ключовою для всіх професій, включаючи сферу освіти. Цифрова компетентність — це не просто вміння користуватися технологічними пристроями, але й здатність критично мислити, розв'язувати проблеми та ефективно комунікувати у цифровому середовищі. Ці навички є важливими для майбутніх фахівців закладів дошкільної освіти, оскільки вони допомагають адаптуватися до змінюваних вимог освітнього процесу та розвитку дітей.

У світлі цифрової трансформації освіти, важливість цифрової компетентності для майбутніх вихователів також зростає. Вони повинні бути готові до інтеграції цифрових технологій у освітній процес, що вимагає від них не тільки знання цих технологій, але й розуміння того, як ці технології можуть підвищити якість освіти.

Сучасний освітній простір швидко трансформується під впливом цифрових технологій. Це створює нові вимоги до навчальних методів і

підходів, особливо у роботі з дошкільниками. Вихователі повинні бути готові до цих змін, щоб ефективно інтегрувати цифрові технології у свою педагогічну практику.

Цифрова компетентність сприяє розвитку критичного мислення та проблемного підходу, необхідних у сучасному освітньому процесі. Вихователі, які володіють цими навичками, зможуть краще підтримувати дітей у їхньому освітньому та особистісному розвитку.

Цифрові інструменти можуть зробити навчання більш інтерактивним та залучаючим, що є особливо важливим у роботі з дітьми дошкільного віку. Використання цифрових ресурсів може допомогти вихователям створювати більш мотивуюче та захоплююче освітнє середовище.

Ураховуючи те, що сучасні діти зростають у цифровому світі, роль вихователя полягає також у підготовці їх до цього світу. Це включає навчання основ цифрової грамотності та безпеки у мережі, що є фундаментальним для їхнього майбутнього.

Сутність вищевикладеного зводиться до того, що цифрова компетентність у сучасному освітньому просторі — це не просто тренд, а необхідність, яка відіграє ключову роль у підготовці вихователів дошкільних закладів, дозволяючи їм ефективно інтегрувати цифрові технології в освітній процес та готувати дітей до успішного майбутнього у цифровому світі.

Цифрова грамотність вже не є додатковою перевагою, а стає фундаментальною компетенцією для вихователів. Вони повинні володіти навичками, які дозволяють не тільки користуватися цифровими засобами, але й критично оцінювати інформацію, ефективно використовувати цифрові ресурси для навчання та розвитку дітей.

Цифрові технології можуть значно підвищити ефективність навчального процесу у дошкільних закладах, сприяючи кращому засвоєнню матеріалу та розвитку ключових навичок у дітей. Вихователі повинні розуміти, як і коли ефективно застосовувати ці інструменти, щоб стимулювати інтелектуальний та творчий розвиток дітей.

Цифровізація освіти несе як виклики, так і можливості. З одного боку, вихователям необхідно постійно навчатися, щоб бути на крок попереду в швидко змінюваному технологічному світі. З іншого боку, це відкриває широкі перспективи для впровадження інноваційних методик і підходів у вихованні та освіті.

Ретроспективний аналіз досліджень, присвячених розробці проблеми цифрової компетентності дали нам підстави для визначення поняття «цифрова компетентність вихователів закладів дошкільної освіти» яка розуміється нами як набір знань, навичок та ставлень, які дозволяють їм ефективно та відповідально використовувати цифрові технології у професійній діяльності. Складові цифрової компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти включають:

- здатність використовувати цифрові пристрої, програмне забезпечення та інтернет для підготовки та проведення навчального процесу;

- розуміння того, як інтегрувати цифрові технології в освітній процес для підвищення його ефективності, залучення дітей та розвитку їхніх цифрових навичок;

- здатність критично оцінювати інформацію, знайдену в інтернеті, та використовувати надійні цифрові ресурси для освітніх цілей;

- обізнаність з питаннями конфіденційності, безпеки та етики у цифровому просторі, а також здатність навчати дітей основам безпечної поведінки в інтернеті;

- готовність до постійного професійного розвитку та оновлення знань у галузі нових цифрових технологій та інструментів.

Формування цифрової компетентності у майбутніх вихователів дошкільних закладів вимагає інноваційних та ефективних підходів до їх підготовки, зміст якої передбачає:

- розробку та впровадження інтегрованих навчальних програм зі спеціалізованих курсів та модулів в освітні програми підготовки вихователів, які зосереджуються на цифрових технологіях, їх використанні у освітньому процесі та розвитку цифрової грамотності;

- навички практичного застосування цифрових технологій за рахунок включення в освітні програми практичних занять у формі майстер-класів, де студенти можуть випробувати різні цифрові інструменти та методики та створення віртуальних освітніх середовищ для моделювання та практики використання цифрових ресурсів;

- проведення регулярних семінарів, конференцій та воркшопів, присвячених актуальним темам цифрової освіти, залучення експертів у галузі технологій та освіти та використання онлайн-курсів та платформ для самостійного вивчення цифрових технологій.

Отже, формування цифрової компетентності у майбутніх вихователів вимагає комплексного підходу, який включає як теоретичне навчання, так і практичне застосування навичок. Інноваційні методи навчання, неперервний професійний розвиток та акцент на практичне використання цифрових технологій є ключовими для підготовки вихователів до ефективної роботи в сучасному освітньому середовищі.

Інтеграція цифрових технологій у освітньо-виховний процес закладів дошкільної освіти може бути втілена через різноманітні практичні заходи та активності:

- освітніх ігор та додатків на планшетах або смартфонах, що допомагають дітям у вивченні літер, чисел, кольорів, форм тощо та застосування спеціалізованих програм, які сприяють розвитку мовлення, логічного мислення та творчих здібностей дітей). Спеціалізовані додатки для мобільних пристроїв та планшетів, які сприяють розвитку мовленнєвих навичок, логіки, критичного мислення та креативності;

- інтерактивних дошок для демонстрації навчальних матеріалів, відео та ігор, які залучають дітей і сприяють кращому засвоєнню інформації. Цей інструмент перетворюють традиційний клас в динамічне середовище, де діти

можуть взаємодіяти з навчальним контентом, виконувати інтерактивні завдання та візуально сприймати інформацію;

- онлайн-платформ для проведення віртуальних екскурсій, навчальних відео, інтерактивних завдань та вправ;

- організація занять з основ робототехніки та простого програмування для стимулювання інтересу до STEM-дисциплін (наука, технології, інженерія, математика). Основи робототехніки можуть бути введені в ігровій формі для розвитку логічного мислення та технічних навичок;

- графічних редакторів та цифрових інструментів для створення малюнків та проєктів, що розвивають творчі здібності дітей;

- читання книг із супроводом демонстрації інтерактивних історій, які включають анімацію, звук та інтерактивні елементи для залучення дітей до читання;

- використання аудіо- та відеоматеріалів для занять з музики, мови, танців, що сприяють аудіальному та візуальному сприйняттю;

- створення цифрових портфоліо для кожної дитини, що документують їхній розвиток та досягнення протягом навчального року;

- використання цифрових платформ для зв'язку з батьками, надання їм звітів про прогрес дітей, фотографій та відео з занять;

- організація тематичних проєктів, де діти можуть використовувати технології для дослідження певних тем або створення проєктів.

Враховуючи вище зазначене, є підстави стверджувати що інтеграція цифрових технологій в освітньо-виховний процес дошкільних закладів допомагає розвивати цифрову грамотність дітей дошкільного віку, стимулює їхній інтелектуальний, творчий розвиток та забезпечує підготовку до життя в сучасному цифровому світі.

Цифрові технології відкривають широкі можливості для покращення дошкільної освіти, пропонують інноваційні способи навчання та взаємодії, які можуть значно підвищити якість та ефективність освітнього процесу та різноманітні інструменти та ресурси, які позитивно впливають на якість та ефективність дошкільної освіти. Вони забезпечують більш інтерактивне та залучаюче освітнє середовище, сприяють розвитку важливих навичок у дітей та підвищують рівень їхньої готовності до майбутнього життя в цифровому світі.

Впровадження цифрових технологій у дошкільних закладах може бути реалізовано через різноманітні заходи та активності.

Зі сказаного стає очевидним те, що цифрова компетентність майбутніх вихователів є ключовою для успішної адаптації дошкільної освіти до вимог сучасного світу. Це вимагає від закладів дошкільної освіти не тільки інвестицій у технологічне оснащення, але й у розвиток професійних навичок вихователів. Забезпечення неперервної підтримки та розвитку цифрової компетентності вихователів є критично важливим для підготовки молодого покоління до успішного майбутнього у цифровому світі. Дослідження в цій області підкреслює важливість інтеграції цифрових технологій в освітній процес, що сприяє розвитку навичок критичного мислення, креативності та інформаційної

грамотності у дітей дошкільного віку. Цифрові інструменти та ресурси, які використовуються в закладах дошкільної освіти, забезпечують інтерактивність та підвищують мотивацію дітей до занять. Однак, успіх цих інновацій залежить від рівня цифрової компетентності вихователів, що передбачає неперервність навчання та необхідність постійного оновлення знань та навичок у сфері цифрових технологій.

ОРЛОВ Олександр Іванович

АНКЕТУВАННЯ ЯК МЕТОД ОПИТУВАННЯ У ПРАКТИЦІ ПІДГОТОВКИ СПОРТСМЕНІВ

Анотація. Анкетування – це «метод педагогічного дослідження за допомогою анкет», де анкета – «впорядкований за змістом та формою набір запитань, підготовлених у вигляді опитувального листа». Метою цих досліджень є не лише оцінювання спортивних досягнень і компетентностей спортсменів (за допомогою тестів), а й виявлення факторів та їх впливу на рівень підготовки атлетів (за допомогою анкет). При цьому, анкети відіграють не меншу роль ніж тести, бо виявлення зв'язку між результатами тестування і станом певного фактора дозволяє сформулювати гіпотези, що пояснюють рівень досягнутих результатів, а також згодом в інших дослідженнях дадуть можливість прогнозувати результати спортсменів, що відповідають різним станам цих факторів.

Актуальність. У педагогічних дослідженнях в спорті часто виникає потреба в отриманні інформації про такі феномени й процеси, які неможливо дослідити при безпосередньому спостереженні, наприклад: інформація про мотиви, інтереси. Отримати таку інформацію можна за допомогою опитування.

Методами опитування є анкетування, інтерв'ю, бесіда. Ми в цьому матеріалі зупинимо свою увагу лише на першій позиції, яка є дуже поширеною у спортивному науковому товаристві [1]. Анкетування у спорті – це метод отримання інформації шляхом відповідей, переважно у письмовому вигляді, у респондентів на систему стандартизованих питань анкети. Анкетування є найпоширенішим способом опитування, оскільки: воно доступне основній масі дослідників, які не мають великого педагогічного, життєвого і наукового досвіду, не здатного швидко і легко вступити в контакт з людьми; дозволяє методами математичної статистики обробити отримані результати [2].

Виклад основного матеріалу. Готуючись до анкетування, необхідно в першу чергу потурбуватися про високу надійність параметрів отриманої інформації. Об'єктами інформації можуть бути найрізноманітніші аспекти життя людей, їх суб'єктивний стан, спостереження за подіями, що відбуваються навколо нас. Але слід чітко розуміти, яким чином поставити запитання, щоб підвищити достовірність і надійність відповідей спортсменів, яких опитуємо [3].

Це, в першу чергу, залежить від змісту і характеру інформації, від мовного стилю анкети і використовуваних термінів. Мистецтво використання цього методу полягає в тому, що необхідно знати, щоб про (що) запитати, яким чином поставити питання, які поставити питання, щоб було переконливо і можна було вірити відповідям на поставлені питання. Якщо до цього ще додати деякі умови, а саме: кого запитати, де вести бесіду, яким чином обробити отриману інформацію і чи можна дізнатися про ці речі без анкетування, – ми зрозуміємо які великі можливості у цього методу. Не слід забувати, що не всі опитані однаково вільно володіють мовою, якою проводиться анкетування. Використання в анкетуванні не рідної мови може значно викривити зміст відповідей. Переклад анкети іншою мовою передбачає наявність трьох операцій: 1) переклад з мови оригіналу; 2) зворотний переклад мовою оригіналу іншою особою; 3) порівняння оригіналу зі зворотним перекладом і усунення недоліків [4].

Для оцінки об'єктивності відповідей велике значення має визначення статусу респондентів. При будь-якій темі опитування слід, обов'язково, визначити стать, вік, освіту, кваліфікацію (ступінь спортивної майстерності), стаж занять спортом, а в деяких випадках – навіть сімейний стан і навіть фінансове становище (доходи). На перший погляд здається, що немає нічого більш простого, ніж отримати такі надійні дані, але насправді це не так.

Наприклад, розглянемо інтерпретацію найбільш поширених даних у майже будь-якій анкеті – рік народження і вік на момент анкетування. Перша трудність, що виникає у цьому випадку – це категорія для відповідей: чи слід запитувати паспортні дані у відкритій (без підказок варіантів відповідей) або закритій формі. Оцінка рівня компетентності опитуваного залежить від змісту необхідної інформації, її характеру (про подію, оцінку).

Існують різні види анкетування. Зондажне анкетування застосовується для вивчення громадської думки. Воно містить 3-4 питання, на які відповіді великої кількості реципієнтів дозволяють отримати інформацію, що сприяє якійсь підготовці повного змісту анкети. Основне анкетування дає можливість зібрати матеріал у будь-якому дослідженні про внутрішні відносини спортсменів, учнів, свіжих подій і подій минулого, про наслідки діяльності, іншими словами - що-небудь.

Основне анкетне опитування, як правило, становить основу констатуючого експерименту практично у всіх педагогічних дослідженнях з фізичного виховання і спорту. Експрес-анкетування може використовуватися в процесі формувального експерименту або після його проведення, коли необхідно отримання інформації, за допомогою якої можна з'ясувати ті чи інші факти, поведінку учасників експерименту, причини їх успіху та невдач. До цього виду анкетування залучається невелика частина кваліфікованих фахівців, які добре володіють досліджуваною проблемою [4, 5].

Суцільне анкетування передбачає опитування всієї генеральної сукупності осіб, залучених до висунутої дослідником проблеми. Вибіркове

анкетування передбачає опитування тільки частини генеральної сукупності – вибіркової сукупності. Саме це анкетування найпоширеніше.

Особистісне анкетування передбачає безпосередній контакт дослідника з респондентом, який заповнює анкету в його присутності. Це забезпечує: 1) повернення всіх анкет; 2) контроль правильності заповнення анкет; 3) допомога респондентам у процесі заповнення анкети [4].

Особистісне опитування може бути груповим і індивідуальним. Групове анкетування передбачає одночасне опитування великої кількості спортсменів, що в свою чергу дозволяє отримати значний матеріал при мінімальних витратах часу. Проводячи групове анкетування, необхідно забезпечити такі умови, які гарантували б такі умови, як самостійність відповідей кожного учасника опитування. В опитуваному приміщенні повинна панувати ділова творча атмосфера.

Індивідуальне анкетування передбачає опитування одного спортсмена, що в свою чергу створює умови для якісних відповідей, оскільки дослідник може в ході анкетування уточнити питання і допомогти опитуваному в разі виникнення труднощів, сумнівів тощо.

За допомогою спілкування з респондентами анкетування може бути не тільки особистісним, а й заочним. Заочне анкетування передбачає відповіді на питання у відсутності дослідника, що в свою чергу дозволяє сумлінному респонденту ретельно, не поспішаючи, вдумливо й обґрунтовано вивчити питання, зрозуміти, що від нього хочуть, і дати кваліфіковані, глибокі й вичерпні відповіді.

За способом вручення анкет заочне анкетування може бути поштовим і роздавальним. Поштове анкетування полягає в тому, що анкети розсилаються дослідником і повертаються поштою. Його перевага в тому, що серед опитаних можуть бути особи, що територіально перебувають на великій відстані. Недоліком цього виду анкетування є низький відсоток повернення анкет; невпевненість у тому, що анкети заповнені респондентами самостійно; складність визначення відповідальності респондентів до передбаченого контингенту.

Забезпечити якість відповідей на запитання та підвищити відсоток повернення анкет можна наступним чином: персонального звернення до респондентів, які зацікавили дослідника; добре скласти вступну частину анкети і написати лист прохання, зміст якого підкреслювала б роль особистості респондента в дослідженні; вкласти переадресований (зворотний) конверт з поштовими марками; виявити готовність у разі необхідності вислати респонденту результати дослідження.

Роздавальне анкетування передбачає особистісне вручення анкети респонденту, самостійні відповіді на питання, повернення анкети різними способами. Таке анкетування може здійснюватися і опосередковано через своїх колег або друзів. Переваги цього виду очевидні і полягають у можливості проконсультувати респондента або його довірену особу та оцінити ступінь відповідальності респондентів, за достовірність відповідей на питання анкети.

Анкета зазвичай має три частини – вступну, основну та демографічну. Вступна частина вміщує мотивацію і мету анкетування, підкреслює значення участі в ньому респондента, гарантує таємницю відповідей і чітко викладає правила заповнення. Основна частина вміщує в себе перелік питань, на які необхідно дати відповіді, що дозволяють вирішити окремі завдання дослідження. І, нарешті, демографічна частина складається з питань, що визначають паспортну характеристику опитаного. У різних дослідженнях ця інформація може бути різною, залежною від завдань дослідника. В одних випадках важливим буде дізнатися про спортивну діяльність опитаного, в іншому – про його успішність.

Практика наукових досліджень показує, що при розробці анкети доцільно враховувати такі вимоги:

- побудова анкети має здійснюватися за принципом «від простого до складного»;
- коректна постановка питань, як того вимагає шанобливе ставлення до того, кого анкетують;
- залишення можливості для анонімних відповідей і викладу власної думки;
- уникання можливості різного тлумачення питань;
- відсутність по мірі можливості використання спеціальних термінів і слів іноземного походження;
- стежити за тим, щоб пропоновані питання одночасно не оцінювали кілька фактів або висловлювали свою думку про одночасно кілька подій;
- відсутність зловживання багатослівними, довгими питаннями і пропонованими варіантами відповідей, оскільки це ускладнює їх сприйняття і розуміння, а також вимагатиме набагато більшого часу на відповіді;
- складання питань лінійним (коли кожне наступне питання розвиває і конкретизує попереднє) і перехрестним способом (коли відповіді на одне питання перевіряють достовірність відповіді на інші), що формує в свою чергу сприятливу психологічну установку респондентів і, як наслідок, їх бажання щиро відповідати;
- припущення можливості швидкої обробки великої кількості відповідей,
- використання методів математичної статистики та сучасних комп'ютерних технологій [6];
- пояснення перед початком опитування його мети і значення для успіху дослідження;
- перед початком процедури анкетування провести апробацію анкети з метою перевірки та оцінки її обґрунтованості й пошуку оптимального варіанту формулювання та обсягу питань [4, 5].

Таким чином, в цілісному вигляді при вірній розстановці пріоритетів дослідження у ході анкетування дають можливість отримати значний масив інформації про спортсменів, яку можна використати для збільшення індивідуалізації процесу підготовки.

Список використаних джерел

1. Анненкова І. П, Кузнецова Н. В, Раскола Л. А. Основи педагогічних вимірювань; навчально-методичний посібник. Одеса, Видавництво ОНУ, 2021. 209 с.
2. Волков Л. В. Спортивная подготовка детей и подростков. Київ, Вежа, 1998. 190 с.
3. Деделюк Н. А. Наукові методи дослідження у фізичному вихованні : навч. посіб. для студ. Луцьк, Видавництво Волинського нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2010. 184 с.
4. Шандригось В. І. Методи дослідження фізичного стану школярів в процесі фізичного виховання: метод. реком. на допомогу студентам. Тернопіль, 2001. 156 с.
5. Luo D. The Application of Computer Technology in Sport Training and Competinion. Int. Conf. of Application and Techniques in Cyber Intelligence. AISI, 2020; p. 543–549.

ПОЛЯК Катерина Юрївна

МОДЕРНІ МЕТОДИ І ФОРМИ НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ ЯК ВІДПОВІДЬ НА ВИКЛИКИ СУЧАСНОГО СВІТУ

У сучасному світі освіта стрімко розвивається та змінюється. Завдяки цифровій трансформації освіта стає все більш доступною, інтерактивною та цікавою для учнів. На сьогодні існує багато форм навчання, які допомагають урізноманітнити навчальний процес та доповнити традиційне навчання. Сучасні методи навчання у вищій школі, в основному, спрямовані на розвиток критичного і творчого мислення студентів, творчості та навичок вирішення реальних проблем. Ці методи, завдяки сучасним цифровим технологіям, спрямовані саме на те, щоб зробити навчання найбільш цікавим та захоплюючим для студентів.

Найбільш передові та популярні сучасні методи навчання у вищій школі:

✓ Контекстне навчання – залучення змісту навчання до контексту розв’язання важливих завдань професійної діяльності. Таке навчання дає студентам можливість вивчати матеріал у контексті реального світу, допомагає їм краще зрозуміти матеріал і застосувати його на практиці. Наприклад, студенти вивчають економіку, при тому аналізують поточні світові економічні тенденції в певній галузі.

✓ Імітаційне навчання - дає студентам можливість практикуватися у вирішенні проблем у реалістичному середовищі. Наприклад, студенти можуть використовувати симулятори та спеціалізовані ігри для навчання управлінню бізнесом або управління ризиками.

✓ Проблемне навчання - передбачає виклад дисципліни, висвітлення певної реальної проблеми перед аудиторією та її розв’язання разом зі

студентами. Таке навчання дає студентам можливість самостійно розв'язувати проблеми. Це допомагає їм розвивати критичне мислення та навички вирішення проблем та роботи в команді.

✓ Модульне навчання - дає студентам можливість вивчати матеріал у своєму власному темпі. Це допомагає, зокрема, при різних рівнях підготовки, краще зрозуміти матеріал і закріпити його.

✓ Дистанційне навчання дає студентам можливість навчатися дистанційно, не відвідуючи аудиторію. Це дає студентам більшу гнучкість та дозволяє їм навчатися по своєму внутрішньому графіку і розкладу, що, безумовно, в сучасних умовах, є важливим, а часом і головним.

Ці методи навчання можуть використовуватися окремо або в комбінації. Вибір методів навчання залежить від конкретних потреб студентів та навчального матеріалу. Кожен викладач упроваджує ці форми навчання у своїх дисциплінах точково, у межах можливостей та ресурсів.

Переваги використання сучасних методів навчання у вищій школі:

- ✓ Збільшення зацікавленості студентів у навчанні;
- ✓ Покращення засвоєння знань студентами;
- ✓ Розвиток критичного мислення та творчості студентів;
- ✓ Більш ефективні для засвоєння нових знань та навичок;
- ✓ Більш цікаві та захоплюючі для учнів;
- ✓ Більш доступні для учнів з різними освітніми потребами;
- ✓ Більш гнучкі та адаптовані до індивідуальних потреб учнів;
- ✓ Підготовка студентів до вирішення реальних проблем у майбутньому.

Найбільш ефективні методи навчання - це ті, які допомагають студентам краще засвоювати навчальний матеріал і розвивати необхідні навички. Вони також повинні бути цікавими та захоплюючими для студентів, щоб вони були мотивовані до навчання. Важливе місце займають активні методи навчання, які залучають студентів до активної участі в процесі навчання, наприклад, групова робота, дебати, рольові ігри тощо. Ці методи допомагають студентам краще зрозуміти матеріал і закріпити його.

Всі методи навчання можуть використовуватися окремо або в комбінації. Вибір методів навчання залежить від конкретних потреб студентів та навчального матеріалу.

Варто відзначити додаткові фактори, які можуть впливати на ефективність навчання:

1. Взаємодія між викладачем і студентами. Коли викладач та студенти активно взаємодіють один з одним, це допомагає студентам набагато краще і глибше зрозуміти матеріал і закріпити його.
2. Організація навчального процесу. Коли навчальний процес добре організований та стабільний, це допомагає студентам краще засвоювати матеріал.
3. Підтримка студентів. Коли студенти відчувають, що їх підтримують, вони більш мотивовані до навчання.

Важливо, щоб викладачі використовували різні методи навчання, щоб задовольнити індивідуальні потреби студентів. Викладачі також повинні створювати позитивне та мотивуюче середовище для навчання.

Розвиток нових форм навчання не повинен мати аврально-директивний характер, а відбуватись постійно.

Сучасні форми організації освітнього процесу характеризуються наступними тенденціями:

✓ Індивідуалізація та диференціація навчання: Ці тенденції спрямовані на те, щоб навчання було максимально адаптованим до індивідуальних потреб та можливостей кожного учня.

✓ Персоналізоване навчання: Цей підхід передбачає, що навчання розробляється спеціально для кожного учня, з урахуванням його індивідуальних потреб, інтересів та цілей.

✓ Гнучкість навчання: Ця тенденція передбачає, що навчання може відбуватися в будь-який час і в будь-якому місці, що дозволяє учням навчатися в зручному для них темпі.

✓ Застосування цифрових технологій: Цифрові технології широко використовуються в освіті для підвищення ефективності навчання, створення інтерактивного, майже реального, та найбільш цікавого навчального середовища.

Варто виділити такі сучасні форми організації освітнього процесу:

✓ Проектна діяльність: Цей підхід передбачає, що учні працюють над довгостроковими, в більшості своїй, реальними проектами, які вимагають від них самостійного планування, виконання та презентації роботи. Проектна діяльність сприяє розвитку критичного мислення, творчості та комунікативних навичок.

✓ Інтерактивні технології: Ці технології, такі як віртуальні лабораторії, інтерактивні дошки, ігри та симуляції, дозволяють учням вивчати матеріали більш інтерактивно та цікаво. Ігри є одним з найефективніших методів навчання. Вони допомагають учням засвоювати нові знання та навички у цікавій та захопливій формі. Ігри можуть бути використані для вивчення будь-якої теми, від математики та природничих наук до історії та літератури.

Симуляції є ще одним ефективним методом навчання. Вони дозволяють учням практикувати свої навички у безпечному та контрольованому середовищі. Симуляції можуть бути використані для вивчення різних тем, від медичної галузі до управління бізнесом. Симуляції можуть бути як реальними, так і віртуальними. Реальні симуляції часто використовують у професійній освіті, наприклад, для підготовки лікарів, інженерів та військовослужбовців. Віртуальні симуляції можуть бути використані в будь-якій галузі освіти.

✓ Електронні навчальні курси: Ці курси доступні в Інтернеті і дозволяють учням навчатися в будь-який час і в будь-якому місці, поглиблюючи свої знання саме в певній, найбільш цікавій і важливій частині спеціалізації.

✓ Мобільні додатки: Ці додатки можуть використовуватися для навчання в будь-який час і в будь-якому місці, вони розширюють сферу спеціальних знань, часом, в досить інноваційних напрямках.

✓ Мультимедійні ресурси: Ці ресурси, такі як відео, аудіо та комп'ютерна графіка, можуть використовуватися для підвищення ефективності навчання та створення більш цікавого навчального середовища.

Використання цих сучасних форм організації освітнього процесу дозволяє зробити навчання найбільш ефективним, цікавим та актуальним для сучасних учнів та студентів.

Сучасні методи та форми навчання є важливим інструментом для підвищення ефективності освіти. Вони дозволяють учням засвоювати нові знання та навички у цікавій та захопливій формі.

Значний вплив на організацію освітнього процесу має цифрова трансформація. Вона докорінно змінює, власне, самі способи, якими учні навчаються, вчителі викладають, а заклади освіти функціонують. Цифрові гаджети, такі як комп'ютери, планшети та смартфони, також можуть бути використані для навчання. Цифрові технології дозволяють учням отримувати доступ до інформації та ресурсів у будь-який час і в будь-якому місці. Вони також можуть бути використані для створення інтерактивних навчальних матеріалів та проектів.

Вплив цифрової трансформації на організацію освітнього процесу:

✓ Збільшення доступності освіти: Цифрові технології дозволяють учням з усіх куточків світу отримувати доступ до якісної освіти. Це може бути особливо важливим для учнів, які проживають у віддалених районах або мають обмежені можливості.

✓ Персоналізоване навчання: Цифрові технології дозволяють вчителям адаптувати навчання до індивідуальних потреб учнів. Це може допомогти учням досягти успіху в навчанні, незалежно від їхнього рівня підготовки або навчальних цілей.

✓ Гнучкість навчання: Цифрові технології дозволяють учням навчатися в будь-який час і в будь-якому місці. Це може допомогти учням, які працюють або мають інші зобов'язання.

✓ Розвиток критичного мислення та творчості: Цифрові технології можуть допомогти учням розвивати критичне мислення та творчість. Це може допомогти їм стати успішними в сучасному світі, де все змінюється швидко.

Цифрова трансформація також має ряд викликів, які потрібно вирішити. Одним із викликів є забезпечення рівного доступу до цифрових технологій для всіх учнів. Іншим, і напевно, головним викликом є підготовка вчителів до використання саме модерних, передових цифрових технологій у навчанні.

Незважаючи на ці виклики, цифрова трансформація, безумовно, має величезний потенціал зробити освіту більш доступною, інклюзивною та ефективнішою.

Список використаних джерел:

1. О. Олексюк, Л. Теряєва, і В. Теряєв, «Особливості організації освітнього процесу в умовах дистанційного навчання», ОД, вип. 1(40), с. 40–58, Бер 2023.
2. <https://sqe.gov.ua/yak-vchitelyu-organizuvati-svoyu-robotu-p>.

РОМЕНСЬКА Тамара Григорівна

**МОТИВАЦІЙНО-АДАПТАЦІЙНИЙ ЕТАП ТЕХНОЛОГІЇ
ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПОБУТОВИХ НАВИЧОК У ДІТЕЙ
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ДЦП**

При розробці формувальної технології формування соціально-побутових навичок (далі СПН) у дітей дошкільного віку з ДЦП ми спиралися на теоретичні положення вітчизняних і зарубіжних дослідників про специфіку формування СПН в умовах типового розвитку (А. Гончаренко, С. Кулачківська, В. Кузьменко, С. Ладивір, З. Плохій, Г. Раратюк, О. Кононко, Т. Поніманська, Туробі Мілані Фаріде Аббас, Тулу Каріні, Г. Урунтаєва, Шула Кабулі та ін.) і на з'ясовані впродовж констатувального етапу експерименту найбільш типові особливості СПН у дошкільників із ДЦП. Також ми враховували потенційні можливості розвитку зазначених компонентів соціально-побутової навички в цієї категорії дітей.

Виходячи з результатів констатувального експерименту, ґрунтуючись на розробках із даної проблеми (А. Бойко, Т. Луценко, Н. Войцель, Л. Вознюк, А. Заплатинська, Н. Кукса, М. Єфименко, М. Круль, Ненсі М. Джонсон Мартін, Сюзен М. Аттермієр, Кеннет Г. Дженс, І. Мамайчук, І. Омельченко, М. Родненко, О. Романенко, Л. Саєнко, К. Семенова, О. Чеботарьова, А. Шевцов, Л. Ханзерук, А. Фінк та ін.) було теоретично обґрунтовано, розроблено та апробовано на практиці педагогічну технологію формування СПН. Експериментальна методика формування СПН розраховувалася на дітей старшого дошкільного віку (6 і 7 років життя), які відвідують центри соціальної реабілітації чи спеціальні групи в дошкільних навчальних закладах комбінованого чи компенсуючого типів.

Технологія формування СПН складається з 4 основних етапів (мотиваційно-адаптаційного, базового, операційно-технічного, інтегративного етапу) кожен з яких передбачає формування мотиваційно-ціннісного, когнітивного, праксеологічного та соціокультурного компонентів. Кожен з етапів включав формування того чи іншого компонента з можливістю перенесення акцентів на той з них, який потребує найбільшої уваги.

Формування СПН у дітей із ДЦП базується на певній структурі таксономії: таксоні побутових навичок; таксоні соціальних навичок та їх поєднанні в єдине ціле, взаємодії між собою, взаємодетермінації і доповненні одна одної, що виходить із теоретичного обґрунтування бачення змісту поняття

СПН у дошкільників із ДЦП у відповідності з принципом мультидисциплінарності.

Одним із етапів технології формування СПН у дітей із ДЦП є мотиваційно-адаптаційний етап. Мета етапу: включення дитини в соціальне середовище та адаптація до нових умов шляхом проведення індивідуальних та групових корекційних занять, реабілітаційно-виховних адаптаційних заходів, формування мотиваційно-ціннісного, когнітивного, соціокультурного компонентів СПН, із врахуванням корекції розвитку рук.

Завдання мотиваційно-адаптаційного етапу формування СПН визначалися із врахуванням результатів попереднього дослідження та були спрямовані на:

- розвиток прагнення жити з людьми, які оточують, спільним життям, вступати з ними в безпосередній контакт, постійно перейматися проблемами дорослого світу (у дітей із ДЦП суттєво знижений рівень сформованості емоційної потреби);

- подолання комплексу невпевненості в собі, неадекватної самооцінки;

- усунення усталеної звички уникати труднощів, небажання їх долати, уміння знаходити обхідні шляхи в соціально-побутових ситуаціях;

- формування можливості самостійно задовольняти природну потребу в русі;

- формування здатності аналізувати й осмислювати власні дії, вчинки, мотиви, думки; співвідносити їх з очікуванням авторитетних для неї інших людей та моральними нормами, ідеальними еталонами;

- формування цілеспрямованої поведінки дітей із ДЦП, здатності доводити розпочату справу до логічного завершення;

- збагачення уявлень про явища предметного і соціального світу, які виходять за межі їх практичного досвіду;

- сприяння формуванню різних видів адаптації: соціально-середовищної (культури споживання, адаптації до умов середовища), соціокультурної (культури навчання, культури догляду, культури однолітків; міжкультурної (здатність до активної життєдіяльності в багатонаціональному та багатокультурному середовищі).

Засоби для забезпечення мотиваційно-адаптаційного етапу. Для проведення занять 2 блоку використовуються спеціальні мішечки, виготовлені за методикою А. Сиротюк.

Заняття з формування СПН у дітей старшого дошкільного віку проводяться в спеціально створеному кабінеті з використанням меблів та обладнання згідно з вимогами інтегральної, корекційно-розвивальної технології А. Петьо, у поєднанні зі створеними спеціальними секторами інтенсивного впливу: сектору вбирання «Я охайний», сектору кухні «Смачного», сектору відпочинку «Солодкого сну» [3].

Наочно-дидактичне забезпечення: стандартні таблиці-рисунки, атитюди Д. Кагана, Д. Лемкіна (модифікація авторська); рисунки за методикою «Оціни вчинок» А. Бомаріс (модифікація авторська).

Задіяні спеціалісти в реалізації етапу: соціальний педагог, вихователь соціальний по роботі з дітьми з інвалідністю та його асистент. Співпрацюють: лікар-педіатр, лікар-невролог, учитель-дефектолог, учитель-логопед, психолог, спеціаліст із фізичної реабілітації.

Форми проведення роботи: колективні та індивідуальні заняття, вид занять – тематичні заняття з формування СПН. Зазначені види занять проводилися вихователем соціальним по роботі з дітьми з інвалідністю та його асистентом і соціальним педагогом. Методи: словесні, наочні, практичні та ігрові.

Мотиваційно-адаптаційний етап складався із 16 занять, які містили в своїй структурі 2 блоки. 1 блок (8 занять) – «Школа рук» та 8 занять 2 блоку з формування СПН. Заняття проводилися 2 рази на тиждень, з черговістю 2 заняття в день. 1 заняття – «Школа рук» (1 блок) і друге заняття з формування СПН (2 блок).

1 блок передбачав проведення занять «Школи рук», які були націлені на: покращення координації рухів; нормалізацію розподілу тонуусу в м'язових групах верхніх кінцівок, зміцнення слабких м'язів, вироблення стереотипу правильного ортостатичного положення тіла; пригнічення патологічних рефлексів, гіперкінезів, синкінезій, формування предметно-маніпулятивної функції; профілактику патологічних установок і контрактур. Заняття проводилися з використанням меблів та пристосувань А. Петьо. Заняття «Школи рук» тематично пов'язані з формуванням СПН та співпадають із темами занять 2 блока [1, 2, 4].

2 блок. Теми занять виходять із таксонів, які представлені в моделі формування СПН, а саме, із поєднання таксонів соціальних та побутових навичок. Зміст зазначених занять був спрямований на формування п'яти груп навичок: навички адаптації до закладу, навички спілкування з ровесником, навички регуляції почуттів, навички альтернативи агресії, навички подолання стресу. Враховуючи сенситивність періоду старшого дошкільного віку, на заняттях поступово привчали кожну дитину з ДЦП до того, що є моменти, коли потрібно докласти вольових зусиль для досягнення результату, зосередити увагу на тому, що пояснює дорослий, зрозуміти значущість віддаленого результату[5].

Заняття мали модульну організацію навчально-пізнавальної діяльності з формування СПН. Змістово пізнавальні модулі створені за тематичним принципом. Темою кожного модуля є певний матеріал, що стосується адаптації дитини до умов закладу.

Структура занять модуля. Кожне заняття модуля включало кілька взаємопов'язаних етапів. 1 етап – мотивація діяльності. Педагог використовував (ігрову) або практичну ситуацію. 2 етап – постановка проблеми, розв'язання якої потребує використання нового знання. Навчальну проблему варто формувати за типом навчальних ситуацій (настанов), які виникають у соціально-побутовій діяльності дітей. Така форма, з одного боку, активізує наочно-образне мислення дитини в силу своєї життєвості, практичної

спрямованості, а з іншого – полегшує включення усвідомлених при її розв'язанні загальних понять у контекст будь-якого стихійного розмірковування про дії дорослих, які дитина спостерігає. 3 етап – предметно-перетворювальна діяльність дітей спрямована на «відкриття» ними нового знання. Вихованці на конкретному матеріалі опановували новий спосіб дій, нове знання (істотну властивість об'єкта). Важливо об'єктивувати кожну операцію. У ході заняття зверталась увагу на те, щоб запитання для дітей складали єдине ціле, щоб були взаємопов'язані та розкривали зв'язки навчального матеріалу.

Після серії запитань варто дати дітям зразок нового способу дій і кілька разів повторити висновки. 4 етап – узагальнення знання на основі відтворення нового способу дій у типових ситуаціях. Педагог керує пізнавальною діяльністю вихованців та разом з ними формулює висновок. 5 етап – підсумково-рефлексійний. На цьому етапі вчитель-реабілітолог активізує в мовленні дітей нове знання, організовує аналіз спільної діяльності. Зміст занять може бути різним, однак структура залишається сталою. Така організація реабілітаційного процесу з формування СПН забезпечувала формування в дітей не лише узагальнених уявлень, а й розумових операцій, які реалізовувались у процесі аналізу настанов. Використати свою свіжу статтю з настановами

Реалізація завдань мотиваційно-адаптаційного етапу технології формування СПН у дітей старшого дошкільного віку із ДЦП дає змогу перейти до вирішення завдань наступних етапів технології, а саме: базового, операційно-технічного, інтегративного етапу.

Список використаних джерел:

1. Бойко А., Карбишева Т. Система керованого навчання: інформаційно-методичний посібник для батьків, педагогів та реабілітологів. Суми: Університетська книга, 2009. 76 с.
2. Круль М. Система керованого навчання. Інтеграція реабілітаційно-навчально-соціальних заходів, присвячених дітям із раннім пошкодженням головного мозку та їх сім'ям. Замость, 2005. 70 с.
3. Ляшенко В. І. Формування життєвої компетентності дітей-інвалідів у центрах ранньої соціальної реабілітації: дис. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук: 13.00.05 соціальна педагогіка. Херсон, 2004. 236 с.
4. Програма «Рука – мозок» / під ред. А. Ванчової, А. Смолянинова, Е. Данілавичюте. Київ, 2012. 22 с.
5. Роменська Т. Г. Формування соціально-побутових навичок у дітей дошкільного віку із дитячим церебральним паралічем. дис. канд. наук з корекційної педагогіки: 13.00.03. Інститут спеціальної педагогіки і психології ім. Миколи Ярмаченка НАПН. Київ, 2018. – С.165-167.

РЯБІНОВА Ірина Михайлівна

ВПРОВАДЖЕННЯ НОВІТНІХ МЕТОДІВ ПРОВЕДЕННЯ ЛЕКЦІЙНОГО ТА ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТЬ

Ключові слова: лекційне заняття, інтерактивність, наочний матеріал проміжний контроль, методичні рекомендації.

За умов теперішнього часу - часу цифровізації та інтенсивного розвитку технологій навчальний процес інтенсивно удосконалюється. Старі, звичні методи навчання відходять у минуле, а на зміну їм приходять нові – інноваційні, пристосовані до умов сучасності.

Мислення та процес сприйняття інформації студентом за останні 15-20 років значно змінився. Якщо раніше (приблизно 20 років тому) людина була здебільшого орієнтована на читання тексту, то наразі більшість людей, а особливо молодь, орієнтовані на сприйняття візуального контенту, тобто наочного зображення, яке в деяких випадках може супроводжуватись невеличкими текстовими написами. Однак це не означає, що викладачеві слід повністю позбавитися таких елементів навчального процесу як конспект лекцій і взагалі надання текстового матеріалу. Просто способи подання цього текстового матеріалу мають бути вдосконалені відповідним чином.

Головною метою викладача є занурення студента у предмет, що вивчається, контроль над його увагою та сприяння зацікавленості студента в навчанні.

Читання лекцій є невід’ємною, необхідною і обов’язковою складовою частиною навчального процесу. Саме під час лекційних занять студент отримує основні знання з дисципліни, що вивчається, заглиблюється у тему та розширює своє розуміння майбутньої професії. Проте слід звернути увагу на той момент, що лекція, яка складається тільки з тексту і яку студенти повинні записувати упродовж усієї пари, не може зацікавити студента і не відповідає сучасним вимогам проведення заняття. Будь-яка лекція має містити наочний, ілюстративний матеріал. Це можуть бути дані у вигляді інфографіки (схеми, діаграми, невеличкі стислі зображення), вони обов’язково мають бути чіткими і зрозумілими. Це також можуть бути реалістичні ілюстрації, фотографії або плакати, котрі поєднують в собі і графічну частину, і текстову. Бажано, щоб такого типу ілюстративні елементи супроводжували кожен нову частину або пункт лекції для того, щоб студент мав можливість відволіктись від процесу конспектування і переключити увагу на інший вид сприйняття інформації – візуальний. Звісно, ідеальним варіантом наочного матеріалу є такий, що викликає певні емоції у студентів, впливає на їхні відчуття. Саме такі зображення надовго зберігаються у пам’яті і сприяють кращому засвоєнню матеріалу, якій подається в текстовому вигляді. Але використання такого матеріалу не завжди є доречним і необхідним.

Наступною важливою умовою гарного сприйняття і засвоєння лекції студентами є її структурованість, логічність і чіткість. Кожна лекція повинна мати чітку основу (так званий «скелет» або каркас), яка виражає основні моменти. Тут ми звертаємось до принципу «від загального до окремого». І цю чітку основу перш за все мають розуміти студенти, тобто обов'язково треба таким чином скласти план проведення пари, щоб ця основа була зрозуміла усім без винятку студентам, а не тільки лише викладачу. Краще за все скласти стислий план лекції, що містить 3-4 пункти, які в свою чергу можуть містити і підпункти. Коли студент слухає лекцію в перший раз або повторює її вдома, то спочатку він звертається до цієї чіткої основи, з'ясовує та розуміє її, а потім вже «надягає» на неї всі інші частини поданого матеріалу, доповнює її і розширює свій обсяг знань з конкретної теми.

Якщо раніше традиційна, «класична» лекція характеризувалася доволі активною роллю викладача і пасивною роллю студентів, то тепер цей підхід змінився. Великого значення набула **інтерактивність** – це пряме залучення студентів до процесу проведення лекції, їх активна участь в цій справі. Саме завдяки застосуванню інтерактивного підходу викладачу вдається зацікавити студентів, утримувати їхню увагу протягом усього часу навчання. Пропонуються такі методи як спільна бесіда або опитування кожного студента окремо. Головною метою є залученість абсолютно усіх (а не лише деяких!) студентів до лекційного процесу та спільної справи. Причому такий інтерактивний підхід доцільно впроваджувати з початку читання лекцій, тобто з першої пари в семестрі. Студенти мають звикнути до того, що вони є активними учасниками процесу і вони в силах впливати на його хід та навіть змінювати його необхідним образом. Під час лекції слід звертатись до кожного студента, занурюючи його у процес.

Практичні заняття обов'язково мають відповідати поданню лекційного матеріалу, бути чітко структурованими. Викладач повинен намагатися уникати такої ситуації, коли на лекції вивчається одна тема, а на практичних заняттях надаються завдання з іншої – попередньої чи наступної – теми. Є доцільною розробка методичних рекомендацій до практичних занять, в яких чітко сформульована мета завдання та етапи його виконання. Бажано розбивати кожне завдання на етапи і докладно роз'яснювати особливості роботи з кожним етапом. Методичні вказівки в електронному чи друкованому вигляді надаються студентам для самостійного опрацювання.

Необхідною частиною проведення практичних занять є проміжний контроль. Тобто викладач має контролювати і ретельно перевіряти виконання не тільки одного окремо взятого практичного завдання, а й його частин. На цьому етапі перевіряються знання та навички студента з конкретної теми, виявляються та виправляються помилки, іде робота над проблемами та складнощами, які можуть виникати під час виконання завдань. У випадку відсутності проміжного контролю з боку викладача виникає ситуація, коли студенти залишається наодинці самі з собою – це, в свою чергу, ускладнює і уповільнює робочий процес, тому що вони не мають можливості задати

уточнюючі запитання, вони можуть під час роботи відволікатись на сторонні речі, вести розмови між собою і їх зв'язок з викладачем і з предметом навчання втрачається.

Запроваджувати вищезазначені методи і прийоми у навчальний процес необхідно, користуючись ілюстративним матеріалом, супроводжувальними схемами, чіткими структурованими планами лекцій, викладеними в силабусах та робочих програмах, можливою і корисною (особливо це стосується творчих спеціальностей) є демонстрація робіт інших студентів, зокрема попередніх курсів, зосередження уваги на сильних сторонах роботи, а також на помилках і проблемних частинах. Отже, застосовуючи описані підходи, можна досягти максимально глибокого і якісного засвоєння знань студентами з конкретної навчальної дисципліни.

ТЕМЧЕНКО Ольга Василівна

ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ Й ТЕХНОЛОГІЇ В УПРАВЛІННІ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

Сучасне суспільство є суспільством наукомістких технологій. Це потребує підвищення рівня кваліфікації персоналу організації, бо виробничі й сервісні процедури, виробництво товарів і надання послуг не представляється можливим без використання інформаційних технологій, основним завданням яких є забезпечення цих процесів інформацією.

Реалізація провідних завдань підприємства неможлива без своєчасної й актуальної інформації, яка дозволяє концентрувати ресурси в потрібний час і в потрібному місці. Інформаційні системи й технології сприяють розширенню професійних можливостей спеціалістів, здійсненню діяльності організації більш раціонально.

Інформаційні системи, призначенням яких є зберігання, оброблення, пошук, поширення, передача й надання інформації, відіграють важливу роль в інформатизації усіх виробничих та управлінських процесів.

Сьогодні науковці виокремлюють три напрямки використання інформаційних систем у сфері економіки:

- засоби для обробки великих масивів неструктурованої інформації;
- засоби автоматизації бізнес-процесів підприємства;
- засоби автоматизації діяльності менеджерів.

Засоби першого напрямку надають доступ до інформації із зовнішнього для підприємства середовища, віддалених баз даних, інформаційно-довідкових і пошукових систем. Ці засоби використовуються при реалізації таких управлінських функцій, як маркетинг і моніторинг.

Засоби другого напрямку сприяють якісному й ефективному виконанню робіт працівниками за рахунок можливості автоматизовано обробляти великі масиви структурованих даних.

Засоби третьої групи автоматизують діяльність менеджерів, надають можливість знайомитися з передовим досвідом управління організацією тощо.

Прикладні інформаційні продукти використовуються у діяльності різних категорій споживачів: від виконавців до власників бізнесу.

Вони дозволяють полегшити щоденну працю, зробити її більш ефективною, сформувані звіти (різної періодичності й глибини) тощо.

Інформаційні системи й технології спрощують збір, оброблення, зберігання й представлення даних про діяльність організації у зручному для аналізу й використання при прийнятті управлінських рішень; автоматизують виконання бізнес-операцій та процесів.

В управлінській діяльності використовують фінансово-економічні й управлінські програмні продукти, які автоматизують бухгалтерський та управлінський облік, сприяють організації процесу планування й отримання звітності по виконанню планів організації.

Із різноманіття програмних продуктів, пропонованих ринком, керівник використовує ті, які дозволяють вирішити управлінські завдання найбільш ефективно.

Наприклад, програми для автоматизації документообігу використовуються, здебільшого, на великих підприємствах з розгалуженою організаційною структурою або для управління складними проектами, у яких бере участь велика кількість співвиконавців. У деяких випадках такі програми можуть відноситися до групи управлінського прикладного програмного забезпечення.

Особливе місце в діяльності керівника відіграють інформаційні системи підготовки прийняття управлінських рішень, зокрема – експертні системи. В них закладена інформація про типові рішення в типових ситуаціях, а також інформація про алгоритми формування рішення в нестандартних ситуаціях.

Експертна система, на відміну від інформаційно-пошукової, не здійснює пошук наявної в ній інформації, а логічно переробляє наявну інформацію в нову, не введену до неї інформацію. Як результат, автоматично визначаються факти, генеруються нові знання, робляться логічні висновки. Ці системи здатні в складних умовах дати кваліфіковану консультацію (раду, підказку, орієнтацію), що допомагає людині прийняти правильне рішення. Експертна система може створюватися для якого-небудь конкретного користувача, і тоді при її створенні враховуються специфічні вимоги замовника, його смак і нахили.

Фінансово-економічні, управлінські або корпоративні інформаційні системи дозволяють отримати повну й точну інформацію про стан справ на підприємстві, про те, як виконуються господарсько-фінансові операції, тобто зведену картину діяльності підприємства в цілому [2].

Щодо інформаційної технології управління, то її провідною метою є задоволення інформаційних потреб усіх без винятку співробітників організації, які мають справу з прийняттям рішень. Вони можуть бути корисні на будь-якому рівні управління.

Ця технологія орієнтована на роботу в середовищі інформаційної системи управління і використовується в ситуації, коли більш погано структуровані розв'язувані задачі, порівняно з задачами, які розв'язуються за допомогою інформаційної технології опрацювання даних.

Інформаційна технологія управління ідеально підходять для задоволення подібних інформаційних потреб працівників різноманітних функціональних підрозділів або рівнів управління організацією. Інформація, що поставляється нею, містить відомості про минуле, дійсне і ймовірне майбутнє організації, що представляється у вигляді регулярних або спеціальних управлінських звітів.

Для прийняття рішень на рівні управлінського контролю інформація повинна бути подана в агрегованому вигляді так, щоб проглядалися тенденції зміни даних, причини відхилень, що виникли, і можливі, варіанти вирішення проблеми.

Таким чином, використання інформаційних технологій, впровадження інформаційних систем в організації сприяє оптимізації діяльності керівника, ухваленню раціональних рішень і, відтак підвищує якість управління організацією.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про інформацію». URL: <http://www.otei.odessa.ua/wp-content/uploads/2017/10/ua055uk.pdf>.
2. Карпенко М. Ю., Уфимцева В. Б. Конспект лекцій з курсу «Інформаційні системи і технології в управлінні організацією. Частина 1» Харків : ХНАМГ, 2012. 96 с.

ТОКАРЄВ Олександр Віталійович

ОСОБЛИВОСТІ ДИЗАЙНУ ІНТЕРАКТИВНИХ ЗАСОБІВ МАСОВИХ КОМУНІКАЦІЙ. РОЛЬ: ЧУТТЄВОГО ТА ЗНАКОВОГО АПАРАТІВ СВІДОМОСТІ ЛЮДИНИ

Ключові слова: людська свідомість, зміст людської свідомості, чуттєвий апарат свідомості людини, знаковий апарат свідомості людини

Анотація: мета статті – визначити вплив інформаційних технологій на побудову візуальних повідомлень та відокремити підходи до візуального запозичення атрибутів інформаційних технологій у дизайні візуальної комунікації.

Досі живе і навіть переважає погляд на людську свідомість як на особливу ідеальну нематеріальну субстанцію, що принципово відрізняється від речової матеріальної субстанції. Цей поділ духу і матерії та позбавлення духу матеріальності з релігії перейшов у ідеалістичну філософію. Між тим мислення, дух, свідомість людей явище не менш матеріальне, ніж інші явища живої та неживої природи. Жодної нематеріальної, ідеальної, безтілесної субстанції взагалі не існує. Відразу постає питання, а що ж таке свідомість? Свідомість є

стан та діяльність мозку людини із пов'язаною з ним нервовою системою. думки та ідеї суть стану клітин мозку та комплекси цілком матеріальних знаків.

Зазвичай, говорячи про свідомість людей, мають на увазі зміст свідомості (ідеї, образи, думки) та ігнорують апарат свідомості, без якого цей зміст взагалі не існує. Положення тут подібне до того, якби ми захотіли зберегти зняте на плівку чи на цифру зображення, знищивши матеріальні носії зображення, плівку, або системи цифрового запису. Апарат свідомості людини складається з чуттєвого, біологічно природженого і переданого по апарату біологічної спадщини, і знакового, штучного, неприродженого який теж передається по апарату біологічної спадщини. Перший складається з головного мозку, нервової системи та органів чуття. Він невіддільний від людського тіла, є частиною тіла. Він має здатність створювати у собі чуттєві образи явищ реальності, відчуття, сприйняття, зберігати у пам'яті, відтворювати без безпосереднього впливу явищ зовнішнього світу, комбінувати з наявних образів нові уяви, фантазії, концептуальні побудови тощо. Цей апарат вивчається психологами та фізіологами. Другий (знаковий) апарат виникає на основі першого (чуттєвого), передбачає його як необхідну умову та засоби, переплітається з ним. Чуттєвий апарат зазнає впливу знакового. У міру розростання знакового апарату роль його у свідомості людей стає настільки значною, що він стає домінуючим. Люди за допомогою чуттєвого апарату встановлюють відповідність між різними явищами реальності та оперують одними з них як свого роду заступниками чи аватарами інших. Постійно винаходять або відбирають особливого роду, зручні для цієї мети предмети. Вони відокремлені від людини, які легко відтворюються, можуть накопичуватися з покоління в покоління. З часом винаходять правила оперування знаками. Ці правила успадковуються біологічно, їм навчаються від народження і все життя. Люди оперують чуттєвими образами знаків як заступниками позначених ними предметів. На розглянутій основі розвивається мова та здатність оперувати мовними знаками за особливими правилами, вищим рівнем яких є логічні правила.

Знаки, включаючи знаки мови, суть усі без виключення матеріальні (речові, відчутні, видимі, чутні) явища. Ніяких нематеріальних знаків не існує. Можливе таке, що винаходиться новий знак, для якого немає реального предмета або предмет залишається лише уявним ("Всемогутній Бог"). Але неможливе таке, щоб знак був нематеріальний, невидимий, нечутний, невідчутний.

Професійне розуміння усіх аспектів впливу знакових систем, відбір і колекціонування графічних прийомів, дозволяє активізувати інформаційні технології, сприяє всеосяжній взаємодії адресатів із площиною віртуального середовища та домінуванню універсальної знакової мови – візуального тексту.

Величезне переважання простору інформаційними повідомленнями вимагає від дизайнера пошуку інноваційних візуальних прийомів для ефективності впливу на споживачів контенту. Можливо пере акцентувати фокус зі змісту повідомлення на досягнення у ньому емоційної насиченості, що

можна досягти за рахунок використання графічно-просторових засобів вираження візуального тексту. Все частіше дизайнери вдаються до додавання інтерактивності за допомогою доповненої реальності та штучного інтелекту. Візуальна комунікація постійно перебуває у стадії формування. Вона впливає на світогляд споживача й водночас, з огляду на вплив віртуалізації, штучного інтелекту на суспільство, є відбитком цього нового типу відносин. Графічний дизайн є уніфікованим інструментом обробки і надання інформації видимої форми. Отже, завданням візуалізації стає перетворення інформації на сигнали, які будуть сприйняті без додаткових знань про об'єкт повідомлення. Роль та місце дизайнера змінилися: від інструмента, що вирішує завдання за допомогою естетично-проектного методу, до автора візуальних повідомлень, рушійної сили, який не стоїть осторонь від подій у світі, має візуальний голос, що заходить у глибини серця людей. Наслідком цих звершень є ріст кількості некомерційних проєктів; якщо десять років тому авторський проєкт графічного дизайну здебільшого прирівнювався до мистецького акту, то нині він відвойовує увагу нарівні з комерційними проєктами. Збільшення швидкості та обсягу інформації призвело до захисної реакції – появи стереотипних патернів поведінки реципієнта, його частішої взаємодії з симулякрами (не обов'язково точне зображення, як на фотографії: картини, малюнки на піску, ікони Бога, переказ реальної історії своїми словами - усе це симулякри), які, на відміну від насиченого повідомленнями простору, є місцем рефлексії. Це створило умови для пошуку нових засобів побудови візуальної мови, запозичення методів й фрагментів із суміжних проєктних середовищ: генеративного дизайну, 3D-технологій, використання у друкованих формах елементів, які існують лише у віртуальній комунікації.

ФІЛІПЕНКО Ольга Іванівна

ВИЩА ОСВІТА В УКРАЇНІ: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Вища освіта є складовою загальної системи освіти України, саме це зазначено в Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту» та в «Національній доктрині розвитку освіти України в XXI столітті». Вища освіта є важливим фактором відображення інтелектуального ресурсу країни, адже на її основі формується якість продуктивних сил, культури тощо. Закономірно, що розвиток та трансформування вищої освіти мають відбуватися постійно. У цьому процесі треба аналізувати, оцінювати вищу освіту, фахівців, яких вона підготувала.

Багато сучасних українських науковців у своїх працях порушували питання про розвиток вищої освіти України (І.Вакарчук, В.Кремень, Т.Лукіна інші). Науковці приділяють особливої уваги **новаторським** ідеям на основі нових знань; удосконалюють методики навчання; розробляють інноваційні проєкти. Саме інновації в освіті, на думку Мисик О., є «суттєвим діяльним

елементом розвитку освіти взагалі, реалізації конкретних завдань у навчально-виховному процесі» [2; 102].

Значуще місце у формуванні та розвитку освітнього середовища, вважає Шапран Ю., займає системний підхід, який «спрямований на удосконалення навчально-виховного процесу, встановлення зв'язків між різними його компонентами та визначення освітнього середовища як цілісної системи, яка формує майбутнього фахівця» [3].

Каташов А., характеризуючи інноваційні процеси в освіті, наголошує на створенні нового освітнього середовища навчального закладу, де є «сукупність духовно-матеріальних умов функціонування закладу освіти, що забезпечують саморозвиток вільної та активної особистості, та реалізацію творчого потенціал» [1, с. 8].

Вища освіта в Україні потребує інновацій, які виникають, завдяки взаємопов'язаних складових: інтеграції наукових підходів, теоретичних положень та практичних досліджень із педагогіки, психології, соціології тощо. Розглянемо деякі аспекти процесу педагогічних технологій, які стосуються тандему «викладач — навчальний процес — працевлаштування». Насамперед — це продуктивність педагогічного спілкування у структурі діяльності педагога. У майбутньому варто переглянути роль викладача у ЗВО. Викладач є посередником, а не головною дійовою особою в навчальному процесі. Основне завдання викладача — це стати коучем у викладанні певної дисципліни. Для цього потрібно розвивати та удосконалювати методи і прийоми викладання, міжособистісні та організаційні комунікації, управління конфліктами, програми підвищення кваліфікації. Наприклад, останнім часом набуває популярності «гейміфікація», яку ще називають «Game-Based Learning» — включення елементів гри до неігрових ситуацій. Застосування такого незвичного для педагогів ЗВО подання матеріалу повністю змінює розуміння про планування, реалізацію та контроль процесу навчання, «формування стану «занурення» та ефекту «повної присутності» як з боку викладача-методиста-геймдизайнера, так і здобувача освіти як геймера, який набуває досвід» [4].

Для того, щоб зрозуміти результативність реформування вищої освіти в Україні, потрібно застосувати і процес порівняння системи вищої освіти України з вищою освітою інших країн світу. На державному рівні у цьому спекторі було зроблено кроки у напрямку інтеграції з європейськими країнами та США.

Нині у закладах вищої освіти впроваджують інтернаціоналізацію. Це явище передбачає взаємну співпрацю студентів, викладачів у програмах міжнародної академічної мобільності. Університети відіграють «унікальну роль у вирішенні глобальних проблем і зроблять людство більш підготовленим до майбутніх криз, створюючи знання, прагнучи інновацій та навчаючи майбутніх лідерів, які ініціюють зміни» [5], — стверджує

Ю. Матвєєва, експертка з комунікацій та міжнародного партнерства.

Кожен студент сподівається після закінчення університету отримати гідну роботу. Але дуже часто молодий спеціаліст не в змозі виконувати свої

посадові обов'язки. Чому так відбувається? Бракує практичних навичок на виробництві та професійних компетенцій. Установлення тісних зв'язків між закладами вищої освіти й виробництвом є ґрунтовною важливістю для високої якості освіти.

Таким чином, зазначені вище та інші нові освітні тенденції істотно змінюють результати освітнього процесу, створюючи при цьому удосконалені навчальні, виховні системи; освітні педагогічні технології; методи, форми, засоби розвитку особистості; організації навчання і виховання. Безсумнівно, інноваційні напрацювання фахівців, що запроваджують певні прогресивні зміни в системі освіти, позитивно вплинуть на державну освітню політику України.

Список використаних джерел:

1. Каташов А. І. Педагогічні основи розвитку інноваційного освітнього середовища сучасного ліцею: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.01. Луганськ. 2001. 20 с.

2. Мисик О. С. Теоретичні засади педагогічної інноватики. Професійна підготовка педагогічних кадрів в умовах інноваційної перебудови української національної освіти: сучасний стан, проблеми, перспективи розвитку: матеріали Міжвузівської науково-практичної конференції (11 жовтня 2007 р.). Хмельницький: ХГПА, 2007. 309 с.

3. Шапран Ю. Концептуальні підходи до створення інноваційного середовища // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. 2010. № 9. С. 108-110.

ХЛЄБНІКОВА Таліна Миколаївна

ПІДГОТОВКА МЕНЕДЖЕРІВ – КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Важливим аспектом у підготовці педагогічних кадрів є підготовка сучасних керівників закладів освіти, формування управлінців нової генерації менеджерів, здатних мислити і діяти системно, у тому числі в кризових ситуаціях, приймати управлінські рішення в будь-яких сферах діяльності, ефективно використовувати наявні ресурси. Ця проблема багатоаспектна і тому зупинимося на деяких важливих проблемах.

У період війни ми, організовуючи дистанційне навчання, надаємо споживачам освіти незалежно від місця їх проживання рівний доступ до освітніх ресурсів, забезпечуємо якість освіти за рахунок активного використання наукового й освітнього потенціалу ХНПУ імені Г. С. Сковороди, інституту післядипломної освіти і менеджменту та кафедри наукових основ управління [1].

До проблем які виникають при організації онлайн навчання ми відносимо відсутність очного спілкування студентів з однокурсниками та викладачами,

«атмосфери заняття» з жартами, дружньою обстановкою, «колективним розумом», індивідуальністю кожного учасника групи, які створюють психологічний клімат та робочий настрій у колективі. Викладачі уточнили, що «не бачачи очей співрозмовника», не можна точно зрозуміти, чи все той зрозумів, чи не залишилося у нього питань, немає ситуації прямого реагування «тут і зараз».

Багато магістрантів говорять про те, що в домашній обстановці вчитися складніше, потрібно мати силу волі, щоб налаштуватися та зосередитися на самостійному вивченні навчального матеріалу, не завжди виходить уточнювати деталі у викладачів та відповідати на їх питання без прямого контакту. Технічні складнощі та перебої з Інтернетом та світлом у студентів, які проживають на деокупованих територіях, районних містах і селах створюють додаткові труднощі при організації дистанційного навчання, користуванням платформи Moodle, Google Meet, Zoom. Великою проблемою є і низький рівень цифрової компетентності суб'єктів навчання; брак знань і практичних умінь щодо користування різними онлайн сервісами. У зв'язку з цим викладачеві необхідно постійно бути на зв'язку із студентами і виступати не тільки в ролі викладача й надсилати навчальні матеріали на поштові скриньки, у Viber, консультувати в телефонному режимі, готувати нові завдання для поточного контролю, змінювати по ходу формат і зміст лекцій та семінарських занять, а й у ролі психолога.

Ми навчаємо наших студентів таким складовим мистецтва менеджменту: вмінню переконувати, вести переговори, пропонувати, вбачати користь і комплексно підходити до управління проектами, ситуаціями, стратегічно мислити, інтуїтивно приймати рішення в умовах непевності, творчо підходити до розв'язання проблем, ефективно користуватися інформаційними мережами, комп'ютерною технікою, новими технологіями тощо.

Створення сприятливих умов такої взаємодії було досягнуто за рахунок реалізації інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), що відкриває величезні можливості для використання якісно нових форм та методів підготовки студентів до подальшого навчання.

Навички роботи з ІКТ найефективніше формуються при вирішенні реальних завдань, адекватних інтересам студентів, які враховують особливості їх майбутньої професійної діяльності. При цьому ІКТ застосовуються як у викладанні різних дисциплін та і у позааудиторній діяльності, наприклад, участь у практико-зорієнтованих заходах наприклад із питань використання штучного інтелекту в управлінні персоналом, управління якістю на ринку освітніх послуг тощо.

Оволодіння цими технологіями допомагає майбутньому управлінцю розробити веб сторінку та веб сайт з метою презентації закладу освіти, створити систему інформаційного забезпечення управління ЗО, внутрішню систему забезпечення якості освіти.

Як приклад, можна привести розробку кваліметричних моделей оцінки рівня професійної майстерності, професійної компетентності використовуючи

програму Microsoft Office Excel, яка допоможе не витрачаючи великих зусиль визначити рівень професійної компетентності вчителя, виявити його утруднення. Ці проблеми у роботі вчителя ляжуть в основу розробки траєкторії його розвитку, яка буде сприяти самореалізації та самоствердженню його особистості.

Одним із перспективних напрямів формування інформаційно-комунікаційної компетенції здобувачів освіти є технологія освітнього Веб-квеста (Веб Quests).

Під квестом (англ. Quest – подорож, мандрівка) розуміють комп'ютерну гру, в якій гравець має досягти певної мети, використовуючи власні знання і досвід, а також спілкуючись з учасниками квеста.

Освітнім Веб-квестом (quest – від англ. – пошук, шукати) називають сайт в Інтернеті, присвячений певній темі, який складається з декількох пов'язаних єдиною сюжетною лінією розділів, насичених посиланнями на інші ресурси Інтернет. Веб-квест в педагогіці – проблемне завдання, проєкт з використанням інтернет-ресурсів. Освітній веб-квест-сайт в Інтернет, присвячений певній темі і складається з кількох, пов'язаних єдиною сюжетною лінією розділів, насичених посиланнями на інші ресурси Інтернет.

Зазначимо головні переваги Веб-квестів [2]:

– Веб-квести дають викладачеві яскравий приклад того, як здійснювати проєктну роботу;

– модель роботи з Веб-квестами використовують багато викладачів у різних країнах, тому в мережі можна знайти значну кількість розробок, розпочати можна з вибору готового продукту і використовувати його без змін або, можливо, змінювати;

– в Інтернеті є шаблони, які можуть бути вельми корисні викладачам, які бажають створювати свої власні Веб-квести, різні завдання, які можуть бути використані в запропонованій технології, масу методичних порад для викладачів, як і де знайти корисні сайти для створення Веб-квеста, а також список пошукових систем та інструкцій щодо їхнього використання;

– викладач надає список сайтів, який студенти використовують у процесі виконання проєкту. В результаті на пошук необхідної інформації вони витрачають менше часу, ніж на виконання завдання;

– одна з найголовніших причин використання технології Веб-квестів, – це те, що велика кількість студентів із задоволенням будуть працювати за цією технологією підвищуючи рівень володіння науковими знаннями з предмету.

Освітні Веб-квести можуть бути автономними або входити до змісту навчальних курсів. На Веб-сторінці з навчального курсу розміщується текст викладача або розробника, який підготував курс. Як правило, сторінка присвячена окремому питанню. Кожна теза в тексті супроводжується посиланням на статті, ілюстрації та інші матеріали, що розміщені на сервері і мають відношення до теми.

Студента легше зацікавити та навчити, коли він сприймає узгоджений потік звукових та зорових образів, причому на нього виявляється не лише інформаційний, а й емоційний вплив. Цьому сприяє такий метод як сторітелінг.

Метод сторітелінгу, або розповідання історій, особливо ефективний в епоху технологій, коли факти, що їх мають запам'ятати студенти, губляться серед великого об'єму інформації. Вдало побудована історія має великий шанс прижитися серед аудиторії. Адже розповідання історій передбачає вкраплення власного або чужого досвіду, комунікацію та емоційне співпереживання. Доноситься ідея, а не лише інформація. Мультимедіа створює мультисенсорне навчальне оточення. Залучення всіх органів чуття веде до виняткового зростання ступеня засвоєння матеріалу на противагу традиційними методами. Навчання з використанням аудіовізуальних засобів комплексного пред'явлення інформації є найінтенсивнішою формою навчання.

Важливим питанням діяльності менеджера – керівника закладу освіти є мотивація діяльності педагогічного колективу. Для формування цієї компетентності ми проводимо практичні заняття з елементами ділової гри, тренінгу, знайомства з досвідом роботи, роботу з кейсами, під час яких використовуються інтерактивні методи навчання (**Brain Storming, створення ментальних карт тощо**) при вирішенні проблеми, роботу в рамках Управлінської майстерки. Ці заняття сприяють тому, що студенти розуміють – педагогічне стимулювання має викликати зміни в мотиваційній сфері вчителя для підвищення результативності досягнення педагогічної мети. Цілеспрямоване стимулювання повинно бути особистісно значущим для педагога, сприяти адаптації молодого вчителя через наставництво, менторство, враховувати індивідуальні потреби особистості, реалізація яких здійснюється у професійній діяльності.

Процес педагогічного стимулювання професійного зростання вчителів ЗО залежить від ставлення оточуючих до вчителя. І тут необхідно працювати над створенням мотиваційного середовища ЗО. З цією метою ми залучаємо до проведення майстер-класів, як форми проведення практичного заняття, наших випускників – магістрів управління, вони діляться досвідом своєї діяльності з означеної проблеми.

Основна мета використання ІКТ та вище зазначених методів – формування життєвих компетентностей здобувачів освіти в умовах дистанційного навчання.

Якість підготовки фахівців залежить і від змісту й форм науково-дослідницької роботи. Зміст має відображати раціональне поєднання фундаментальних знань і практичних умінь студентів, актуалізацію наявних компетентностей. Науково-дослідницька діяльність наших студентів має диференційований характер і передбачає орієнтацію на потреби конкретного закладу освіти. Нами визначено базові заклади освіти, у яких у процесі навчання студенти мають можливість проводити наукові дослідження, завдяки тому що ці заклади мають необхідний академічний потенціал – ними керують колишні випускники ПІОМ, які отримали відповідну менеджерську освіту, – і

до того ж ці заклади здійснюють інноваційну діяльність, відкриті до експериментування, реалізації наукових розробок – програм, проєктів, моделей тощо. Неабиякого значення приділяємо вибору форм науково-дослідницької роботи студентів, яка є складовою частиною навчального процесу й позанавчальної діяльності студентів.

Ми використовуємо такі форми організації НДРС у позанавчальній:

– участь у науково-практичних конференціях (міжнародних, всеукраїнських, регіональних тощо), науково-теоретичних семінарах на базі вишів і закладів освіти інших типів. Так, щороку у травні та у жовтні проводимо науково-практичну конференцію, присвячену проблемам управління освітою. На пленарному засіданні досвід практичної роботи представляють відомі у Харкові освітні організації, установи, заклади освіти, окремі науковці у сфері освіти, стейкхолдери, керівники освітньої сфери Харкова. Під час роботи секцій управління свої наукові доробки, як теоретичного, так і практичного характеру, представляють студенти-магістранти, чий виступи супроводжуються мультимедійними презентаціями.

– написання есе, наукових статей. Так, цього року в процесі вивчення дисципліни «Методологія наукових досліджень і дослідно-експериментальна робота в ЗО» студентам було запропоновано написати есе обсягом до 2 сторінок на теми: «Академічна доброчесність – данина моді чи потреба сучасності?», «Чи потрібно розвивати професійну мобільність менеджера?», «Чи обов'язково менеджеру бути готовим до здійснення науково-дослідницької діяльності?».

Оволодіння програмою курсу «Методологія наукових досліджень і дослідно-експериментальна робота в ЗО» сприяє виконанню здобувачами завдань з інших дисциплін, які передбачають наукові дослідження, узагальнення теоретичного матеріалу і розробку практичних рекомендацій щодо застосування результатів наукового дослідження.

Велике значення як інструмента організації дистанційного навчання, є платформа Moodle. Це зрозуміло, так як дана система дистанційного навчання має досить широкі функціональні можливості і при цьому є безкоштовною.

Система Moodle широко використовується у багатьох університетах світу. За оцінками фахівців індустрії електронного навчання, Moodle займає одне з лідируючих місць серед сучасних LMS (Learning management system).

Розроблений за допомогою інструментів Moodle дистанційний навчальний курс включає великий набір різних ресурсів та елементів: файли, веб-сторінки, форуми, тести, завдання, глосарії, опитування, чати, лекції, книги, семінари, wiki, SCORM-об'єкти [3].

До переваг інформаційно-освітнього середовища Moodle відносять комунікативність, яка досягається за рахунок широких можливостей обміну файлами різних форматів: електронна пошта, форум, чат, обмін повідомленнями, сервіс вебінарів, причому як у ході комунікації «викладач-студент», а також у спілкуванні студентів один з одним. Ще однією перевагою системи є прозорість.

Практично всі студенти, які навчаються у магістратурі, мотивовані на здобуття нових знань, пов'язаних з їхньою безпосередньою професійною діяльністю. Хоча їх з педагогом і розділяє екран монітора, це не заважає магістрантам уважно слухати матеріал, що викладається ним, і бути включеними в роботу протягом усього заняття.

Список використаних джерел:

1. Мармаза О. І. Організаційно-педагогічні аспекти дистанційної форми навчання майбутніх менеджерів. Організація навчання в умовах використання дистанційних освітніх технологій [Електронне видання] : матеріали методологічного семінару / За заг. ред. Т. М. Хлебнікової. Харків, 2021. 50 с. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c1737809-0056-47a1-9f89-d41385893ed5/content> (дата звернення 10.11.2023).
2. Хлебнікова Т. М. Інноваційні стратегії навчання: досвід країн ЄС та України. Матеріали методологічного семінару «Інноваційні засоби організації освітнього процесу в ЗО: досвід країн ЄС та України» / за заг. ред. Т. М. Хлебнікової. Харків, 2023. 50 с.
3. Шеремет І. В., Василенко К. С. Використання платформи MOODLE у підготовці студентів спеціальності «014 середня освіта (здоров'я людини)». Освітньо-науковий простір. 2021. № 1. URL: <https://ess.npu.edu.ua/index.php/ess/article/view/14> (дата звернення 10.11.2023).

ЧЕБИКІН Олексій Якович

СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ БІБЛІОТЕКИ УНІВЕРСИТЕТУ УШИНСЬКОГО В МОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Наприкінці минулого року відбулась Всеукраїнська науково-практична конференція «Бібліотека в сучасному інформаційному просторі: проблеми і перспективи». За участю провідних вчених та фахівців різних університетських бібліотек України. Серед важливих тенденцій в розвитку бібліотеки, як можна засвідчити, визначені її стратегічні пріоритети наприкінці 2003 році залишилися ще більш актуальними. Саме тоді ми виходили з твердження, що університет має майбутнє, якщо функціонування його бібліотеки буде характеризуватися випереджальним інноваційним розвитком спираючись на світові тенденції у галузі інформаційного забезпечення. Внаслідок узагальнення матеріального стану, наявних фондів та комп'ютерних ресурсів бібліотеки, а також вивчення позитивного досвіду провідних бібліотек університетів різних країн: Сан-Хосе, Гарвардського, Стенфордського, Балтиморського, Токійського, Афінського та інших - були сформовані певні передумови реформування нашої бібліотеки. Зазначені передумови виступили

стратегічними програмними випереджальними умовами її розвитку на майбутнє.

Умовно було визначено два етапи модернізації бібліотеки.

Етап з 2005 по 2025 роки- передбачав:

- по-перше, побудову сучасної матеріальної бази, яка б дозволила здійснювати її випереджальний характер модернізації;
- по-друге поступова заміна пріоритетів накопичення інформації, яка б поєднувала її збереження на паперових та електронних носіях. В цьому аспекті планувалось перетворення умов діяльності відповідних відділів, які б забезпечували цей процес, тобто введення в штат бібліотеки фахівців з комп'ютерного забезпечення . Також ставилось завдання обладнання бібліотеки необхідним комп'ютерним, копіювальним та інтернетним обладнанням, створення умов для викладачів та студентів, отримання необхідних матеріалів, як у паперовому варіанті, так і на електронних носіях. При цьому передбачалось започаткування суттєвого розширення доступу до фондів бібліотеки через мережу інтернет.

Заключним періодом цього етапу визначалось: а) накопичення не тільки паперової інформації, а також інформації на електронних носіях, як текстів так і певних відео фрагментів, які б торкалась перш за все наукових та освітніх, прогресивних, інноваційно-виробничих та соціальних здобутків у різних сферах діяльності з урахуванням профільності університету; б) входження бібліотеки в певні консорціуми з можливістю обміну та взаємного використання наявних фондів та ресурсів.

Другий етап з 2026-2040 був визначений нами періодом модернізації та роботизації бібліотеки як певної глобальної гібридної інформаційної бази, що переважно буде надавати послуги в межах консорціуму споріднених як вітчизняних, так і бібліотек інших країн світу на віртуальному рівні, включаючи співпрацю з різними телекомпаніями, постійно діючими виставковими центрами, музеями, що представляють свої онлайн послуги у вигляді паперових, цифрових, візуальних, просторово-предметних здобутків та інших форм. У цей період функціонування такої бібліотеки поступово переходить до взаємодії користувача з спеціальними роботами бібліотеки, які супроводжують його на всіх етапах пошуку, знайомства, обробкою та узагальненням затребуваної інформації. Тут теж нагальним має стати поступове оновлення штатної структури фахівців бібліотеки. В цьому аспекті традиційно-класичні фахівці мають суттєво доповнюватися програмістами інформаційних баз та розробниками профільних роботів, інженерами супроводу та підтримки її функціонування по задоволенню потреб студентів, аспірантів, викладачів та інших користувачів. Даний етап може характеризуватись завершенням модернізації в технологізація діяльності бібліотеки в глобалізаційному аспекті, оскільки такі вірогідні роботи ще автоматично знімуть мовні перешкоди (внаслідок перекладу обраної інформації для користувачів).

Такі на той час визначалися нами етапи стратегічного розвитку бібліотеки.

В ході наявних ресурсних можливостей на сьогодні вдалося фактично підійти до завершення першого етапу розвитку бібліотеки університету Ушинського.

Отримані в цей період здобутки дозволили:

- побудувати сучасну матеріальну базу з можливістю її випереджального розвитку;
- забезпечити її необхідним комп'ютерним та копіювальним обладнанням;
- створити умови для накопичення інформації на потужних серверах бібліотеки;
- ввести до штату фахівців з комп'ютерного забезпечення;
- створити відкриті умови до доступу фондів бібліотеки завдяки мережам інтернету;
- суттєво поповнити фонди бібліотеки не тільки в паперових, але і на цифрових ресурсах;
- створити за підтримки міжнародних партнерів перший «Міжуніверситетський консорціум онлайн» по обміну паперовою, цифровою та візуальною інформацією з рядом провідних вітчизняних та зарубіжних університетів світу. Останній був визнаний в 2005 році одним із інноваційних та передових в університетському просторі (на жаль, через відсутність необхідних ресурсів зміг працювати лише 2 роки).;
- заключити низьку угод з бібліотеками України та отримати доступ до бібліотек інших країн за підтримки міжнародних проектів по взаємообміну інформації;
- здійснити певні зміни в специфіці діяльності відділів бібліотеки з урахуванням активного впровадження цифрових технологій.

У поточний час в умовах глобалізаційних та інформаційних змін у світі виникають нові виклики по оптимізації розвитку діяльності бібліотек. У цьому аспекті можливим є в найближчі роки створення за участю бібліотеки та інших вірогідних партнерів спільних команд з побудови роботів інформаційного забезпечення зі своєю спеціалізацією по наданню доступу до різних ресурсів з урахуванням їх профільності університету.

До нових тенденцій розвитку бібліотеки університетського сьогодення слід віднести важливі дослідження вчених присвячені вивченню історичної спадщини, переліку її фондів, які були підчас другої світової війни вивезені в інші країни з метою їх повернення.

Враховуючи сучасні реалії сьогодення відносно поглиблення випереджального розвитку бібліотеки по завершенню першого та входження в другий етап її модернізації нагальним є: консолідація зусиль колективу бібліотеки та відділу нових інформаційних технологій університету, різних кафедр з підготовки міжнародного грантового проекту на 3-5 років у співпраці з бібліотеками інших країн, а також постійно діючими виставковими центрами,

музеями, телекомпаніями, які зберігають та презентують у вигляді онлайн свої ресурси у галузі наукових, освітніх, культурних та інших досягнень. Такий проект може будуватися на моделі другого міжуніверситетського консорціуму онлайн по створенню та впровадженню роботизованих елементів штучного інтелекту в систему діяльності університетських бібліотек як певної саморизиваючої інноваційної установи в глобальному інформаційному просторі.

ЧЕРНОВОЛ-ТКАЧЕНКО Раїса Іванівна

НОВАТИКИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Особливість нової суспільної генерації має формуватись в межах прискорених інноваційних змін освітнього процесу, спрямованого на демократичні цінності, ринкову економіку, сучасні науково-технічні досягнення.

У наукових дослідженнях [1, 2] новатику розглядають як механізми, що вирізняються оригінальністю, новаторством викладацької діяльності і виражають характер навчання, спрямований на перегляд ціннісного, з метою виокремлення значимого показника і неприйняття знеціненого чи такого, що втратив актуальний смисл.

Активації цих процесів сприяють такі навчальні техніки як проектування, тренінги, інтерактивні методи, які забезпечують здобувачеві освіти умови для експериментування, дослідницької діяльності, опанування новими соціальними ролями, обрання професійного спрямування в узгоджені з власними нахилами й уподобаннями. Важливе місце належить неімітаційним методам освіти, які створюють максимальні можливості для діалогічних комунікувань.

Послугуючись світовою практикою, творчі педагоги досягають розширення можливостей традиційних підходів у межах взаємообміну позиціями і думками в комунікуванні зі здобувачами освіти, щоб відкрити їхні потаємні задатки, що дає можливість продуктивно опанувати навчальний матеріал, аналітично його оцінити, щоб у подальшому житті можна було б забезпечити професійну спроможність і затребуваність на ринку праці.

Інноваційні техніки у наукових розвідках [3, 4] сьогодення номінуються стратегіями освітньої діяльності. Серед них: перехресні навчальні процеси, що передбачають неформальні умови освітньої діяльності, (музей, виробництво, громадські установи тощо, які пов'язані з питаннями практичного спрямування у набутті професійних компетентностей), освітній процес засобами аргументації (передбачається імітування суперечки, наближеної до реальних життєвих умов, пов'язаних з майбутньою професією); контекстна навчальна діяльність, яка забезпечує набуття практики ухвалювати рішення, адаптуючись

на наявний досвід, але усвідомлюючи новий вектор розвитку ситуації чи подій; оволодіння засобами структурування проблем, пов'язаних з навчанням обчислювального мислення, яке автентичні наукові інструменти та практики спрямовують на набуття практичних навичок займатись науково-дослідницькою роботою, розширюють усвідомленість ролі знанневої парадигми в житті тощо.

Послугуючись вище викладеним, необхідно усвідомлено оволодіти майстерністю їх застосування. Від цього залежить рівень підготовленості майбутнього менеджера будь-якої галузі. Це має бути фахівець, здатний абстрактно мислити, аналізувати, синтезувати та здійснювати структурування проблем та результативність виробництва, зіставляючи їх з чинниками, які впливають із середини і зовні; розробляти результативні управлінські рішення; виважено і цілеспрямовано застосовувати в менеджменті сучасні механізми, обґрунтовано на науково знаннєвій основі вибудовувати вектор розвитку організації. Важливо, щоб магістр-менеджер володів промоційними навичками, тобто презентабельно виражав імідж фахівця, що сприятиме утвердженню його лідерських позицій. Складниками, що засвідчують професіоналізм управлінця, є сформованість інтерактивності, локалізації, вміння застосовувати елементи колаборації.

Реалії трансформаційних змін у соціумі переконують у необхідності впровадження оновлених підходів в освітній процес фахової підготовки менеджерів не лише на теоретичному рівні, а й для забезпечення на практиці набутих компетентностей, які б відповідали рівням запитів споживачів освітніх послуг.

Саме завдяки імітаційним методам навчальна діяльність здобувачів освіти зі спеціальності «Менеджмент» створює продуктивні умови здійснювати якісне прогнозування стратегії оновлення організації, забезпечення її конкурентоспроможності, усвідомлення взаємообумовленості чинників, які впливають на функціональний процес набуття практики вибору альтернатив для досягнення виробничого акме.

Неабияку роль у професійному становленні менеджера посідають зустрічі, тренінги, круглі столи зі стейкхолдерами, під час яких вони набувають позитивних практик ведення переговорних процесів, самоорганування, упередження стресостійкості, упорядкованості емоційного інтелекту тощо. Незаперечним є знання англійської мови, хоча б в межах рівня B1.

Зміни в освітній парадигмі спонукають на розвиток ефективні крос-культурні комунікації, які на сьогодні не позбавлені цілого ряду ускладнень у процесі їх використання. Отримання освіти за межами України теж є престижним з огляду засвоєння практик професійного спрямування, відмінних від вітчизняних.

Інтернаціоналізація освіти створює посыл для інтегрування в міжнародну її систему через академічну мобільність за двома видами: партнерство (економічне, політичне чи міжвузівське); власна ініціатива (бажання особистості навчатись за кордоном). На жаль, законодавчо-нормативна база в

Україні є ще досить недосконалою для здійснення цих процесів, але можна навести цілий ряд прикладів позитивного вирішення цього питання з такими країнами як Польща, Швеція, Англія. Найбільшою проблемою є невідповідність рівню життя нашої молоді і в європейському союзі. Кошториси за освітні послуги і оплата за житло не відповідають спроможності наших здобувачів освіти. Однак, цей процес не призупиняється, а набуває динаміки.

Підсумовуючи зазначимо, що важливою передумовою досягнення новатики в освітньому процесі має стати практична її спрямованість, а засвоєння здобувачами освіти теоретичного матеріалу має здійснюватись самостійно. Лекційно ж опрацьовуються концепти, які необхідно роз'яснити логічно і поетапно.

Список використаних джерел:

1. Запухляк І. Б. Сучасні інноваційні стратегії навчання. Круглий стіл: Інноваційні методи викладання у вищій школі: обмін досвідом та кращі практики / за ред. д.е.н., професора Полянської А. С. Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2020. С. 8.

2. Інноваційні технології та методики в освітньому середовищі: теорія та практика : матеріали інтернет-конференції, 25-26 листопада 2021 року / за заг. ред. О. А. Жукової, А. І. Комишана. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. 191 с.

3. Проблеми і перспективи розвитку онлайн-освіти : монографія / за заг. ред. д-рки екон. наук, проф. Т. А. Васильєвої, С. І. Котенка. Суми : Сумський державний університет, 2023. 125 с.

4. Тараєвська Л. С. Діалогові технології та їх використання в освітньому просторі. Круглий стіл: Інноваційні методи викладання у вищій школі: обмін досвідом та кращі практики / за ред. д.е.н., професора Полянської А.С. Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2020. С. 9.

ШЕПЕЛЬ Марина Євгенівна

USING DIGITAL LEARNING TOOLS IN TEACHING ENGLISH STUDENTS MAJORING IN PUBLIC MANAGEMENT AND ADMINISTRATION

Today's humanity is facing the challenges of globalization in order to solve common problems (the COVID-19 pandemic and the unjustified invasion of Ukraine by the Russian Federation). Digitalization is one of the most important factors in civilizational progress. It involves the wider use of digital technologies, the Internet, and computer information systems in various areas of life - education is no exception, and this trend is developing at a fairly rapid pace.

There are two sides to the digitalization of education:

- Firstly, the digital educational environment formation as a set of digital learning tools, online courses, e-learning content, and various digital resources and services;

- Secondly, the educational process modernization is designed to prepare people for life in a digital society and professional activities in the digital economy.

When studying the issue of digitalization of education as a means of increasing access to education, it is important to determine the legislative basis for this area development (Table 1).

Table 1 – The Legislative Basis for Education Digitisation Development

№	Document title	Year	Aim
1	Regulations on the National Educational Electronic Platform [1]	2018	E-learning development, creation electronic educational resources and formation, digital competencies formation of the educational process participants
2	Regulations on the Electronic Textbook [2]	2018	
3	Regulations on Electronic Educational Resources [3]	2019	
4	Description of Digital Competencies Framework of Ukraine’s Citizens [4]	2021	
5	Decree of the President of Ukraine “On the Sustainable Development Goals of Ukraine for the period up to 2030” [5]	Up to 2023	
6	Standards of Higher Education Specialties [6]	By the years of creation	

In addition to the abovementioned documents aimed at stimulating digital transformation in the education system, the Ministry of Digital Transformation of Ukraine (the Diia. Digital Education project [7]), the Ministry of Social Policy of Ukraine, and numerous NGOs have joined the formation and development of digital literacy of the population, including students.

Today, due to digitalization tools, professors and students can participate in the educational process regardless of location, which is especially important, for example, for IDPs or refugees.

Recent events in Ukraine have shown that we need a new progressive generation in the field of public management and administration to represent Ukraine in the international arena. Therefore, proficiency in a foreign (English) language is of great importance.

The Department of Public Management and Administration, Institute of Economics and Management, Odesa Polytechnic, pays special attention to the foreign language communication competence of future specialists in the field of public management and administration.

Digitalization tools help in teaching a foreign language (English), making the learning process more interesting and diverse. Let's take a closer look at them.

Yes, the initial process cannot exist without teacher-student interaction, but the COVID-19 pandemic and the war have put the educational process participants behind their screens. Therefore, using video conferencing platforms (Zoom, Google Meet, Skype, Microsoft Teams) has become relevant. Each university has chosen a particular platform for conducting online classes. We use Google Meet for our English classes. Thus, at the beginning of the academic year, students receive an invitation to a Google classroom in the academic discipline where Google Meet is already built in.

Teaching foreign language communicative competence includes the development of reading, listening, speaking, and writing skills. In order to develop these skills, we use such platforms as Learn English British Council [8], BBC Learning English [9], National Geographic Learning [10], Canva [11], Google Docs [12] and Google Slides [13], Youtube [14], Mentimeter [15], Quizlet [16]. Let's consider them in more detail.

For example, the Learn English British Council platform has a lot of useful materials for developing reading, listening, speaking, writing, and grammar skills according to CEFR levels. The Business English section of this platform is valuable, with such subsections as Podcasts for Professionals, Business Magazine, You're Hired, and English for Emails.

The BBC Learning English platform includes video and audio English lessons, language tests, stories about the culture and traditions of English-speaking countries, as well as sections on grammar and pronunciation skills. There is also a News section that helps to develop listening skills by listening to authentic English.

The National Geographic Learning platform includes various courses on communication skills development depending on the level. An interesting feature of this platform is its blog, which helps to develop students' vocabulary and the ability to search for the necessary information.

In the 21st century, 4C skills are gaining importance: collaboration, communication, creativity, and critical thinking. And these skills are very important for future public officials. In order to develop these skills during our English classes, we use platforms such as Canva, Google Docs, and Google Slides. These platforms can be used both individually by students and in collaboration. For example, students are given tasks such as presenting their community, suggesting the best ways to develop their community, making questions for a text or video, and presenting their results on one of these platforms.

We use such platforms as Quizzet, Vseosvita, and Mentimeter to check the level of the students' mastery of a topic or subtopic.

To determine the level of vocabulary learning, we use Quizlet, where we create study flashcards in advance: translation of terms from English to Ukrainian and vice versa, and definitions of words with explanations.

We use Mentimeter to check the students' understanding of a topic and when introducing a new topic. Word cloud is particularly popular among students, where they can write their own opinions on a given topic and define a term.

One of the most important platforms for teaching a foreign language is YouTube, which helps to develop listening and speaking skills. This platform has a variety of videos from educational to everyday. You can also choose the speed of video playback and subtitles on this platform so that learners can compare the text and what they listen to at the beginning. The students watch TED talks to develop their public speaking skills. Then the students are given the task to prepare their own public speech as a president, a prime minister, or a community head.

Thus, as we can see, digital tools provide many opportunities in the process of teaching English, making the educational process interesting and diverse. Using social media in the process of teaching English to future specialists in the field of public management and administration requires further study.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Положення про Національну освітню електронну платформу. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0702-18#Text>
2. Про затвердження Положення про електронний підручник. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0621-18#Text>
3. Про затвердження Положення про електронні освітні ресурси. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1695-12#Text>
4. Мінцифри оприлюднює Рамку цифрової компетентності для громадян. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/mincifri-oprilyudnyuye-ramku-cifrovoyi-kompetentnosti-dlya-gromadyan>
5. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>
6. Міністерство освіти і науки України - Затверджені стандарти вищої освіти. Головна | Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/zatverdzeni-standarti-vishoyi-osviti>
7. Дія.Освіта. URL: <https://osvita.diia.gov.ua/>
8. Learn English British Council. URL: <https://learnenglish.britishcouncil.org/>
9. BBC Learning English. URL: <https://www.bbc.co.uk/learningenglish/>
- National Geographic Learning. English Learning Programs and Resources. URL: <https://eltngl.com/>
11. Canva. URL: <https://www.canva.com/>
12. Працюйте над найкращими ідеями разом у Google Docs. *Google Workspace*. URL: <https://www.google.com/intl/uk/docs/about/>
13. Зробіть свої розповіді переконливими завдяки Google Slides. *Google Workspace*. URL: <https://www.google.com/intl/uk/slides/about/>.
14. Youtube. URL: <https://www.youtube.com>

15. Interactive presentation software. *Mentimeter*. URL: <https://www.mentimeter.com/>

16. Quizlet. URL: <https://quizlet.com/>

ШПАТАКОВА Оксана Леонідівна

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

На сучасному етапі університети зазнають значних змін через суспільні та технологічні тенденції, пов'язані із модернізацією організації процесів, викликані впровадженням інструментів цифровізації. Як і в період минулих промислових революцій, на етапі цифровізації суспільства та економіки цифрові технології потребують значної адаптації в кожній галузі. Зростаюче використання інструментів цифровізації у вищій освіті передбачає її комплексну адаптацію до впровадження існуючих цифрових інструментів та обумовлює потребу забезпечення готовності до нових змін в даній сфері. Наслідки пандемії COVID-19, війна в Україні є важливими передумовами покращення цифрової трансформації вищої освіти, оскільки вона сприятиме забезпеченню безперервного навчання для осіб різних категорій, для створення умов функціонування окремих вищих навчальних закладів тощо.

Дослідження положень звітів з цифрової економіки, представлених в рамках останніх щорічних звітів ЮНКТАД [3; 4] показало, що до основних інструментів цифровізації відносяться, зокрема: технологія блокчейн, тривимірний друк, Інтернет речей, мобільний широкосмуговий зв'язок 5G, хмарні обчислення, автоматизація та робототехніка, штучний інтелект і аналіз даних. Аналіз наукових матеріалів, оцінка практики роботи сучасних університетів показали, що в освітньому процесі поширюється використання технології блокчейн та штучного інтелекту.

Виділимо методичні засади застосування зазначених інструментів цифровізації в контексті орієнтуру на напрямок підвищення успішності навчання та оптимізації контрольних-реєстраційних процесів в системі вищої освіти.

В рамках акценту на вказаний напрямок слід відмітити положення роботи В. Кулето та співавторів [6], в якій сформульовано ключові переваги та певні методичні особливості застосування технології блокчейн в освітньому процесі в університетах Португалії, Сербії та Румунії. Як зазначають автори, блокчейн є це цифровою книгою записів, що зберігаються в хронологічному порядку і містять історію всіх минулих транзакцій. Як технологія розподіленої книги, вона підтримується та обслуговується кількома комп'ютерами, об'єднаними в мережу. Дослідники відмічають, що ця конструкція зрештою дозволяє краще зберігати, захищати, перевіряти цифрову інформацію та довіряти їй. К. Гійо [5], Д. Кіш та М. Караміхай [1], як і В. Кулето та співавтори, наголошує на

ефективності та потребі подальшого впровадження вказаного інструменту цифровізації. Систематизація основних позицій вказаних авторів дозволила сформулювати перелік та характеристики способів використання досліджуваного інструменту цифровізації, зокрема:

1) покращення ведення записів. Автори вказують, що багато університетів покладаються на застарілі студентські інформаційні системи, які не передбачають використання хмарних технологій і не можуть встигати за цифровим навчальним середовищем, де студенти відвідують курси та отримують сертифікати на багатьох цифрових платформах і школах. Відповідно, в рамках орієнтуру на блокчейн може забезпечуватись точна, своєчасна реєстрація процедур, подій та даних, яка зберігається в хронологічному порядку. Деякі університети вже пілтують технологію блокчейн, щоб документувати освітні події. Наприклад, Університет штату Арізона використовує інструмент під назвою MyPath для відстеження дотримання студентами вимог до отримання відповідного наукового ступеня, а потім використовує Rocket для картографування шляхів студентів після закінчення навчання. Rocket заснований на технології розподіленої книги, служить цифровим гаманцем і постійно зберігає досягнення для підтримки кар'єрних змін. Встановлено, що Массачусетський інститут технологій також допоміг розробити Blockcerts, технологію для створення, видачі та сертифікації сертифікатів на основі блокчейну. Застосування даної технології в рамках покращення системи записів дасть змогу стимулювати студента до навчання, оскільки буде представлена карта його результативності та успішності в інтерактивній формі, також педагогічний колектив буде бачити проблеми, за якими потрібна підтримка та сприяння;

2) заміна застарілих систем реєстрації. Встановлено, що багато університетів покладаються на застарілі моделі роботи своїх реєстратур. Однак ці системи не можуть повністю підтримувати онлайн-освіту та моделі розосередженого навчання. В провідних університетах технологія розподіленого реєстру забезпечує сприяння інтеграції, оскільки вона дозволяє декільком автентифікованим користувачам отримувати доступ, вводити та споживати ту саму інформацію. Дослідники зазначають, що завжди був попит на реєстри, якими могли б користуватися багато людей, але лише нещодавно ця технологія дозволила високонадійну автентифікацію користувачів і перевірку їхніх різноманітних дій у книгах;

3) залучення, управління фінансами та фінансовою допомогою університетів. Однією зі сфер, у яких університетам легше прийняти блокчейн, виступають фінанси та фінансова допомога. Наприклад, існують способи, за допомогою яких можна використовувати блокчейн для обробки фінансової допомоги швидше та більш прозоро, забезпечуючи дотримання вимог. Є деякі сфери фінансової допомоги, де сторонні розподілені книги певного типу вже використовуються десятиліттями і які непридатні для прийняття новітніх засобів оплати за навчання або благодійної допомоги. При цьому, деякі установи не тільки використовують блокчейн, але й приймають платежі в

криптовалюті. Хоча впровадження блокчейну в даній сфері відбувається повільніше, ніж очікувалося, є тенденція зростання інтересу з боку вищих навчальних закладів у найближчі роки. В рамках зазначеної технології передбачено можливість цифрової перевірки цифрових коштів, їх зарахування на відповідні рахунки. Впровадження зазначеної технології за даним напрямком передбачає налаштування процесів та форм оплати за навчання, благодійність. Використання блокчейну як основи організації фінансування навчання та благодійності дасть змогу покращити ініціативи стосовно використання різних видів валют, в тому числі вказане стосується цифрових валют.

Констатуємо, що представлені способи використання технології блокчейну засновані на використанні методу програмної адаптації, в рамках якої забезпечується покращення стану реєстрації, ведення записів та організації фінансування на підставі приведення процесів університету в даній сфері до потенціалу вказаного технологічного забезпечення.

Слід виокремити методичні особливості аспекту впровадження штучного інтелекту, пов'язані із акцентом на оптимізації оціночно-комунікаційної сфери.

Дослідження позицій науковців (С. Попенічі, Ш. Керр [8]) дозволило встановити, що штучний інтелект – це створення комп'ютерних систем, здатних виконувати завдання, які зазвичай потребують використанні людського інтелекту, міркування, логіки та прийняття рішень. Це набір обчислювальних підходів, які базуються на тому, як люди використовують свою нервову систему та тіло, щоб відчувати, вчитися та діяти. Його часто визначають як моделювання когнітивних процесів людини машинами, зокрема комп'ютерними системами, як обчислювальні системи, які можуть брати участь у діях, подібних до людських, таких як навчання, адаптація, синтез, самокоригування та використання даних для складних завдань обробки.

Штучний інтелект впроваджується в рамках різних аспектів повсякденного життя, за допомогою звичайних інтернет-додатків, смартфонів і навіть побутової техніки. У вищій освіті штучний інтелект є сферою, яка швидко розвивається, і існує потужний потенціал для значного розширення та покращення викладання та навчання з метою удосконалення рівня ефективності освітнього процесу та рівня успішності студентів.

Аналіз положень наукових праць (С. Попенічі, Ш. Керр [8], А. Пісіца та співавторів [7], Х. Кромптон, Д. Сонг [2]) дав змогу встановити напрямки використання штучного інтелекту в системі вищої освіти, зокрема, виявлено, що даний інструмент цифровізації може бути застосований в рамках адаптивного методу спрощення шаблонних завдань та дій. Серед напрямків його використання в університетах можна виокремити:

1) сприяння покращенню навчального процесу та рівня оцінки успішності діяльності студентів. Під час виконання курсових, дипломних, контрольних робіт оцінювання є частим завданням, яке виконується кожного семестру, і є важливою функцією, яку можна комп'ютеризувати, тому штучний інтелект допомагає зменшити робоче навантаження для викладачів у вищій освіті;

2) забезпечення легкої взаємодії між викладачами та студентами за допомогою вчителів-ботів, які можуть отримувати запитання студентів і відповідати поясненнями або уточнювати зміст курсу, сприяючи таким чином легкому спілкуванню та взаємодії між зацікавленими сторонами;

3) покращення персоналізації під час навчання в університеті. Штучний інтелект через відповідний аналіз та оцінку великих баз даних допомагає визначити рівень знань студента з певної теми та персоналізувати навчальний зміст, підлаштовуючи навчальну програму відповідно до прогалин у знаннях та стилю навчання, що значно розширює можливості у викладанні, навчанні та дослідженні, тим самим покращуючи якість освіти. Визначено, що впродовж багатьох років вчені виступали за те, щоб навчання відповідало індивідуальним особливостям студентів. В наукових дослідженнях було багато варіацій щодо розвитку індивідуалізованого навчання, диференційованого навчання і новітнього персоналізованого навчання, пов'язаного із впровадженням штучного інтелекту. Як справедливо відмічають Х. Кромптон, Д. Сонг [2], для досягнення ефективності освітнього процесу, важливо, щоб навчання та його умови організації відповідали потребам студента, а не студент відповідав потребам освітньої системи. Відповідно, один із способів, за допомогою якого штучний інтелект забезпечує персоналізоване навчання студентів, полягає в представленні навчально-методичної програми, певних навчальних матеріалів, які підходять для конкретних студентів. Спостерігаючи за поведінкою студента під час курсу, системи штучного інтелекту можуть надавати конкретні рекомендації щодо матеріалів для читання та діяльності, аналізу тощо. При цьому, за погодженням із студентом вказані рекомендації можуть мати як відкритий, так і закритий характер стосовно окремих питань, і відкритий на рівні взаємодії педагог-студент, педагог-кафедра-студент щодо інших питань, вирішення яких передбачає втручання педагога, інших учасників тощо;

4) забезпечення автоматизованого оцінювання студентів. Виявлено, що одним із найвідоміших напрямків застосування штучного інтелекту є автоматизована оцінка. Така оцінка виходить за рамки тестів з кількома варіантами відповідей, також передбачено оцінку рівня антиплагіату, оцінку складних текстів на їх відповідність вимогам до написання (стосовно есе, рефератів тощо). Оцінювання есе є великою перевагою для викладачів, які можуть годинами оцінювати довгі роботи. Зекономлений час потім можна використати для більш індивідуальної взаємодії викладачів і студентів. За допомогою автоматизованих систем оцінки есе із застосуванням штучного інтелекту, таких як Research Writing Tutor, CyWrite, WriteToLearn можна як комплексно проаналізувати текст, так і з боку студентів може бути проведено автоматичну самооцінку перед подаванням на оцінку керівнику. Це додаткові інструменти для студентів, які можуть запропонувати підказки для перегляду, а також представити перелік додаткових навчальних матеріалів, необхідних для пояснення окремих питань;

5) впровадження інтелектуальних систем навчання. Адаптивні системи штучного інтелекту, інтелектуальні агенти, інтелектуальні системи

електронного навчання та інтелектуальні системи навчання - це системи, які пропонують або надають навчальні матеріали на основі того, чого вони «навчилися» від учня під час збирання інформації про його поведінку. Це можуть бути запитання на основі попередніх відповідей або запропонований матеріал для читання на основі того, яку інформацію студент шукав раніше. Визначено наступні аспекти інтелектуальних систем навчання у вищій освіті, зокрема:

- модель студента: інформація про знання студента, когнітивний рівень, навчальну мотивацію та стиль навчання, саморозвитку;

- модель педагога: аналіз педагогом навчальної поведінки та успішності, розвитку студентів, аналіз стратегій і методів педагога;

- модель предметної області: представлення знань педагогів і студентів колективно;

- діагностична модель: коли система штучного інтелекту оцінює помилки та дефекти інтелектуальної моделі із застосуванням наявних баз даних, які отримує в процесі вивчення та супроводу навчальної та педагогічної діяльності;

б) сприяння співпраці в середовищі закладу вищої освіти. Викладачі можуть витрачати багато часу на те, щоб організовувати студентів у групи для співпраці та забезпечити способи ініціювати дискусію. Штучний інтелект використовується для адаптивного формування груп, що забезпечує підвищенню швидкості та точності для групування студентів за відповідними напрямками. Штучний інтелект може використовувати знання студентів для створення відповідних або диференційованих груп залежно від потреб навчання, а також для групування студентів за інтересами. Також встановлено, що читання та модерування дискусійних форумів займає багато часу для викладачів вищої освіти. Системи штучного інтелекту можуть взяти на себе цю роль, вивчаючи дискусії та інформуючи викладачів про те, що студенти відхиляються від теми або мають неправильні уявлення про досліджуваний предмет, теми тощо.

Список використаних джерел:

1. Chiş D., Caramihai M. Blockchain in Higher Education: A Secure Traceability Architecture for Degree Verification. IntechOpen. 2023. doi: 10.5772/intechopen.1001997

2. Cromton H., Song D. The Potential of Artificial Intelligence in Higher Education. Revista Virtual Universidad Católica del Norte. 2021. Vol. 62. P. 1-4. <https://www.doi.org/10.35575/rvucn.n62a1>

3. Digital Economy Report 2019. Value Creation and Capture: Implications for Developing Countries. URL: <https://unctad.org/publication/digital-economy-report-2019>

4. Digital Economy Report Pacific Edition 2022. URL: <https://unctad.org/publication/digital-economy-report-pacific-edition-2022>

5. Guillot C. 3 Benefits of Blockchain Technology in Higher Education. EdTech. 2022. URL: <https://edtechmagazine.com/higher/article/2022/06/3-benefits-blockchain-technology-higher-education-perfcon>

6. Kuleto V., Bucea-Manea-Țoniș R., Bucea-Manea-Țoniș R., Ilić M. P., Martins OM.D., Ranković M., Coelho A.S. The Potential of Blockchain Technology in Higher Education as Perceived by Students in Serbia, Romania, and Portugal. *Sustainability*. 2022. Vol. 14(2):749. <https://doi.org/10.3390/su14020749>

7. Pisica A. I., Edu T., Zaharia RM., Zaharia R. Implementing Artificial Intelligence in Higher Education: Pros and Cons from the Perspectives of Academics. *Societies*. 2023. Vol. 13(5):118. <https://doi.org/10.3390/soc13050118>

Popenici S.A.D., Kerr S. Exploring the impact of artificial intelligence on teaching and learning in higher education. *Res Pract Technol Enhanc Learn*. 2017. Vol. 12. P. 1-13.

Інформація про авторів

1.	Аберніхіна Ірина Георгіївна	кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри управління фінансами, облікової аналітики та моніторингу бізнесу Інституту промислових та бізнес технологій Українського державного університету науки та технологій
2.	Авраменко Богдана Володимирівна	кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри західних та східних мов та методики їх навчання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського»
3.	Атаманюк Зоя Миколаївна	доктор філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського»
4.	Богданова Інна Михайлівна	доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогічних технологій початкової освіти Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського»
5.	Варіна Ганна Борисівна	старший викладач кафедри психології Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького
6.	Вечерова Євгенія Миколаївна	кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри політичних наук і права Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського»
7.	Віщукаєва Катерина Михайлівна	кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогічних технологій початкової освіти Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського»
8.	Волкова Руслана Євгенівна	старший викладач кафедри ботаніки Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди
9.	Гладушевська Ольга Михайлівна	старший викладач кафедри мистецтва і дизайну Міжнародного гуманітарного університету
10.	Годован Владлена Володимирівна	доктор медичних наук, професор, проректор з науково-педагогічної роботи Одеського національного медичного університету

11.	Гречаник Олена Євгенівна	кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри наукових основ управління Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди
12.	Грошовенко Ольга Петрівна	кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та освіти Маріупольського державного університету
13.	Другова Олена Сергіївна	кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту та бізнесу Хаківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця
14.	Здір Дарина Русланівна	викладач кафедри початкової освіти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького
15.	Зорочкіна Тетяна Сергіївна	доктор педагогічних наук, професор, в.о. завідувача кафедри початкової освіти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького
16.	Іонов Ігор Анатолійович	доктор сільськогосподарських наук, професор, член-кореспондент НААН України, професор кафедри анатомії і фізіології людини Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди
17.	Квасикова Ганна Сергіївна	кандидат фізико-математичних наук, завідувач відділення електроенергетики, електротехніки та електромеханіки, готельно-ресторанної справи ВСП «Фаховий коледж вимірювань Державного університету інтелектуальних технологій і зв'язку»
18.	Колбіна Людмила Анатоліївна	кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогічних технологій початкової освіти Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського»
19.	Краснопольська Тетяна Миколаївна	кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політичних теорій Національного університету «Одеська юридична академія»
20.	Кресюн Валентин Йосипович	доктор медичних наук, професор, академік НАМН України, професор кафедри фармакології Одеського національного медичного університету
21.	Леонова Вероніка Іванівна	кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогічних технологій початкової освіти Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського»

22.	Лупан Ірина Володимирівна	кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри інформатики та інформаційних технологій Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка
23.	Масюк Георгій Ігорович	вчитель інформатики Комунального закладу «Харківський Університетський Ліцей»
24.	Непомняща Ірина Миколаївна	кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики дошкільної освіти Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»
25.	Орлов Олександр Іванович	кандидат педагогічних наук, старший викладач Казахського Національного Жіночого педагогічного університету
26.	Поляк Катерина Юріївна	кандидат економічних наук, доценту кафедри менеджменту Рівненського державного гуманітарного університету
27.	Роменська Тамара Григорівна	кандидат педагогічних наук, викладач кафедри теорії і методики дошкільної освіти Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
28.	Рябінова Ірина Михайлівна	викладач кафедри дизайну Міжнародного гуманітарного університету
29.	Твердохліб Олена Володимирівна	кандидат біологічних наук, доцент кафедри ботаніки Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди.
30.	Темченко Ольга Василівна	кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри наукових основ управління Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
31.	Токарєв Олександр Віталійович	професор, завідувач кафедри дизайну Міжнародного гуманітарного університету
32.	Філіпенко Ольга Іванівна	кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української та іноземної філології Одеського національного технологічного університету
33.	Хлебнікова Галіна Миколаївна	кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри наукових основ управління Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди
34.	Чебикін Олексій Якович	доктор психологічних наук, професор, професор кафедри загальної та диференціальної психології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського»

35.	Черновол-Ткаченко Раїса Іванівна	кандидат педагогічних наук, професор, директор інституту післядипломної освіти і менеджменту Харківського національного університету імені Г.С. Сковороди
36.	Шепель Марина Євгенівна	кандидат педагогічних наук, доцент Національного університету «Одеська політехніка»
37.	Шпатакова Оксана Леонідівна	кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємств ДВНЗ Приазовського державного технічного університету

ЗМІСТ

АБЕРНІХІНА Ірина Георгіївна Використання інтерактивних онлайн-платформ для набуття студентами практичних навичок у сфері страхування	3
АВРАМЕНКО Богдана Володимирівна Відеоматеріали як засіб вивчення іноземної мови	7
АТАМАНЮК Зоя Миколаївна Теоретико-методологічна складова дослідження свободи як фактора соціокультурних трансформацій	10
БОГДАНОВА Інна Михайлівна Стратегії створення багатомірної педагогіки	14
ВАРІНА Ганна Борисівна Практико орієнтовані вектори реалізації кейс-технологій в процесі реалізації студентоцентрованого навчання	17
ВЕЧЕРОВА Євгенія Миколаївна Освітній процес і праворозуміння: щодо оптимізації пізнання	23
ВЦУКАЄВА Катерина Михайлівна Організаційно-змістові аспекти викладання навчальної дисципліни «Соціальний супровід клієнта»	27
ІОНОВ Ігор Анатолійович, ВОЛКОВА Руслана Євгенівна, ТВЕРДОХЛІБ Олена Володимирівна Створення віртуальної лабораторної роботи з біологічних дисциплін за допомогою методів цифрової трансформації	28
ГЛАДУШЕВСЬКА Ольга Михайлівна Сучасні методи та форми організації освітнього процесу у закладах вищої освіти. Інтерактивні технології у дизайні	32
ГОДОВАН Владлена Володимирівна Удосконалення освітньо-професійних програм у галузі «Охорони здоров'я» з урахуванням проблеми комплаєнтності в медицині	34
ГРЕЧАНИК Олена Євгенівна Використання цифрових сервісів у викладацькій діяльності	36
ГРОШОВЕНКО Ольга Петрівна Екологічна культура як умова формування сучасного поствоєнного суспільства	39
ДРУГОВА Олена Сергіївна Критичне мислення у бізнес-середовищі: ключ до ефективного управління та інновацій	43
ЗДІР Дарина Русланівна Інноваційні технології активного навчання Учнів початкової школи	45
ЗОРОЧКІНА Тетяна Сергіївна Формування ключових компетентностей молодших школярів засобами технології «flipped classroom»	48
КВАСИКОВА Ганна Сергіївна Використання штучного інтелекту в фізико-математичному аспекті: переваги, ризики та можливості вдосконалення в закладі передвищої та вищої освіти	50
КОЛБІНА Людмила Анатоліївна Використання lego-технології в освітньому процесі нової української школи	54

КРАСНОПОЛЬСЬКА Тетяна Миколаївна E-learning course in the educational process of higher education institutions in the context of digitalization of education	56
КРЕСЮН Валентин Йосипович Необхідність розширення знань здобувачів вищої медичної освіти в галузі клінічної фармакології	59
ЛЕОНОВА Вероніка Іванівна Гармонізації емоційного стану особистості	62
ЛУПАН Ірина Володимирівна Підготовка майбутніх вчителів інформатики до дистанційного проведення позакласних заходів	64
МАСЮК Георгій Ігорович Вплив штучного інтелекту на освіту	66
НЕПОМНЯЦА Ірина Миколаївна Формування цифрової компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти: нові вимоги та можливості	69
ОРЛОВ Олександр Іванович Анкетування як метод опитування у практиці підготовки спортсменів	73
ПОЛЯК Катерина Юріївна Модерні методи і форми навчання у вищій школі як відповідь на виклики сучасного світу	77
РОМЕНСЬКА Тамара Григорівна Мотиваційно-адаптаційний етап технології формування соціально-побутових навичок у дітей дошкільного віку з дцп	81
РЯБІНОВА Ірина Михайлівна Впровадження новітніх методів проведення лекційного та практичного занять	85
ТЕМЧЕНКО Ользі Василівні Інформаційні системи й технології в управлінні: теоретичні аспекти	87
ТОКАРЄВ Олександр Віталійович Особливості дизайну інтерактивних засобів масових комунікацій. Роль чуттєвого та знакового апаратів свідомості людини	89
ФІЛІПЕНКО Ольга Іванівна Вища освіта в Україні: перспективи розвитку	91
ХЛЄБНІКОВА Таліна Миколаївна Підготовка менеджерів – керівників закладів освіти в умовах дистанційного навчання	93
ЧЕБИКІН Олексій Якович Стратегічні пріоритети розвитку бібліотеки Університету Ушинського в умовах цифрової трансформації	98
ЧЕРНОВОЛ-ТКАЧЕНКО Раїса Іванівна Новатики в освітньому просторі: проблеми і перспективи розвитку	101
ШЕПЕЛЬ Марина Євгенівна Using digital learning tools in teaching english students majoring in public management and administration	103
ШПАТАКОВА Оксана Леонідівна Методичні аспекти застосування інструментів цифровізації в умовах розвитку освітнього процесу	107